

De metallis

Et lapidibus

De virtuositate gemarū	eodēz
De adamāte	xxvi.
De achate	xxxiij.
De amethysto	xxxvi.
De berillo	xxxviiij.
De calcedonio	xxi.
De carbunulo	xij.
De crisolyto	xli.
De crisopassa	xxiiij.
De crisiallo	xxv.
De iacincto	xxviij.
De iaspide	xij.
De ligurio	xxv.
De margaritis	vii.
De onichino	iiij. et xxiiij.
De saphiro	vi. xij. et xxv.
De sardio	v.
De sardonico	xxi.
De sinarago	eodēz
De topasio	xxx.
De asbesto	xvi.
De abihisto	xxvi.
De assabandina	xxiiij.
De allectoria	xiiij.
De almatansica	xxvi.
De amiatron	xij.
De argarite	xxv.
De asterite	xxxix.
De astrione	xxviiij.
De celidonio	xv.
De tacamo	xxvi.
De corallo	xxix.
De corneclo	xxxiij.
De cote	viiij.
De crisolemis	xviiij.
De opacloze	xi.
De dyonio	xxxiiij.
De eschite	xi.
De pride	xxiiij.
De magnetē	xiiij. et xxxv.
De resten	xxxii.
De sigmite	viiij.
De symech	vi.
De terameg	eodēz
De niteo	xij. et xxv.

De sale	xiiij.
De salgema	eodem
De sulphure	xx.
De tartaro	ix.
De vitreo	iiij.
De bitumine	v.
De calce	ix.
Explicit tabla exēploꝝ libri sc̄udi	

Incipit plogus libri sc̄udi de metallis atq; lapidibus.

Abz argē
tū venarū
suaz prim
cipia. et
auro loc⁹
est in quo
cōflatur.
feruz tra
tollitur. et

lapis calore solutū in es cōuertit.
Job. xxv. Diuine prudētie largi
tas. a q̄ quecūq; creata sunt oneri
onis mirabilis ordine gubnat. rō
nali creature. i. hōi sic corpa inferio
ra sbiecit. vt ei in sbidiū adēnt i
fermitatis. et documētū insup por
rigēt veritatis. et in exēplū illi
fierēt etiā bonitatis. Nā ex vsu va
tio sensibiliū corpm humani corpis
labilitati succurrit. qd̄ ex eis deꝝ ex
quib⁹ cōstat corpib⁹ enutrit. ex e
odem quoq; corporum speciebus
informant sēsus. a rō eruditur. vt
sic humana condicio a sēsu su mat
iniciū. et nō p se res sensibiles. i. p
suas sbas et eētias sed tantu; per
suas spēs aie illabunt. ex qb⁹ hūa
na rō dū hinc in iuestigando discue
rit. rōes format q̄ plurimas. ex q̄
b⁹ intelligibiles elicit varietates.
non solum de rebus infimis. sed eti
am de supzernis. Sic enim inuisibi
lia dēi a creatura mūdi per ea que
facta sūt intellecta conspiciūtur.

Quia vero opus nature est opus intelligentie. ex eo quod corporalia mediantibus angelis a deo gubernantur. etiam ex ipsis corporibus humana dirigitur ratio. ex motibus eorum et ordine exemplis sumens et regulas suarum actionum. non tantum artificialium in quibus ars imitatur naturam. sed etiam moralium operum directiva. Et quoniam inter cetera talia potissime mineralia corpora. ut sunt ferrum. vel argentum. vel aurum. et alia quecumque metalla. et cum eis etiam lapides humane necessitati deserviunt. scriptura sacra diuinitus inspirata. in qua testatur Ap⁹. Quecumque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. de eis frequenter legitur. ut non tantum ad modum corporis illa concessa putemus. sed etiam ad morum exemplum inspici de studeamus. Quapropter Job diuisas metallorum origines in verbis premissis declarat siue describit. Ex quibus beatus Greg⁹ in libro suo moralium peritiles moralitates assumit. At enim beatus Job. Habet argentum venarum suarum ac. In quibus verbis pensandum est quod nequaquam sanctissimus vir aut de minera argenti aut de loco ostentationis auri. aut de ferri origine. aut de solutione lapidis. et de eius formatione tam seriose tractasset. si talia ad nostram doctrinam proficere non uisisset. Et ideo beatus Greg⁹. dicit per argentum significari predicatum doctrinam. cuius venarum principium est sacre scripture pagina. Nam qui ad vere predicationis verba se preparant. necesse est ut in eum a sacre scripture pagina sumant. In auro vero significatur martirum patientia. cuius conflationis id est probationis locus catholica est

ecclesia. Quia non nisi in catholica ecclesia veri martires sunt. ex eo quod sine fide. spe. et caritate. quibus membra iunguntur ecclesie non habet passio meritum. sicut in hereticis patet. Vnde Apo⁹ dicit prima Corinthio. xij. Si tradidero corpus meum ita ut ardeam. caritatem autem non habeam nichil michi prodest. In ferro autem accipitur bonum operandi potentia. seu fortitudo factorum. quod ferrum de terra tollitur. quia fortiores viri a terrena quam prius tenuerant actione separantur. et pugnatore ipsius ecclesie ac pugiles deputantur. In lapide vero significatur interior cordis duricia. et in ere caritatis constantia. Vnde tunc lapis calore soluitur. quando cor durum a diuini amoris igne frigidum seruore spiritus tangitur et ad amorem mollior. et tunc in es conuertitur. quando caritate solidatum ad bona opera roboratur. ut sicut prius durus fuerat in amore seculi. ita se postmodum fortem exhibeat in amore dei. Et quia de aliis huiusmodi talibus metallis seu lapidibus de quibus in scriptura legitur frequenter et in pluribus locis est idem estimandum. videlicet quod ad nostram conferant disciplinam. Est nostre intentionis propositum pro exemplis simplicium corporum que iam sunt in primo libro adducta. In hoc secundo libro de metallis atque lapidibus. tam preciosis quam communibus. et de aliis mineralibus exempla introducere varia et moribus adaptare. eundem seruando ordinem quem super in principio tenuimus. tam in capitulorum materis quam in exemplis.

Explicit prologus libri secundi.

Incipit liber secundus de exemplis
et similitudinibus rerum.

Capitulum I.

Amatores dei assimilantur
lapidibus propter octo.
Primo quidem quia lapides
sunt naturaliter frigidi et sicci eo quod ex
partibus terre solidis et compactis la-
pidis substantia generatur. Verum est ta-
men ut dicit Aristoteles in quarto Meteorum.
ex sola terra non fit lapis quia vincens
in ea siccitas non permittit ut in lapi-
de coagulari possit. Sed ex commix-
tione terre et aque fit lutum quod inter ter-
ram et petram est medium quod dum per
partium suarum fortiter coagulationem
constringitur in lapide mutatur. Unde
tali tenuitatem lutum unctuosum est
aptius. Dabet ergo lapis ex terra
siccitatem et ex aqua simul et terra frigi-
ditatem. Unde naturaliter sic dictum
est frigidus et siccus. Et ista compe-
tunt spiritualiter amicis dei quos cari-
tas facit frigidos ab insatiabili aua-
ritia. Caritas enim non querit que sua
sunt. sic dicitur I. Corinthios xix. Item facit
eos siccos a fluxu concupiscentie quia
virtus divini amoris restringit lubri-
cum carnis sicut patet in magdalen-
na. Et tales sunt lapides sancti qui
sunt sine affectione carnis et mun-
di Zacharias ix. Lapidem factum elevari-
tur super terram eius. **S**ecundo la-
pides sunt substantialiter compacti
quia sancti sunt in seipsis coagu-
lati vinculo siue coagulo dilectionis
et gratie. Unde caritas dicitur esse
vinculum perfectionis Colossenses iii. **T**ercio quoque lapides sunt mirabi-
ter duri et amici dei sunt duri per
soliditatem patientie quia caritas
patiens est. Unde sicut lapis a sua
duricia ex aque infusione non solui-
tur. Sic amicus dei ex tribulatio-

ne a sua patientia non movetur
Job xli. Cor eius indurabitur quod
sicut lapis aere. **I**tem sancti sibi ipsis
duri sunt per austeritatem penitentie
Item quandoque duri sunt aliis per
correctionem et severitatem iustitie quod
tanquam verga ferrea alios regunt Deu-
tero viii. Cuius lapides ferri sunt
Quarto quia lapides sunt graviter
ponderosi. Sic amici dei sunt graves
et ponderosi per gravitatem morum et
deliberationem prudentem siue in fac-
tis siue in dictis. secundum illud Ecclesiastes
xxi. Verba sapientium statim pondera-
buntur et talium opera vel verba sunt
magis grata bonis Psalmus. Placuerunt
servis tuis lapides eius. **Q**uinto
quia lapides sunt virtualiter ignis quod
enim lapis ex se fit frigidus ignem tamen
emittit si fortiter sit percussus. Nam
ex forti et violenta aeris collisione
in superficie ferri et lapidis subito
aer allisus ignem et scintillando de
lapide egreditur. Sic et amatores dei
quodammodo sunt frigidi ab estu amoris mu-
dam cum tamen ab ipso mundo fortiter
alliduntur tunc divino amore fortius
ignuntur. Unde precipue in tribu-
lationibus et persecutionibus posi-
ti ignis scintillis emicant vel ope-
rum vel verborum et talium opera
sunt sacrificia deo accepta. secundo
Machabeorum x. De ignis lapidi-
bus igne concepto sacrificium ob-
tulerunt. **S**exto quia lapides sunt
infirmi loci petitiui. Quia amici dei
infirmi petunt per humilitatem Lu-
ce xxii. Recumbe in novissimo lo-
co. I. Corinthios iii. Ministratio mortis
deformata in lapidibus fuit in glo-
ria. Hec ministratio lapidum est hu-
militatis abiectio cuius est ministra-
re obsequia mortificare vicia de for-
mare eorum corpora quia humile et
hec corpora eorum ornant nec colunt

Vnde apparēt in corpore despecti •
 et ideo signatur per lapides impoli-
 tos Iosue .xiiij. • Edificat altare id
 est altitudinē ecclesie de lapidib⁹
 impolitis id est de hominib⁹ despec-
 tis et incultis Item eius est glorifi-
 care Prouerbiorū .xxix. • Dumilez
 spiritu suscipiet gloria ¶ Septimo
 quia lapides sunt terre compressi
 ui quia scilicet amici dei terrā cor-
 poris sui comprimūt et domant p
 laborem p̄mē et abstinentie • secun-
 dum illud .i. Cori .ix. • Castigo cor-
 pus meū et in seruitutē redigo ad
Eccl .xiiij. • Lapidēs grandes de sup
 iruentes Sūt enim amatores dei
 lapides grandes quo ad spiritū de
 super iruētes per corpus dominiū
 quia spiritus i eis carnē sibi subiū-
 gat potenter et violenter ¶ Octa-
uo quia lapides sunt diuersarum
 partium terre ne dilabant vniū
Vñ Ambrosi⁹ dicit qd lapides sunt
 ossa terre quia hoc in terra p̄ban-
 tur facere qd faciunt ossa in corpo-
 re Similit̄ amici dei dum homines
 terrenos adinuicē discordes ad cō-
 cordiam et pacē reducūt quasi qui
 oia lapides medn diuersas partes
 terre adinuicē coniungunt ¶ Im-
 mo etiā sicut in muro mediāte cal-
 ce lapides cōnectūtur ita etiam a-
 matores dei mediante caritate in-
 uicē coniūgūt .i. Machabeorū .x.
Jonathas dixit facientib⁹ extrui
 te muros i mōte syō et i circuitu de
 lapidib⁹ q̄p̄tis Isti lapides q̄ratī
 sūt amici dei q̄ deuz q̄ruplicē dili-
 gūt scz ex toto corde ex tota aīa et
 ex tota mēte et ex oib⁹ virib⁹ sic
 dicit Luce .x. • Et ē itelligēdū ex toto
 corde .i. ex tota intētiōe vt scz tota
 mēte itētiōe scāt i deū ex tota mēte
 .i. intellectu scz vt intellectus ei to-
 taliter s̄bdatur ex tota aīa id est

solūitate scilicet vt appetit⁹ secun-
 dū ipsā reguletur Ex omnib⁹ viri-
 bus scilicet qd omnis actus noster
 iterior ei obediat et ppter ipsū fiat

Capitulum .ij.

Hima debz assimilari vitrō
 Primo quia vitrū est sum-
 me perspicuū Nam in ali-
 is vasis metallicis q̄qd intus ponit̄
 ē visui occultat In vitro autē q̄li-
 bet liquor posit⁹ q̄lis est intus tal-
 exterius oculis representatur vt di-
 cit Ps̄l .v. • Hec p̄spicitas fit in aīa
 penitētis q̄n q̄qd ē intus i conscia
 extra per confessionem proditur
 iudicio sacerdotis Mat .viiij. • Va-
 de et ostēde te sacerdoti Proubi .
xxiiij. • Splendet in vitro color eius
 scilicet vin⁹ et similiter cuiuslibet
 alteri⁹ liquoris immissi ¶ Secūdo qd
 vitrum ē totalit̄ lumini peruiū Nā
 massa vitrea q̄ nūc fit ex cinerib⁹
 arborū et herbarū p fortissimā ig-
 nis flagrationē ex quibus cineri-
 bus fit vitrū sicut cū nūc vitrumq̄
 admiscetur cū ifornacē fuerit liq̄
 facta et p̄fecte depurata cōtrahit
 s̄be puritatē et p̄spicitatē ppter
 quā totalit̄ a lumine penetratur
 Similit̄ anima per mūdiciā puri-
 tatis et p̄spicitatē simplicitatis ef-
 ficī lucis diuine gracie plenissime
 susceptiua Apoē .xxv. • Platee ciui-
 tatis aurū mundū et tāq̄ vitrum
 glucidū ¶ Tercio qd vitrū est yma-
 ginū et umbrarū representatū Nul-
 la em̄ alia materia ē sic specularis
 vt ista Vñ de vitro p̄cipue officūē
 specula Hec aut̄ rep̄ntatio aīe cō-
 uenit tripliciter Vno mō secūdam
 naturā qz scilicet it̄ omnes natu-
 ras siue formas matēie vntas magis
 rep̄ntat ipā aīa i se ymaginē trimi-
 tatis licz hec rep̄ntatio fit scd̄ p̄tē
 intellectualē que nō ē act⁹ matēie

alio inquit huiusmodi. **Vñ dicitur Gene. 1. 26.** Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Sed adhuc anima secundum naturam est reprobata alicuius umbre. quia ut dicunt Philosophi. creata est in umbra intelligentie. Alio modo competit hec reprobatio anime secundum duam notitiam. quia anima cognoscit res exteriores. non quidem quod ipse res sint in anima. sed per ipsarum rerum ymagines siue similitudines quas ipsa anima recipit ab eis. primo quidem in sensu. postea in intellectu. per abstractionem intellectus agentis a fantasmatibus. **Vñ Philosophus dicit in libro de anima.** quod lapidis non est in intellectu sed eius species. **Vñ quasi ad modum speculi vitrei est ymaginum siue specierum suarum non receptiva.** licet aliter sit in sensu et aliter in intellectu. et per omnes est ipsarum rerum reprobata a cognoscitina. est etiam reprobata umbrarum. id est naturalium spiritualium. quas non nisi per naturas sensibilis et fantasmatum capit quodammodo imbratas. **¶ Tertio** hec representatio ymaginum competit anime secundum gratiam. Quia scilicet anima per memoriam debet sibi sepe reprobare ymaginem. id est exempla virtutum et umbras viciorum siue peccatorum defectuum ad deserendum. siue alienorum ad comparandum. vel corrigendum. vel vitandum. **¶ Quarto** quia vitrum est humere ductile sicut liquidum. Tantam enim recipit ductibilitatem quod facile ad flatum artificis in formas varias et figuras contrarias subito transformetur. Aliquando etiam corio tegit. aliquando argenti more sculpsit sicut philosophus dicit. Sic anima debet fieri ductibilis per obedientiam. ut per flatum. id est ad instinctum. vel per mandatum dei vel superioris sui moueatur et transformetur et velociter obsequatur. **Et si diuersa et varia iungantur et**

alterius voluntate potius quam propria tanquam corio circumducatur. et argenti more quamlibet sculpturam sibi impressam. id est quodlibet iuxta normam sibi traditam iussu suscipiat et firmiter teneat. **¶ Quinto** quod vitrum humere frangibile est cuius est frigidum. Sic anima per peccatum calore caritatis extincto frigescit. et a quibuslibet temptationibus facilliter frangitur. **¶ Sexto** quia vitrum non est reparabile nisi fuerit iterum liquefactum. quous antiquus dicitur aliquem sciuisse vitrum fractum reparare per malleationem. **Vñ de hialam tali de vitro factam Tiberio cesare ipse artifex in traiz proiecit. quam non ruptam sed malleo perheatam emendauit. quez cesar decollari fecit. consideras quod si tale sic reparabile fabricetur. aurum pro luto haberetur. et ideo precium aliorum metallorum omnino periret. et hoc est commune dictum. Quidam tamen alchimiste dicunt. quod potest etiam hodie fieri vitrum malleabile et flexibile cuius puluere basiliscus si aspergatur super ipsum quando liquecat in fornace. quod vitrum verum sit ignoro. sed secundum philosophum dictum quod est magis commune dicimus. quod sicut hodie vitrum fractum non est reparabile nisi iterum liquecat. ita anima per peccatum fracta non est reparabilis ad gratiam nisi liquecat per penitentiam. **¶ Septimo** quia vitrum est omnium colorum susceptiuum. Omni enim colore tingitur. ut iacinctino. vel sinagodio. et omnes lapides imitatur scilicet in colore licet non in valore. Et ideo dicit Avicenna. quod vitrum est inter lapides sicut stultus inter homines. Declinat enim ad omnes tracturam. Sic anima ad omnes fortunam l' statum quem deus vult**

No

Dare debet se humiliter inclinare.
et sanctorum colores. i. virtutes imi-
tari. nec curare si hic ad stulticiam
putatur. quia quod stultum est dei sa-
pientius est hominibus. deridetur
enim iusti simplicitas ab hominibus.
sed non deridetur a deo.

Capitulum. iij.

Avaricia assimilatur omichi-
no. Primo per aspectum.
Nam omichinus indicus ha-
bet aspectum et similitudinem un-
guis. Et ideo vocatur omix siue o-
nichinus. quia greci unguem omice
dicunt sicut dicit **Psalmus**. Dabet enim
colorem permixtum ad similitudinem
humani unguis. In hoc ergo quod omi-
chinus habet similitudinem unguis
designatur avarorum rapacitas. quia
aves ungue predam rapiunt. Et i-
deo que sunt rapaces habent nigros
ungues. Sed omichinus arabicus
est nigri coloris cum candidis zonis
Quod competit divitiarum avaricie. quia
divites avari licet tingantur exte-
rius zonis albis. i. honoribus et pro-
speritatibus mundi. interius tamen
habent nigredinem a deformitate
peccati. propter quod dominus dixit eis
Luce. vi. Ve vobis divitibus qui ha-
betis solatioem vestram in hoc mundo.

Secundo propter effectum. Nam
secundum **Dial.** omichini zona collo vel
manu portata tristitiam excitat. ti-
morem multiplicat. animos commovet
ad lites et rixas. Sic etiam prosperi-
tas mundi quam appetunt avari si in
collo gestetur. hoc est ad pectus pre-
dens siue manu. i. siue habeatur in
affectu cordis. quia cor infra pectus con-
cluditur siue in effectu operis quod est gestatur
manu. utroque modo excitat tristitiam.
Et ideo **Gene. xij.** dicit. quod lapis o-
nichinus invenitur in terra euilath.
quod interpretatur dolens. Nam mun-

di substantia non habita sicut in cupi-
dis generat tristitiam si acquiri non
possit sed ire. quia ipse non assequitur.
Ita et tristitiam invidie qua trista-
tur id est si aliquis assequatur. Si au-
tem actu habeatur. ut est in diviti-
bus avaris. adhuc excitat tristitiam
ire si perdatur vel minuatur. et in-
vidie si ab alio superetur vel parifice-
tur. In utrisque multiplicat timores.
quia cupidi timent ne eis luctum im-
pediatur. Avari timent ne eis id quod
habent auferatur. Item animos com-
mouet ad lites. Quia cupidus litigat
ut accipiat. avarus autem ut
teneat. Unde avaricia siue cupidi-
tas mater est litium et causarum et
questionum. Item rixas et bella ex
cupiditate et avaricia ut plurimum
oriuntur. propter hoc **Seneca** dicit. quod
quietissime viverent homines si hec
duo proinde scilicet meum et tuum de me-
dio tollerentur. Neque enim et tuum
omnes questiones et lites generant
avarorum. **4.** Tertio propter reme-
dium. Nam omichinus in presentia
sardis nocere non potest. Nam sardis
qui mentem acuit cum flammis si-
ue tubi est coloris. designat amo-
rem cuncti. qui mentem acuit ad ef-
fusa consideranda. a etiam inflammat
ad ea desideranda. et ideo facit vi-
lescere omnia temporalia. Nam sic
Gregorius dicit. Vilescunt temporalia cum
desiderantur eterna. quod ergo omichi-
nus non nocet in presentia sardis
est. quia illum avaricia non inficit in
quo est amor dei. quia ubi est amor
dei non habet locum amor mundi.
et e converso. i. **1o. ij.** Si quis dili-
git mundum non est caritas dei in eo

Capitulum. iij.

Boni viri assimilantur marmo-
ribus. quia marmor a
lapis lapideus est solidus

compactius. vtilius. et pulchrius
Boni em̄ viri sunt solidi per paciē
 tiam siue fortitudinem. bene opac
 ti per tēperantiaz. pulchri per pru
 dentiam et viles per iusticiam **V**n
 de ipsi sūt colūpne marmoree id ē
 virtuose persone quibus tentoria
 per curiam regis. i. eccie xpi fulciūt
Dest. i. Assimilantē ergo primo bo
 ni et virtuosi viri marmoribus ra
 tiōe soliditatis. **M**armor em̄ solidū
 est. Nam ppter sui soliditatem dif
 ficile rumpitur. **S**imiliter boni vi
 ri sunt solidi. i. fortes et constantes.
 ita vt aduersitatibus nō cedant.
 et sculpturas. i. impressiōes violē
 tas et iniurias. que sunt odium
 ira. tristitia. et hōi nō faciūt hūi
 piūt. **N**otādū ē de soliditate marmo
 ris q̄ mirabilissimū accidit. q̄ mar
 morei lapides nec calibe. nec ferro
 vel ferrā. vel malleo per violentiaz
 edomantur. sed per laminam plu
 beam asseribus mollib⁹ interfertā
Plumbo em̄ et non ferro lapides
 marmorei diuiduntur et secantur
 inter asseres et equantur. **S**imilit̄
 fortitudo quorundā. nec calibe for
 tis inuasionis. nec ferro dure puf
 sionis. nec ferrā dentata dentibus
 detractionis. nec malleo violente
 percussionis. nec violentia c⁹ aūq̄
 tribulationis frangitur nec vincit̄
Et tamē plūbum. i. vita voluptuo
 sa que in aquis concupiscētie s̄mer
 gitur. scdm̄ illd̄ **Exod. xv.** **S**mer
 si sunt quasi plūbum in aquis ve
 hemētibus. inter asseres mollissimi
 mos carnis. omnem duriciāz mar
 moris frangit. i. omnez mentis for
 titudinem enervat et destruit. **V**n
 de pbissimi viri et fortissimi bella
 tores qui nūq̄ vinci potuerūt bel
 li asperitate. victi tamē et debilita
 ti sunt luxurie voluptate. sicut pa

ter de sapōne. **D**auid. et de multis
 alijs. **S**ecūdo boni viri assimilā
 tur marmori rōne opactionis. sūt
 em̄ marmorea valde opacta corpa.
 quoz ptes sunt ad inuicem colli
 gate. vel oglutinate. vel ostrate **E**t
 hanc opactionē facit esse in bono
 viro stus temperatē. **H**ec em̄ est
 que efficit vt caro spiritui. et sēu
 alitas rationi ocedet et cōfede ret.
 qua scz temperantia remota valde
 sibi inuicem aduersarent et mutu
 o diuiderētur **V**nde tempantia est
 que tenet has partes hominis ad
 inuicem concordēs et conformēs.
 que scz concordia et conformitas
 est vt quedam salubris compacti
 o que est in bonis viris. **T**ercio
 boni viri assimilantur marmori ra
 tiōne speciositatis siue pulchritudi
 nis. **I**nuentiur em̄ marmora pul
 cherrima diuersoz coloruz et gene
 rum sicut dicitur. i. **Para. xxix.** **D**i
 uersoz coloruz omnem lapidem p
 riosum et marmor pauū habunda
 tissime. **H**ec autem pulchritudo et
 varietas cōpōit prudentie. qz omū
 prudentiū opa gta vidēt et pulchra
Diuersa autē geneā et colores mar
 morū sunt diuersē ptes prudentie et
 diuersi modi prudentie. **I**nuentiur
 em̄ marmora omumē octo colorū.
Quia inueniūt marmor albū. nigru
 et rubeum. et variū siue serpentinū
Et hyc quicq̄ modozū q̄dāz molle
 candidum et nigru. quoddā du
 ru. quod dicitur purpuretes. eo qz
 vt purpura rubeuz est candidis ta
 mē interuenientibus punctis. et
 hyc est ex egipto **E**st aliū coralliū
 in asia reperitum non habens vltra
 duos cubitos in dimēsiōe ac mē
 fura. et tale marmor est candidum
 sicut ebur. tamen habet quādam
 maculas quāz appōitione diūsas
 n i

et nigras Est a aliud gen⁹ thebay
cum aureis guttis tinctum . est et
rarissime viride optimum . quod
valde gratum habet qui gemmas
sculpunt . eo q^d eius viriditas ocu-
los reficiat . Et etiā similiter assig-
nantur a doctoribus octo ptes in-
tegrales prudentie . quarū quedā
ad prudentiam pertinent s^{ed} q^d est
cognoscitiua agibiliū . a quedam
secundū q^d est opatiua . secundum
em q^d cognoscitiua ē si cōsideratur
ipsa cognitio . aut ē p^{er}itorū . a sic ē
a tullio vna pars prudentie p^{re}ito-
riū memoria . aut est cognitio p^{ri}ntū
sine nētiōū sine dīgētū . a hec est
alia pars prudentie q^{ue} ab eodē intel-
lect⁹ vocatur siue intelligentia . Si
vero cōsiderat^{ur} cognitiois acq^usitio . a
fit per disciplinam . a sic est tertia
ps prudentie . q^{ue} a macrobio super
fīnias plonis pletim⁹ vocatur docili-
tatis . aut fit p^{er} inuētiōez . a sic est
quarta ps quā aristoteles i septi o
ethicorū vocat eustochiā . i. bonā cō-
suetudinē . cui⁹ ps vt d^{icitur} i eodē ē
sollertia . q^{ue} ē vera cōiecturatio me-
di vt dicitur in . i. posteriorū . Si ve-
ro cōsideratur cognitionis vsus se-
cundū scz q^d ex cognitione aliquis
p^oit ad alia cognoscenda vel iudi-
canda . sic p^{ri}nz ad aliam ptē pru-
dentie q^{ue} vocatur ratio p^{er} macrobiū
¶ Secundū vero q^d prudentia est op-
atiua siue opis preceptiua . ¶ Pri-
mo necessariū est vt ordinet^{ur} ad cō-
modū vt ad finez . a hoc p^{ri}ntet ad
aliā partē prudentie quā tull⁹ pro-
uidentiā vocat ¶ Secundo vt at-
tēdat circūstānias negotij . q^{uod} per-
tinet ad aliam ptem prudentie quā
macrobi⁹ vocat circūspēctionem
¶ Tertio q^d vitet impedimēta q^{uod}
p^{ri}ntet ad octauam ptem prudentie
quā vocat macrobi⁹ cautioez . Sūt

ergo octo partes prudentie dicte
scz . memoria . intelligentia . docili-
tas . sollertia . ratio . p^{ro}uidētia . cir-
cūspēctio . a cautio ¶ Quarto bo-
ni viri assimilātur marmorū ratioē
utilitatis . Nam marmor ppter suā
frigiditatem et vngentorum aro-
maticorum cōseruationem utilissi-
mum inuenitur . Et hanc utilitatē
boni viri faciunt per iusticiam . Nam
quasi vngenta fouentia a cēreantē
a sunt bona opera in quibus vnus
homo alteri comunicat . ad que rec-
te faciēda et cōseruanda ordina-
tur homo per virtutem iusticie Cu-
i inter alias virtutes proprium ē
vt ordinet hominez in hys que sūt
ad alterum . Importat enim iusti-
cia equalitatem quandam vt ipsū
nomen demōstrat Dicuntur enim
vulgariter ea que ad quantū ius-
tari . equalitas autem ad alterum
est . The autem morales virtutes
perficiunt hominem in hys que ei
conueniunt secundum seipsū . Ec-
hec ergo sunt illa marmora . scilicet
sancti viri quibus pauimentū tē-
pli . id est inferior ecclesia scilicet mi-
litās stērnitur . ¶ Paral . in .

Capitulū . v .

Quiritas assimilatur bitumi-
ni Primo ratione igneita-
tis . quia bitumen est secū-
dum phozorum quedam terra glu-
tinosa iuxta lacum mortuū . cuius
natura est ardens a ignita . Sic ca-
ritas est quedam virtus vglutina-
tiua a vntiua . cuius quasi locus ē
proprius cor mortuū a mortifica-
tum peccato a mūdo . quia si quis
diligit mundum non est caritas pa-
tes in eo vt dicitur . i . Jo . 1 . Nec e-
tiā v^{er}us spūaliter ardens ab igne
sancti spirit⁹ est deriuata . secundū

illud **Canticorū. viij.** Lampades eius lapides ignis atq; flammarū Lampades enim dei sunt mentes hominum. et pure sancti spiritus contemplatiōe et flāmis caritatis succē. se **Gene. xiiij.** Vallis siluestris habebat multos puteos bituminis Vallis est mens humilis. que si est siluestris. et a tumultu mundi et affectu remota habet multos puteos bituminis. id est multos et profundos siue altos affectus caritatis

¶ Secundo ratione tenacitatis Nā bitumē est tāte tenacitatis. vt nec aq. nec ferro dissolui possit. sed sanguine menstruali. Sic caritatis glutinum tam tenax est. vt nec aqua tribulationis. nec gladio percussio. nis soluat **Canticorū. viij.** Aquę multę non poterunt extinguere caritatem Et ideo archa noe vt esset fortis contra aquas diluuij bitumine limi eam deus precepit **Gen. vi.** Bitumine limēs intrinsecus et extrinsecus Archa enim noe. i. mens iusti debet contra aquas diluuij. id est contra tribulationes mundi. bitumine. i. caritate limi intrinsecus quo ad deum. extrinsecus quo ad proximum. Ferrum siue gladius persecutionis caritatis bitumen separe non potest. secundū illud **Apo. ad Roma. viij.** Quis nos superabit a caritate cęsti. an angustia. an nuditas. an fames. an gladius ac? Soluitur tamē et tollitur bitumen caritatis sanguine menstruali. i. peccato mortali qđ ab intimo fluit ad modū sanguinis. et ad modū menstrui et abhominabile et infectiuū existit.

¶ Tercio ratione utilitatis Est enim bitumen vtile ad multa. qz multiplicem habet effectum. Nam habet virtutem opaginandi lapides. Vnde lapides viuū. i. viri iusti

hęc glutinō opaginātūr ad inuicē in fabricam ecclesie. et etiam lateres. i. peccatores ad deum conuertet. sicut igne doloris seu contritionis excocti hęc glutinō coniungunt **Ge. xi.** Faciamus lateres et coquamus eos igni. habuerunt lateres p sax. is. et bitumē p cemento. Similit ligna et tabule nauium alicubi bitumē opaginant. per qđ naues aliorum onera portantes intelliguntur prelati. quibus ne dissoluantur aqđ concupiscentiarum et vniuersis tribulationum. necessarium est glutinum et iuuamen caritatis.

¶ Item habet bitumen virtutem attrahendi. consumendi. et solidandi si pulueretur et sup vulnus ponatur. si etiāq; fumus naribus attrahatur multū reuma in capite consumitur vt dicit **Plato** Ita caritas ad deū attrahit. sed in illis **Eze. xi.** In fomiculis adātrahā te in vinculis caritatis. Itēq; malos humores. i. malas affectiōes Et reuma capitis. i. fluxū mētis scilicet malarum cogitationum consumit

¶ Item ipsam mentis molliciem consolidat. dum timorē seruilem foras mittit. Nam perfecta caritas foras timorē mittit. sicut dicit. **1. Io. iij.**

¶ Item caritas assimilatur lapidi sardio. qui sicut dicit **Ph. vocatur** sardio. quia in sardis fuit primo inuentus. qz hęc similitudo est optes

¶ Primo rōne coloris. qz scilicet sardio ē rubei coloris. Rubeus autē color est sicut igneus color. et preterdit dominū calidi in pmixto. et attribuitur amori et precipue caritatis qđ ē vt quā ignis dicitur mentē feruē facies a rube **Cant. v.** Dilectus meus cādio a rubicādio. Cādio appē puritatē carnis. rubicādio appē inflammationem mētis **Apo. iij.** Qui se debat similis erat aspectui lapidis

saspidis viridis intellige viginti
 te carnis. Est em; lapis viridis co
 loris. sed in rubore sardinis intelli
 ge amorem caritatis quo mens ig
 nita rubet. ¶ **Secundo** ratione
 tuose operationis. quia vt dicit **Di
 asc.** Sic lapis gaudium accedit.
 timorem pellit. audacem facit. et me
 tem acuit. et se gestantem ab inea
 tationibus et maleficijs tutum red
 dit. que omnia suo modo competunt
 caritati. Nec em est qd de presentia
 amati scilicet dei in anima gaudiu
 generat **Gala. v.** Fructus spiritus
 sunt caritas gaudiu ac. Quia si
 cut caritas est a spiritu sancto. ita
 gaudiu a caritate deriuatur. Itē
 hec est que timore pellit et per cose
 quens fortem et audacem facit. **Jo
 ha. iij.** Timor non est in caritate. I
 tē hec est que metem acuit ad cele
 stia contemplanda. et ideo est si
 milis igni qui habet figuram pyra
 midis superius acutaz. Vnde mens
 hoc igne flamescens ingreditur in
 ipsum. **Jo. iij.** Qui manet in ca
 ritate in deo manet ac. Nec est eti
 a que demonu inea tationib; .i. bla
 dis temptationibus et maleficijs e
 oru resistit. quia fortis est vt mors
 dilectio **Cant. viij.** ¶ **Tercio** rati
 one resistentie et vigoris. quia tan
 ti vigoris est hic lapis qd omix eo p
 sente ledere non potest. In omia e
 nim qui dicitur tristitiam excita
 potest intelligi qd cumq; aduersus
 Omix ergo sardio presente non ob
 est. quia vbi caritas adē nulla ad
 uersitas nocet. Nam diligentibus
 deum omnia cooperantur in bonu
 sicut dicit **Ro. viij.** ¶ **Capitulu. vi.**
Qontemplatio assimilatur
 saphiro. Primo ppter aspe
 ctu coloris. Est em saphir
 gēma cerulea. celo sereno in colo

re simillima. Similiter cōtemplati
 ui vni habent colorē. .i. conuersati
 onē serenam et celestem. scdm illud
Phil. iij. Nostra conuersatio in ce
 lis est. **Eze. i.** Supra firmamentum
 qd erat imminens capiti eorum qua
 si aspectus lapidis saphiri. ¶ **Secū
 do** ppter excessum valoris. quia sa
 phirus inter gēmas est sume pre
 ciosa. et reguz dignis magis apta.
 et inter omnes melior est inuicem
 maxime quando habet quosda pul
 ueres aureos intmixtos. Similit
 et inter vitas vita cōtemplatiua ē
 preciosissima. Est em maioris mei
 ti dulcioris exercitij. qetioris animi
 Vnde matia optimā partē dicitur
 elegisse. Hoc maxime cōpetit regi
 bus. .i. prelati et rectoribus. vt sic
 alijs preeminēt honoris dignita
 te. ita etiam alijs preeminēt mē
 tis sublimitate. Est autē cōtempla
 tio optima que sic mentē eleuat ad
 celestiu eminentiam qd tamē ei non
 tollat ppter fragilitatis memoriaz.
 vt scilicet cōtemplatiui animus et
 sit per cōtemplationē sublimis. et p
 sui cōgnitioē; sep remaneat huil. Et
 talē saphir qd hēt puluere aure
 os intmixtos. Est em ppter fragilita
 tis l mortis ituit; vel qdā puluis
 aure; . puluis p huilitatē. aure; p
 utilitatē; qd seruat aiaz ne a peccō
 corrūpat. sicut aux dicit cōseruare a
 lepre corruptioē si ei; puluis l hma
 tuā sumat in cibo. l potu. l medicina
 vt dicit **Plo. Job. xxvij.** Loc; sa
 phiri lapides eius. et glebe illi; ac
Eccī. viij. Memorare nouissima et ē.
 ¶ **Tercio** ppter defectū fulgoris. Est
 em saphir; de pss; n plucid; vt dicit
 psid. Sic cōtemplatio pntis vite n ē lu
 cida s; obscura. qd vidē nūc p spe
 culum et in enigmate **Eze. x.** Vidi
 et ecce in firmamēto qd erat sup

caput cherubin q̄si lapis saphir⁹. per firmamentum intelligitur firmi-
tas a stabilitas glorie celestis. que
dicitur super caput cherubin. quia
scilicet omnem mentem et scientiam
transcendit. et est quasi lapis saphi-
rus. quia scilicet contemplationis eius in-
tuitus in hac presenti vita quantum
cum sit nobis delectabilis et grat⁹. no-
bis tamen non est purus et clar⁹. si-
cut saphirus est aspectui quidem
gratus. sed tamen condensis non
lucid⁹. Et ideo phis dicit de pprie-
tatis aialum q̄ de diuinis in vi-
ta ista parum possum⁹ contempla-
do p̄spicere. Tamen illud modicum
non est negligendum. quia delectabili⁹
est adhuc q̄ aliqua alia oia q̄ apud
nos sunt. ¶ Itē contemplatio celestium
assimilatur zymethi. i. uene terre de qua
fit lazurium. Primo rōne coloris.
Quia lapis hic est tanto melior quā
to color celesti similior. Et habet q̄-
dam corpuscula q̄si aurea inserta. Ita
contemplatiui viri tanto sunt meli-
ores quanto celestium ciuibus sunt in
contemplatione et uersatione simili-
ores. Unde uiginitas uigilio p̄ferē.
quia incorruptioni uite celestis simi-
lius conformatur. **Lu. xx.** In cōfurectiōe
neq̄ nubēt neq̄ nubēt sed erūt sic
angeli dei in celo. Secūdo rōne cō-
munionis. Nam hic lapis si e terra
ualet ut sine cop̄i. sed nūq̄ patiēti-
dat̄ n̄ subtilissime iteratur a multo-
tiens abluat̄. et est signū perfecte
ablutionis. q̄n aq̄ in qua abluat̄ parat̄
nichil colorat̄. nec debet dari cū de-
coctiōe. q̄ descendere ad fidū. sed
ante vel post deū et hoc cū sero. ut
dicitur in lapidario. Nota q̄ setum
est liquor q̄ fluit de recentē caseo cū
p̄mit̄ ut dicit catholic⁹. In quibus si-
gnificat̄ q̄ ea q̄ sancti viri p̄ altitu-
dine contemplatiōis p̄cipiunt. hec ut

inferioribus p̄sint debet eis comuni-
caē lucide. Vñ oportet q̄ subtilissime
conterant̄. i. diligent̄ exponantur.
Item discrete. Vñ nō cū decoctio-
ne. i. nō cū illo seruore cum quo ab
eis recipiuntur. sed scdm̄ uemien-
tiā inferioris auditoris. Itē mūde
sine amministrazione fantasia. siue
errorū. et ideo oportet ut frequē
abluant̄. Itē sic dari debet ut possit
q̄ accipit faciliē capere. et ideo cum
sero q̄ est lacteū a facile ad deglu-
tiendum. **Ap̄. i. Corin. in.** Tanq̄
puulis in xpo lac uobis dedi at̄. ¶
Tercio rōne curationis. Valz em̄
miro mō talis puluis siue potio ad
soluendum a curandū quartanā. quia ea
que sancti viri ex celestium cōtēpla-
tione p̄cipiunt alijs ut dictum est
debite modo data. i. comunicata sol-
uunt ab eis quartanam. i. accidia.
Nā quartana ex putredine humo-
ris frigidi et melancolici puenit. q̄
etiam ad accidiam disponit. sed s̄-
ba celestia audita mentē frigidam
accendunt et sic accidie frigus expel-
lūt. Hec requies et dulcedo contem-
platiōis habet post certamina labo-
r et subiugationem passionū. Vñ vi-
ta contemplatiua assimilatur terāneo. q̄
est lapis crystallo similis ceruleo co-
lore infectus vel uert⁹. et hic ap̄
germaniam est. Ali⁹ est hispani⁹
utilans sicut flāma. Vñ p̄ primū
quī e crystallo similis designat̄ cor-
dis puritas. p̄ scdm̄ q̄d flāmeū de-
signat̄ feruens caritas. Et hec duo
maxie ad contemplatiōē disponunt.
Sed notandum q̄ utriusq̄ virtus
dicitur esse ad prelia et causas vi-
cendas. et valent etiaq̄ ad dulces
sōpnos sic in lapidario d̄. In quo si-
gnificat̄ q̄ p̄p̄tia superata labor et
tēptationū. p̄ causas deuictas et
a passionū in quibus raro s̄ iudicio
n in

tōnis aduectus spūm ostendit seq̄
tur dulcis sopn̄ .i. requies cōtem
plationis.

Caplm. vii.

Qontinentes et precipue v̄
gines assimilantē margari
tis. Primo ratione gemitū
re siue generationis. quia marga
rita gñatur ex celesti roze. quē cer
to tempore anni conche hauriunt
Et d̄z margarita. qz in cōchis ma
ris inuenitur. Et d̄z in lapidario.
qz quādo margarita generatur ex
roze. quāto rozantis aeris haustuꝝ
plus fuerit tanto rozatio maiorem
generat margaritaz. Et d̄z qz cum
margarita incipit gñari. si choꝝu
scatio vel tomtruuz superueniat a
roncha claudat qz sic abortum pa
titur. qz ergo margarita ex celesti
roze generat. significat qz continē
tia carnis ex dono celestis grē possi
det. **Vnde d̄z Sapi. vii. Nō** possum
esse continens nisi de⁹ det. Et ideo di
cebat **Aug⁹. deo in libro confessionū**
Da qd iubes. et iube qd vis. impe
rans nobis continentiam. Et ideo qn̄
to pl⁹ hauritur de gratia. tāto ma
ior et purior est continētia. sic quāto
plus hauritur de roze tanto maior
generatur margarita. qz auteꝝ in
conchis maris inuenitur. significat
qz continētia nō in deliciis reperitur. se
cūdu illud **Iob. xxiii. Non** inueni
tur in terra suauiter uiuentiū. **Her**
nard⁹. Humilitas perit in diuitijs.
et castitas in delicijs. sed in cōchis
reperitur. .i. in duris et amaris poti⁹
pseruat. qz autē tomtruuo et choꝝu
scationi se claudēs abortit. signat
qz continens nisi diuine magnitudis
timori seu inspirationi que in tom
truuo designatur se per humilitateꝝ
aperiat. interior margarita. .i. intēi
or puritas non intēg seruat sed

perditur. **Vnde Eccli. xvi. Nisi** in ti
more dei tenueris te instant cito s̄b
uertetur dom⁹ tua. **Secundo** tō
ne excellētie. qz quedā margarite
sūt alijs excellētiore. Quedā em̄z
vniōnes vocant. eo qz tantū vna a
nō plures simul reperiant. Et in
hys designatur prerogatiua continē
tie siue virginitatis xp̄ia matris siue
Quia xps tantū vn⁹ inter hoīes. a
m̄ ei⁹ tm̄ vna intē mulieres. et ve
ra a perfectissima margarita ppter
singularē et pfectissimā continētie pu
ritatē. **Vñ Mat. xix. Inuenta** vna
p̄ciosa margarita a c̄. Cōit autem
intē margaritas sūt meliores cādi
de q̄ q̄ aliq̄ mō sunt flauē. **Nā** illas
iuuet⁹ a matutini rois receptio fa
cit claras. has vero senect⁹ vel ros
re spertin⁹ reddit obscuras. vt di
cit **ps̄d. Margarite** ergo candidē
sūt v̄gines. q̄si autē flauē sūt vidu
e continētes. sed melior et clarior est
continētia v̄ginalis que ab ipsa iuuē
tute quasi matutino roze. .i. tēpesti
ua gratia decorata v̄ginitatis decorē
retinuit. q̄ que in senectute q̄ qua
si respertino roze. .i. tāda grā p̄fu
sa continētia incepit. Inueniuntur
quedā naturaliter p̄fate. et ille
adhuc meliores sunt alijs. a tales
sunt v̄gies fideles. q̄ scilz v̄to fidei
p̄foratū h̄nt auditū. **Nā** fides est ex
auditū. et audit⁹ per verbū dei. qd
penetrabilius est omni gladio an
cipiti. Sunt ergo ille margarite p̄
alijs eligēde q̄ sunt albe. clare. specu
lares. et rotunde. Quia ille continē
tes sunt alijs meliores q̄ sunt albe
p̄ carnis v̄ginitatē. clare p̄ mentis
puritatē. speculares p̄ cōuersatio
nis sinceritatē. a rotunde. .i. mobiles
p̄ oppositatē. qz corpus rotundum
motui est aptum. **Non** em̄ oportet
virgines manere ociosas. **Prover.**

ultimo. Panem ociosa non comedit
Tercio ratione apparente. videtur enim et sunt margarite pue in quantitate. ut nec ultra seminucem crescere unquam putetur. sed tamen sunt magne in valore. Sic virgines et continentes debet esse puas per apparentiam humilitatis exemplo illo sume virginis que dixit. Quia respexit humilitatem acille sue ac. sed tamen debent esse magne per existentiam et valorem virtutis.
Quarto ratione efficacie. quia habet virtutem malorum humorum absterfivam. fluxus ventris et sanguinis restrictivam. et etiam cordis confortativam. unde valent contra cardiacam et sincopim.
Sic virgines et continentes debent in seipsum malos humores id est malas affectiones siue immundas cogitationes expellere. fluxum carnis et sanguinis id est peccati per abstinentiam et honestatem restringere. et spiritualibus et pijs operibus scilicet orationibus et elemosinis sui cordis debilitate confortare. ac sic pusillanimitate deficient ex aliqua tribulatione vel temptatione.
Item continentis assimilantur calibi. Primo quia calibs est substantia purior ferro. quia ferrum est magis terrenum in substantia. et habet terrestre lutulentum et non purum. Et e contrario calibs habet minus de terreno. nec ita lutulentum est sed magis purum. Tamen ferrum ergo impurum homo incontinentis est. habens lutulentiam carnalis immundicie. sed tamen quia calibs est homo continens. habens parum de terrestri. id est de concupiscentia carnis. et sine lutulentia. id est carnali immundicia.
Secundo quia calibs est ferro compactior et ideo etiam solidior. Similiter etiam continens est bene compactus. id est bene dispositus in moribus. et solidior. id est stabilior. Sed e contra incontinentis incompactus est. id est

dispositus. sed mollis magis ad cedendum temptationibus. sicut ferrum facilius mollicat ab igne.
Tercio quia est durabilior. quia ferrum propter impuritatem cito rubiginem contrahit quam ipsum consumit. Similiter homo incontinentis cito senectutem incurrit quam ipsum corporaliter debilitat et consumit. sed homo continens diutius vivit. quia non cito senescit.
Quarto quia ignis cito adurit ferrum. quia minus compactum cito penetrat. Tamen ergo ignis adurere est mulieris pulchre consortium vel coniugium quia cor hominis incontinentis cito penetrat et inflamat. **I**hero. Flamigero igne putat mulier conscientiam et inflamat. Sed continens est sicut calibs in quem ardor carnalis amoris non facilius intrat.
Capitulum viij.

Correptio delinquentis debet esse similis lapidi qui dicitur eos. Dicit enim sic. eo quod ad incidendum ferrum aquat. Cotis enim grece. icisio latine dicitur. Quia scilicet correptio debito modo facta etiam a mente ferrea et dura. non tantum vicia amputat et incidit. sed ad bona eam aptat et acuit. Sed quedam eos est ut dicit Phidorus que ad acciendum indiget oleo. quedam aqua. Quia videlicet discreti correptio quandoque indiget oleo lenitatis secundum illud Gal. vi. Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto. vos qui spirituales estis corripite huiusmodi in spiritu lenitatis. Etiam quandoque indiget aqua austeritatis. Nam sicut idem Phidorus dicit. Oleum coti additum lenem. aqua vero acerrimam aciem reddit. Hoc autem agendo eos proprium habet quod dum acuendo alteri servit. se paulatim consumit. ut Gregorius dicit. Et talis est prelatus malus vel predicator. qui dum alijs predicando

n fig

vel corrigendo pñcit. seipsum male viuendo vel se nō emendādo āplius odempnat et destruit. Debz ergo esse ut eos iusticia vel zel⁹ rectoris. qui dū linguā vl manū mouet ad corrigendū vicia delinquentis. q̄si ferr⁹ acuit ad incisionē vlcis. **Corrigere** volens delicta debet intendere ad extirpandū vicioꝝ radices. i. illa principalia vicia cohibere. ex quib⁹ quasi oia delicta p̄cipue oriuntur. sicut sūt supbia. auaricia. luxuria. Et ideo corrector vicioꝝ debet esse similis lapidi zigmis. **Zigmis** emz dicitur lapis quasi vitrei coloris esse. qui gestatus ad collū sicut dicit **Dyasc.** sanguinem stringit. mentis alienationē expellit. et applicatus ligno ardentī. flā mā eius exanguit. **Flux⁹** sanguinis refertur ad luxuriā. p̄ma em̄ sibi sunt scdm naturam sanguis et semē. mētis alienatio i⁹ferē ad supbiam. q̄ quis a vera sui zgmione alienatus estimat de se qd nō est. **Sed** flāma ligni designat cu p̄dita tē et ardentē auariciā animi. **Vnde** cū ista refrenant. omnia vicia cum eis cohibentur.

Capitulū ix.

Dilectio vere amicitie assilatur calci. **Primo** ratione igneitat. **Rā** scdm p̄s̄d. p̄pter hoc calx viua dicitur. q̄ quāuis actu sit frigida. cecultū tamen in se cōinet ignem. **Vnde** si aqua p̄fusa fuerit mox ignescit. **Et** quodam valde mirabile accidit ut **Augustinus** dicit in libro de ciuitate dei. quia calx ex aqua incendit. ex qua omnis ignis extinguitur. oleo vero extinguitur quo oīs ignis nutritur. **Similiter** vera amicitia si aliquando quantum ad exteriorē actus videatur frigida. i. q̄ nō

expetetur vel ostendatur exteriori signo. siue p̄pter occupationis alicuius impedimentū. siue quia nō sit oportunum. tamen semper ignē viui amoris seruat in intimis cordis. **Et** propter hoc dicitur **Proū. xvii.** q̄ omni tempore diligit qui amicus est. **Sed** si perueniente aq̄ alicuius tribulationis seu angustie vel necessitatis. tūc statim ille ignis interior. i. amor erumpit et exteriori in opere se ostendit. et ideo **Salomon** ibidem subdit. q̄ frater in angustia comprobatur. **Vnde** ignis vere dilectionis in aqua. i. tribulatione et aduersitate magis acceditur. propter quod dicit **Valerius maximus.** q̄ sincere fidē amici p̄cipue in aduersis cognoscuntur. **Et** ex oleo cōsolationis et prosperitatis calx dilectionis quasi extinguitur. siue quia prosperitas mūdi quādcq̄ extinguit et tollit dilectionem dei. siue quia homini in prosperitate posito nō est necessariū magna signa vel obsequia dilectionis ostendere. **Quia** sicut dicit idē **Valerius.** prospera fortuna cum diuina largitione foueatur humana minus indiget. **Non** de cetero em̄ hominem amico in prosperitate posito magna signa dilectionis vel obsequia ostendere. ne forte estimet q̄ propter illius p̄speritatem et propriam utilitatem eum diligit. **Vnde** **Philosophus** dicit in **Ethi.** q̄ ad amicum in aduersitate positū eundū est cito et sepe. sed ad amicum positum in prosperitate raro a tarde. **¶** **Secundo** dilectio vere amicitie assimilatur calci ratione unitatis. quia lapis lapidi nō bene coniungitur nisi ei calce media vniatur. **Nam** ex calce cum admixtione arene et aque fit cecultū quo lapides

adinvicē stricti vniuntur. Ita ho-
mo homini nō vere sociatur nisi ei
dilectione animi imediate vniat.
que scz dilectio si cū arena pacien-
tie que sub aquis tribulationū mo-
ratur. siue sit arena que abstrahat
a fluuio vel saltez pedibus teratur.
siue sit que fodiat a terra. quorū
vtrūq; patientia toleratur. et ite-
rum cū aqua sapientie misceatur.
cimentū .i. glutinūz faciet pfecte
vniatatis. **Raz** inter quos caritatis
dilectio cūz patientia et sapientia
viget ibi pfecta vniō et iocūda so-
cietas adest. de qua dicit in **Ps** **Ec-**
ce q̄ bonū et q̄ iocūdu habitac̄ fra-
tres in vnum. **Tercio** rōne vti-
litatis et bonitatis. qz sicut dicit **Y-**
sidor. Illa calx est melior et vtili-
or. que ex lapide albo et duro gene-
ratur. Et sic illa inuenitur vera et
utilis amicitia. que ex animo puro
et vero generatur. **Vnde** **Ph** **us** p-
bat in **Ethi**. q̄ prauorūz amicitia q̄
nō se puro animo diligunt nō est
amicitia vera. Et scdm **Aug**. ami-
citia que deserit potuit nūq; amicitia
vera fuit. **Vnde** vera amicitia debz
esse pura et firma. **Item** dilecti-
o pximi assimilatur tartaro. **Pri-**
o ratione terrestritatis. **Nā** tartarū
est vini feculentia a terrestritas. q̄ ad
modū terre vel mollis lapidis cir-
ca ptes dolij induratur. et vulga-
riter apud tuschys dicitur grōma
Vino autē assimilatur caritas. **Cu-**
ius ps s̄bilior et purior dilectio dei
est. sed feculentior ps et terrestrior
est dilectio pximi. que tamen i do-
lio cordis debz circūquaq; diffun-
di et firmari. secundum illud. **Ho-**
v. Caritas dei diffusa est in cordibz
nostris. **Secundo** ratione quali-
tatis quia talis vini crusta calida
est et sicca in tercio gradu. **Quia**

scz dilectio pximi calefecit eoz p
passionē. secundum illud. **1. Cori**
xi. Quis scandalizatur et ego nō v-
ror. et deficiat omnez inordinatūz
humoem. .i. omnem prauam affecti-
onem erga proximum. **Est** etiam
in tercio gradu. quia p̄mus gradus
est dilectio dei. secūdu dilectio sui.
tercius dilectio pximi. p̄t quod
dicitur. **Mat. xij**. Diliges pximū
tuum sicut teipsum. **Tercio** rati-
one vtilitatis. quia tartarūz sicut
dicitur in p̄loe extenuat. et mun-
dificat. et consumit. et ideo valet
contra scabiem et serpigine. a prurigi-
nem. et contra capitis imūdicias
Similiter dilectio pximi extenuat
substantiam siue diuitias hominis
quādo facit largiri superflua. scz
illud **Luce. xi**. Quod superest date
elemosinam. **Sed** tūc magis consu-
mit qn̄ facit largiri necessaria **Job**
xxxi. Si comed i bucellā meam solus
Et tunc mūdāt imūdicias capitis.
hoc est impuritates mentis hmōi e-
lemosinas largiendo. secūduz illud
Lu. xi. Date elemosinā et ecce oia
vob̄ mūda sūt. **Ca. x.**

Eloquētia assimilatur et
Pri-o rōne gnationis. qz es
siue cupz gnāz sicut cetera
metalla ex sulphure a argēto viuo.
sed hoc accidit qn̄ pl̄ e de sulphure
q̄ de argēto viuo. et sulphur est t̄-
teū uō pure tubeuz h̄ns calorē adu-
rētē. **Argētū** v̄o viuu ē mediocre
nec nimis grossū nec nimis s̄bile.
Ex tali em̄ omixtiōe es gnāz **Sili-**
eloquētia sp̄it̄ ex duobz scz ex me-
ditatiōe itēiori q̄ sulphuri assilat. qz
in inferioribz venis gnāz t̄re **Itē** ex
pnūciatiōe extēiori q̄pp̄ labiorū a
lingue motū argēto viuo assiliatur
q̄d scz multū ē mobile et p̄t motū
vt dicit **Phim** viuum appellatur.

Sed debet hoc esse mediocre scilicet in
 est grossius et subtile. quia nec nimis ru-
 dia verba nec etiam nimis subtilia. i.
 difficilia. sed apta et mediocra audi-
 entibus convenientia sunt accepta in e-
 locutione vel pronuntiatione vul-
 gari. Et de tali eloquentia dicitur
Ihe. xlvij. Cor meum ad moab quod
 si tibia eris sonabit. et nominat pri-
 mo cor. quia in locutione debet pre-
 cedere meditatio et deliberatio cor-
 dis. **Ps.** Os iusti meditabitur sa-
 pientiam. i. meditatam sapientiam
 loquetur. secundo nominat tibia
 eris. in qua attenditur armonia siue
 proportio et mediocritas quodam soni qui
 pertinet ad eloquentiam et pronun-
 tiationis suavitate. **¶** Secundo ratione
 distinctionis. Sicut enim philosophus dicit. es
 si mixtum fuerit alijs metallis colore
 et virtutem commutat. Unde quodam
 est album ad modum argenti. quoddam
 fulvum ad modum auri est. Et aliud
 est genus eris quod ex ductibili ere
 attenuatum in laminas. et felle thau-
 ri unctum speciem auri preterdit. et
 postquam consueverat in histrionum co-
 ronis. propter quod coronarium est
 vocatum. Similiter est triplex elo-
 quentia. Quodam spiritualis sicut pre-
 dicatorum. et hec precipue intendit
 ad animarum purgationem et dealbati-
 onem. Unde assimilatur eris quod est
 album ad modum argenti. **Ps.** E-
 loquia domini eloquia casta. argentum
 igne examinatum **Pro. x.** Argenti
 electum lingua iusti. Alia vero est elo-
 quentia secularis sicut rethorum et a-
 liorum prolocutorum secularium. que ut
 plurimum ordinatur ad lucrum auri
 vel commodum alicuius temporalis rei
 auro appreciabilis. Unde non incon-
 grue assimilatur illi eris quod fulvum
 est ad modum auri. **¶** Tercia vero est
 eloquentia iocularis que est ad delecta-

tionem et solaciandum. sicut et poete hactenus
 faciebant. et hec assimilatur illi
 eris quod ponitur in histrionum coronis.
 Quocumque ergo modo sit eloquentis
 habet aspectum siue similitudinem eius
 secundum illud **Eze. xl.** Cuius erat species
 quasi species eris. **¶** Tercio ratione cor-
 ruptionis. quia es cito rubiginatur nisi
 oleo perfundatur. Vasa enim erea fiunt
 rubiginosa nisi conficiantur arena.
Ex quo accipitur. quod omnis eloquens et
 linguosus contrahit et tenet peccati
 rubiginem. **Job. xl.** Est quasi lignum
 putridum es non preseruet gratie siue
 caritatis unctio. propter quod dicebat
Ap. i. Corin. x. Si linguis hominum
 loquar et angelorum caritatem autem non
 habeam factus sum velut es et cinis
 nisi ab hac rubigine purgetur aspectus
 tate penite. Et idcirco ut **Ihero.** di-
 cit. melius est habere rusticitatem sanctam
 quam eloquentiam peccatricem. **¶** Quarto
 ratione sonationis. quia es maxime
 convenit officio campanarum et tubarum
 propter sonitatem. Quasi autem cam-
 pane optime sonantes et a remotis pro-
 pter audibiles fuerunt sancti apostoli.
 quia in omnem terram exiit sonus eorum.
 et in fines orbis terre verba eorum. ut
 dicit in **Ps.** Sed quasi tube eree sunt do-
 ctiores et predicatorum alij. Predi-
 catori enim dicit **psal. lviij.** Clama ne-
 cesses. et quasi tuba exalta vocem tuam
Ihe. xlvj. Vox eius quasi eris sonabit
¶ Quinto ratione curationis. quia es
 contra infirmitates multas virtutem
 habet. Nam sicut dicit **Plinius** et
 etiam **dyasc.** es exustum et pulverisatum
 habet virtutem dissolventem et consumen-
 di. extenuandi. et purgandi noxios
 humores. vulnera sanat. caligines oculo-
 rum purgat. superfluas carnes cor-
 rodit et ultra crescere non permittit
Sic eloquentia et lingua predicatorum
 si fuerit adusta id est igne spiritus

sancti ignita et inflāmata. et pulue
risata. i. humilitate fundata. v'l pul
uerisata. i. diligent et sbilit declarata.
ta. qz qsi es duz pteritur. dum ver
bū difficile vel obscurū diligent ex
ponit. **T**alis inq̄ eloquentia habz
virtutē dissoluēdi duriciā cordis.
et dūmēdi humorē carnis. i. luxuri
ā. et xtenuandi plenitudinē diuitū
dū eos mouet ad diuitiaz largitio
nē et mūdi p̄temptū. **I**te purgan
di noxios hūores. i. noxios affect9
hōim peccatorū. sanat etiam pluri
mū vulnera. i. vicia temptationū.
purgat caliginem errorū. **C**orro
dit supfluas carnes. i. ingluuedinē
gulosoz. et etiā eas retinet ne cre
scant p̄ abstinētie et temperantie
remediū. **O**mnia em̄ hec sancti p̄oi
catores opant frequēt in ouersi
one peccōz. **E**t iō ipsi sūt instrumē
ta curationis et ablutionis peccōz
Exo. xxx. Precepit dñs fieri labz
eneū ad lauādum. per qd labz elo
quētia signatur seu doctrīna p̄oi
catorū. que ablutiua et mundifica
tiua ē viciorū et sordiu9 hōim pe
ccatorū.

Capitulu9. xi.

Ancientie sacramētū assimi
latur lapidi qui dicitur op
aclores qui est pallio9 lu
rens vt berill9. **Q**ui vt dī in lapi
dario si mortuo applicetur. statiq̄ sō
litas p̄dit vires. **S**anctus em̄ hic la
pis est et quē mors stermit abhorz
Sic eucharistie sacramētū abhorz
eū qui est i peccato mortali. a quo
si assumatur nō ei p̄dest sed obest
Nō em̄ iste cibus est cibus mortuo
z sed viuozū **Io. vi.** **Q**ui mandu
cat me et ipse viuet. **I**tem xp̄s
sub cibo sacramētali contētus simi
lis ē illi lapidi q̄ dicitur eschites.
qui inuenit in moīs aquilaz. de q̄

dicitur. qz si de venemī fraude aliq̄s
suspectus fuerit. si reus fuerit a hic
lapis sub cibo positus fuerit. cibū eū
de glutire nō sinit. s̄ si sbtētus fue
rit lapis mox eū deglutiet. **S**ic xp̄s
qui inuenitur in moīs aquilaz. i. in
cordib9 p̄tēplatiuozū virorū. posi
tus. i. p̄tēt9 sb̄ cibo sacramētali. reū
venemī. i. peccati mortalis glutire
nō sinit. vel reū fraudis. i. p̄p̄eritā
vel fictum ipsum cibum deglutire
nō sinit scilicet spiritualiter. **N**am
licet fictus vel in peccato mortali
existens māduet ipsum sacramē
tabter. non tamen spiritualit̄ vt
sacramētū ipsius p̄cipiat effectum.
Vnde spiritualit̄ quo ad animam
ipsum nō deglutit. **E**t ideo sicut **A**
po9. i. **C**orinth. xi. dicit. **P**robet se
homo vnusquisq̄. et sic de pane il
lo edat a ē

Caplm. xij.

Fides cristiana assimilatur
lapidi carbunculo. **P**riō
ratione fulgoris. **D**icitur e
nim carbunculo9. qz videt̄ qsi carbo
ignitus nō ardore sed splendore.
Cui9 fulgor est tantus qz nec noe
te vincitur. **L**ucet em̄ in tenebris
adeo vt flāmas ad oculos vibret.
Sic fulgor fidei cristiane tant9 est
qz nocte. i. tenebrositate hereticorū.
vel obscuritate p̄secutionum. vel ca
ligine peccatorum vinci vel extin
gui non potest. **N**am in omnibus
huiusmodi tenebris sic fides catho
lica fulget vt flāmas interdū exce
rantes. interdū vero illuminātes.
ad oculos interiorum mentium v
bret. **N**az de lumine fidei aliqui ex
recantur. scilicet non recte creden
tes. vel quod credunt non tamen
facientes. **Q**uidam vero illumina
tur vt verit̄ viui fideles qui habēt
fidem per dilectionem operantem

Eccī. xxxij. Gemula carbūculi in ornamento auri ac *Nā* p̄ ornamentū aureū intelligitur caritas. per gemam vero carbūculi fides. Vñ carbūculus ponitur in auro. cum fides catholica caritatiue operatur a hec est que vere illuminat et ad salutē operat̄. **Secūdo** ratione distinctio nis **Sunt** em̄. xij. genēa carbūculi fulgētis et radios ad modū ignis emittētis et candida zona p̄incti **Vt** dicit *Ps̄l̄m.* In q̄bus. xij. signifi cātur articuli q̄bus ipsa fides disti guitur **De** quorū distinctiōe dictū ē sup̄ in p̄mo libro. capitulo. xxv **Qui** articuli oēs. xij. mirabilibus radijs vere cognitionis eorū q̄ ad nostrā salutē p̄tinēt nos illumināt **Sed** quasi zona alba est. simplex fi dei veritas. q̄ intellect⁹ credentis astringitur vt vnicuiq; articulo hie imē inherat etiā si rationē nō vide at **Tercio** ratione variationis. q̄ carbūculi p̄prium est q̄ p̄iectus in ignē velut iter mortuos carbonēs extinguitur. sed aq̄ perfusus exar descit **Sic** fides quasi i ignē picitur. q̄n̄ fidelis quisq; in peccatū mortale plabitur. q̄ peccatū p̄petratū appetitū peccādi nō extinguit sed āpius accendit. sicut lignū apposi tum igni **Et** p̄pter hoc peccatū assi milatur igni. quod duz opera fidei cessare facit. ipsā fidem mortificat et extinguit. q̄ fides sine operib⁹ mortua ē vt dicitur *Ia. ij.* **Sed** tūc carbūcul⁹ aq̄ p̄fidit̄ et quasi reui uiscit. q̄n̄ fidelis mens ad penitentiā reuertit̄ a lacrimaz aqua p̄fidit̄ **Tunc** em̄ redeūte diuina gratia et reparata caritate amissa r̄stituitur etiam fidei vita. id est vigor operā di. q̄ fides per dilectionem opera tur vt dicitur *Gal. v.* **Quarto** ratione valoris vel comparatiōis

Quia est quedā species carbūculi. in qua inter lucidos ignes apparēt quedam gutte auree. et hec gemma respectu aliatum est quasi p̄ech̄ i comparabilis **Quasi** autem gutta carbūculi autēa in lucido igne est patientia fidelis hominis in tribula tione sua et p̄secutione quā patitur. p̄cipue pro ipsa fide. a hec vocat̄ p̄batio fidei que ē q̄si in cōp̄abilis p̄ech̄ secundum illud. *i. Petri. i.* **Vt** probatio fidei vestre multo p̄cior sit auro **Quinto** ratione vi goris. q̄ carbūculus sculpturis et simulachris resistit siue ydolorū. q̄ fides ydolatriā horret. siue auarorū. quia auaricia ē ydolorū serui t⁹ vt dicit *Gala. v.* **Itē** fides sāctorū assilat lapidi q̄ dicit̄ amiat̄hō **A** quo vt dicit *Ps̄l̄m.* si vestis tacta fuerit cōtra ignē resistit. et si sup̄ ignē posueris nō aēbit s̄ splēdore accepto m̄diōr erit. hic oib⁹ male ficiens magoz resistit **Nam** fides sāctorū ē. q̄ igni. i. p̄secutionis feruori siue p̄sequētū furori a principio ecclesie resistit a finalit̄ ipsū sup̄as vicit. secundū illud *Hebre. xi.* **Sācti** p̄ fidē vicerūt regna. et ita extin xerunt ip̄etum ignis **Et** hec ē etiā que splēdorem miraculorū acce pit. et que p̄ p̄cessū t̄pis m̄diōr a purior apparuit. et hec isuper est q̄ omnia magoz p̄stigiā et male ficia repulit et dāpnauit. quibus totus mundus erat fere plenus

Capitulum. xij.

Gratia dei assimilatur iaspī di **Primo** ratiōe grati ositatis. quia iaspis est la pis viridis smaragdo similis. sed ē grossioris coloris. **Color** aut̄ viridis super oēs colores est gratior o culis. vñ dicit *Eccī. xl.* **Gratiā** a specie desiderabit oculus. s̄ sup̄ hęc

Omnia viridem Et similiter gratia
 dei super omnia facit animam magis gra-
 tam et placidam et placidam coram oculis dei.
 et ideo vocatur gratia quasi gratum
 faciens Unde sicut iaspidis aspectus
 est gratus oculo humano sic aspectus
 hominis in quo est gratia gratus est oculo
 diuino Apoc. viij. Qui sedebat simi-
 lis erat aspectui lapidis iaspidis.
Secundo ratio diuersitatis ha-
 bet enim iaspis diuersitatem specierum quia
 sicut dicit Philo sunt xvij. species ias-
 pidis Itaque habet diuersitatem colorum
 quia quibus principuus color eius sit viri-
 dis multos tamen habet alios colores
 intermixtos Sic gratia dei habet mul-
 tos modos et varios in hominibus
 facit affectus i. Pet. iij. Sic boni dis-
 pensatores misericordiam gratie dei.
Et Apoc. i. Corin. xij. Diuisiones gra-
 tiaz sunt tres **T**ercio ratione vti-
 litatis quia valet ad multa Nam
 primo iaspis febrem refrenat Et
 similiter gratia dei refrenat morbum
 febrilem i. inordinatum cupiditatis
 ardorem qui est ut febris anime diuina
 eius sit insatiabilem quam tamen diuina
 gratia refrenat et extinguunt **I**tem
 iaspis ydopisim uuat quando
 deseruit a patientibus caste Si-
 militer gratia dei valet contra sup-
 biam que est ydopisim quedam id est
 inflatio animi prebens contra eam
 medicinam humilitatis que principuus
 est necessaria uirginibus et con-
 tinenter uiuentibus ne per superbiam
 uirginitatis perdant eminentiam
 Nam quoniam sicut dicit Gregorius de
 punte occultam mentis superbiam per ma-
 nifestam carnis tuinam **I**tem iaspis
 inter pericula facit hominem tutum
 Iuuat etiam patientem qui etiam optinet
 gratia contra vicium accidie Quia fe-
 quitur accidiosus et piger bona tamen
 gratia amens difficultatem et periculum

ubi non oportet **Prouer. xx.** Dicit
 piger Leo est in via tamen Sed hunc
 timorem gratia dei expellit et ideo
 facit hominem tutum et sollicitum
Quandoque etiam homo piger et ac-
 cidiosus licet bonum opus accipiat
 i. facere proponat tamen ipsum minus
 tardat et ideo similis est mulieri que
 concipit quidem sed tempore de bito
 non parit Contra quod gratia dei modo
 iaspidis iuuat ad patiendum i. ad
 bonum propositum opere compleendum
Item iaspis interiori ardorem
 refrigerat quia gratia dei mitigat
 iram que interiori accendit et urit
Item iaspis luxuriam coartat a
 multo magis hoc agit gratia a qua
 continentie donum manat secundum illud
Sapi. viij. Non possum esse conti-
 nens a te **I**tem iaspis puluerifa-
 tus et cum lacte datus ulcera inue-
 terata sanat **U**lcera autem inueterata
 sunt gule uicia siue dampna que
 in ipso mundi exordio in nostris pri-
 mis parentibus inaeperunt et nun-
 quam plene sanari poterunt **H**oc e-
 tiam gule uicium siue ulcus cum quo
 libet homine ab infantia nascitur
 et semper cum eo crescit et nutritur
Unde nec hoc ulcus sic inueteratum
 sanatur nisi per gratiam dei **I**tem
 iaspis sordes oculorum purgat **O**cu-
 lorum autem sordes pertinent ad inuidiam
 quia neque est oculus inuidi ut dicitur
Eccli. xij. Etiam inuidia et murmura-
 ranti de gratia alius facta dicitur est
Mat. xx. a praefamilias **A**n oculus
 tuus neque est quia ego bonus sum a te **H**anc
 ergo nequeiam et impuritatem oculorum
 purgat diuina gratia quia inuidiam ex-
 pellit dum qui non emulat caritatem in-
 fruidit **E**t sic patet quod murus uirtu-
 tum ptegens ab insulsi omnium uiciorum
 ex gratia dei constituitur et ideo congru-
 e ut dictum est iaspidi assimilatus

De quo dicitur Apo. xxi. Structu
 ra muri eius scilicet ciuitatis aie
 ex lapide iaspide. Vñ in ea oportet
 principalit animā esse fundata; si
 vult euadere viciorū ruina Apo.
xxi. Fundamentum primū iaspis
¶ Itē gratia dei assimilatur saphi
 ro qz generat in nobis septē virtu
 tes secūdū septē odiciones saphiri
¶ Prō qz saphir⁹ hēt scitillā relucē
 tē. p cui⁹ relucētā iudicat v̄tus
 ei⁹. Similit aia exiltēs i gratia dei
 habet verā relucētā fidei. qz in pcc
 atoribus gratia dei carētib⁹ fides
 est non verū lumen s̄ mortuū vel
 extinctum. Vñ fides talē ē sine ope
 ribus meritoris et gratuitis. et fi
 des sine operib⁹ mortua ē. vt dicit
Jacobi. ij. Secūdo dicitur saphir⁹
 habere v̄tutē firmādi animū in lo
 nis. Et hoc opetit gratie que i nob
 causat spē futūe vite quā Aposto
l⁹. 1. 2. Thimo. vi. assimilat āchore.
 qz aiam firmā tenet in mari p̄mē.
 et ppter hāc firmitatem dicit h̄o
 mētū Apo. xxi. Secūdū h̄o
 mētū saphir⁹. Et dicitur spes secūdū h̄o
 mētū respectu fidei que ē primū
¶ Tercio dicit habere v̄tutē timo
 re expellēdi qd opetit etiam gratie
 i quātū in nobis generat et pficit
 caritatē. cui beatus iohānes attri
 buit expellē timorē. 1. Jo. iii. vñ
 hāc aia firmatur et solidatur p̄tra
 mūdānū timorē. Jo dicitur Eze.
x. Ecce i firmamēto qd erat super
 caput cherubim quasi lapis saphi
 rus. In firmamēto hoc est in deo i
 quo omnia stabilita sūt et firmata
 sūt. qd caput cherubi id est omnē
 sciētie subtilitatē transcendit ē q̄si
 saphir⁹ lapis. quia scilicet in ipso
 deo nos collocat et firmat gratia ca
 ritatis. et quasi ei similes p̄t firmi
 tatem et fortitudinē facit. 1. Jo.

iii. Qui manet in caritate in deo
 manet et deus in eo. Et ideo in tam
 tuto loco posit⁹ nichil timē p̄t seu
 debet. ¶ Quarto saphirus habet
 vim vulnerum sanatiuam si pulue
 risatus et lacti admixtus superpo
 natur. Quod etiam cōpetit gratie
 p̄t zelū correctionis iusticie qua
 vulnera viciorum dū puniunt p̄t
 gātur et curantur. Sed etiaz debz
 rigor iusticie lactis suauitati misce
 ri. i. misericordie seu lenitatis dulce
 dim⁹ quia misericordia sup̄exaltat
 iudiciū. vt dicit Ja. iij. ¶ Quinto
 qz saphirus vegetat et ittegra mē
 bra p̄seruat. Qd etiam opetit gra
 tie in q̄tum in nobis generat tem
 perantiā. p quā nō solū anima sed
 corpus vegetatur et in sanitatis o
 mium mēbrozū integritate seruat.
Can. v. Ventē tuus eburneus di
 stinctus saphiris. Sūt em̄ quasi di
 stincti saphiri in ventre. diuerse p
 tes temperantiē in carne. vt sobrie
 tas. abstinētia. et castitas. ¶ Sex
 to saphirus audacem et victorem
 facit. qd etiam facit gratia m̄q̄tū
 in nobis fortitudinē generat. que
 contra pericula facit audere et sal
 tem aīo v̄uere. ¶ Septimo quia
 q̄nqz saphirus inuenitur in renis
 minerarū in q̄bus inuenitur lazurū
 In q̄b⁹ etiā renis q̄si i medio sicut
 in quodam ventre quedā species
 carbunculi inuenitur. vñ a multis
 saphirus mater carbunculi credi
 tur eo qz in eius renis generetur.
 Sic gratia i nobis generat carbū
 culum fulgentem. id est prudentiā
 nos in agilibus dirigentem et il
 luminantem. Hec autem predicte
 virtutes que saphiri cōdicionib⁹
 congruunt sunt velut fundamen
 tum in quibus fabrica mentis eri
 git. ¶ Pla. lxxij. Fūdabo te i saphiris

121

Itē ipse eodē sūt lapides ex quib9
domus dei constructa. **Job xxviii.**
Locus saphiri lapides eius **Thob.**
xiij. Porte iherusalem ex saphiro
Itē gratia dei assimilatur omichi
no. **Primo** rōe coloris Omichin9 em
arabicus est nigri coloris cum cari
didis zonis. qz gratia dei licet dem
gret p aspectū humilitatis. tamē
circumcingit zonis puritatis. **Raz**
vna zona alba est continentia car
nis. alia puritas mentis. **Cant. i.**
Nolite me considerare qz fusca sum.
quia decolorauit me sol. et in eodē
Nigra sum sed formosa. nigra per
humilitatez. formosa per puritate
Secundo ratione virtutis. quia
omichinus arabicus secundum dy
asc. tristitiam excitat. timores mul
tiplicat. animos comouet ad lites
et ad rixas. Similiter diuina gra
tia excitat tristitiam penitentie in
homine. multiplicat timores mor
tis iudicij et gehenne. aios comou
et ad lites et rixas iusticie. **Ex diuī**
na enim est gratia. cum homo pei
tens cum seipso rixatur et litigat.
vt de seipso iusticiaz faciat. **Aposto.**
lus. i. Corinthiorum. xi. Si nosmet
ipos diiudicaremus. nō utiqz a do
mino iudicaremur. **Et** hinc est qz in
rationali positi sunt lapides omichi
ni. quia dum hominis mens ratio
nalis diuine gratie radns perfun
ditur. ad seipsum diiudicandum vl
puniendum protinus excitatur.
Exodi. xxv. Accipere debetis lapi
des omichinos ad ornandu3 ephot
et rationale. **Tam** enim ex gra
tia preueniente qz ex subsequente
rationale hominis id ē mens homi
nis seu anima rationalis ornatur.
Item gratia dei conseruatur in
corde sicut unguentū in alabaastro
Ram ex alabaastro sunt vngenta

ria vasa. eo qz seruet vngenta omni
tempore incorrupta. **Vnde** **Ma**
thi. xxvi. dicitur. qz accessit ad ihe
sum mulier habēs alabastrum vn
genti preciosi. Est enim alabastrū
solidum. frigidum. candidum et va
rijs coloribus tinctum. **Et** tale de
bz esse cor hominis vt sit gratie di
uine conseruatiuum. scilicet candi
dum per mundiciam. solidum per
patientiam. frigidum per continē
tia et varijs colorib9 tictū p bonaz
cogitationum siue affectionum co
piam. **Item** gratia dei assimilatur
nitro. de quo **Salomon** loquitur
Prouerbiorum. xxv. dicens. ace
tum in nitro ac. **Ram** nitrum se
cundum **Plini.** et **Diasc.** mundifi
cat samē stomachi et intestinorū
ex apostemate procedentem. samē
ē etiam capitis detergit. spuma e
ius corrosionib9 et inflammationib9
subuenit. **Vnde** etiā ydropicis pfi
cit. et cum melle mixtū caliginem
oculorū detergit. venenū expellit. et
palisim lingue potenter dissoluit.
Similiter diuina gratia mūdificat
samē stomachi et intestinorū. i. viciū
gule. **Itē** tgit samē capitis. i. sup
biam mentis expellit. **Itē** nitri spu
ma. i. gratie dei feruor. corrosionib9
et inflammationibus ire sbuenit. y
dropicis. i. hys in quib9 exuberat
fluxus inordinatus humoris aquo
si. i. libum luxurie pfcit. sed mix
ta cū melle. i. cum amoris dulcedie
caliginē oculorū abstergit. i. et cita
tē mētis quā iudicij iudicia sūz hō o
pa vidēi mala et venenū cāitatis. i.
cupiditatis expellit. **Dicit** em **Aug9.**
qz venenū cāitatis ē cupiditas. **Itē**
palisim lingue. i. impedimētū ofessi
ois tollit. **Item** gratia dei assimi
latur salī propter multas virtutes
salis qz **Auicenna** ponit. **Primo**

quia sal habet virtutem dissoluen-
di • quia scilicet diuina gracia plerū
q̄ dissoluit duriciā hominū auaro-
rū et ad pietatez et compassionez
emollit corda eorū ¶ **Secūdo** quia
habz virtutē mūdādi qz scilicet gra-
tia purificat imūdiā luxuriosorū
Habz em sal virtutē putridas car-
nes corrode di maxie qm̄ ē exustū •
et hoc est quia gracia remouet pu-
tredinē luxurie ¶ **Tercio** quia habz
virtutem rētositatez extenuandi
et diuidēdi maxime si puluerisatū
et coctum et calidū sup stomachi
orificium saccelletur **Aqua** etiā sali-
naria tumores et inflationes et y-
dropicas passiones soluit • **Quia**
diuina gracia vane gloriosorū rē-
tositates extenuat eos humiliādo
et tumiditates et inflationes etiam
supborū soluit aqua salinata id est
tribulatione • morte etiā aspera e-
os iplēdo ¶ **Quarto** qz habet vir-
tutē hūmores putridos et corrup-
tos osumentū • quia scilicet diuina
gracia putridos et corruptos affec-
tū osumit iūdorū **Dicit** em **Pro** •
xiiij q̄ putredo ossium inuidia
Quinto qz habz virtutē humoita-
tē naturalē coadunādi et seruādi • et
inaturalē resoluēdi et abstergēdi
Quasi autē virtū naturalē ē virtus
māfuetudinis quia homo ē animal
māfuetū natura • ecōtra aut inatū-
ralē ē homini iracūdia que māfuetu-
dim oppōitur • vñ diuina gracia q̄
ē nature cōpletīua māfuetudinem
hominis coadunat vt eā diuersa p-
turbātia nō dispergāt • et oseruat
eā ne supetur ab ira **Ecōtra** aut i-
ordinatam irā que humane nature
non congruit resoluat eorū humiliā-
do et abstergit per paciētiā et
ēstītiā et ipetū irē refrenādo • vel re-
soluit • et annihilat irā in corde et

abstergit ne crescat vel impleat
in opere ¶ **Sexto** quia habet virtu-
tē rētre remolliendi et supfluitatē
educēdi • et maxie salgēma qd̄ cla-
rū est sicut gēma • **Hoc** aut cōpetit
diuine grē in q̄tū remouz viciū gu-
le a q̄ est viciū et supfluitas rētris
¶ **Septimo** quia sal habet vtutez
venenoso humori resistendi **Vñ** sal
cū melle et cū pane sanat antra-
cē vt **Auicē** dicit **Quasi** ego veneno-
sus humor sua frigiditate calozē cor-
dis extinguens ē viciū accidie • qd̄
sua frigiditate • i. pusillāmitate vi-
gorē et calozē cordis qui ē ex car-
tate extinguit **Sed** hoc accidie vene-
nū • sal • i. diuina gracia • cū melle • i. cū
dulcedine otēplationis • et cū pa-
ne doctrine spūalis siue cum pane
lactimose opūctiois penitus expel-
lit: p̄t̄ om̄ia p̄dicta dicit **Lu** • **xiiij** •
Bonū est sal sc̄ • **Col** • **xiiij** • **Sermo**
vester grē sit semp sale oditus •

¶ **Capitulum** • **xiiij** •

Humilitas assimilatiue ma-
gneti • **Primo** qz magnes
habet vtutē attractiuam
Nā adeo attrahit ferrū sc̄d̄ **Aug** •
vt cathenā faciat amoueri • **Et** vt
idem dicit tāta ē ei⁹ vis qz si q̄s eū
dē magnetē s̄b aureo vl̄ eneo vase
tenuerit ferrūqz desup posuerit ad
motū desubt lapidis ferrū desuper
mouebitur • **Sic** etiā ē tanta humi-
litas vtus vt etiā mētes ferreas
et diuisas aliqñ moueat et placz et
attrahat ad dulcedinē et mititatez
Sic etiā hūilitas et benignitas dei
sustinētis cor peccatoris etia; durū
deberet mouere et ad penitētiā at-
trahere • **Ho** • **xiiij** • **An** ignoras qz be-
nignitas dei te ad penitētiā addu-
cit? **Et** si vas aureū id est cor sapi-
ēs vel vas eneum • i. os eloquentis se
medium interponat tunc maximo

magnes. i. humilitas visa induebit mentem duram. Unde humilis vita predicantis adiuncta ei sapientia cordis eloquentia oris. quasi omne ferrum. i. omne cor durum mouebit. Sed notandum quod in ethiopia est alia species magnetis que ferrum non attrahit. sed fugit et respuit. sicut et apud nos videmus quod aliquando idem magnes in uno angulo ferrum attrahit et in alio a se pellit. Ex quibus accipitur quod homines superbos expedit quicquid humiliter et dulciter attrahit. quoniam vero expedit eos sagaciter fugere et declinare. quandoque expedit eos violenter expellere et fugare.

¶ Secundo quia magnes habet virtutem reconciliatiuam. Quia secundum **Dysc.** reconciliat maritos uxores. quod siue verum sit siue non de magnetis. de humilitate plerumque verissimum esse contingit. quia per humiles responsiones vel blanda verba mulier maritum suum durum vel iratum frequentius emollit et placat. Sic anima peccatrix sponsum suum cristum pro peccatis offensum per humiles lacrimas placat. et caro aduersa spiritui per humiles abstinentias ipsi sibi humiliter confederat.

¶ Tertio quia magnes habet virtutem edificatiuam. Auget enim ut dicunt gratiam et pulchritudinem in sermone. quod quidem de humilitate verissimum esse constat. quia humilitas predicantis auget ei gratiam sermonis. Nam deus superbis resistit. ut dicitur **Ia. iii.**

¶ Quarto quia magnes habet virtutem curatiuam. Nam cum multa valet ad curandum prodropisim splenem et allopiciam. Sic humilitas curat prodropisim. i. inflationem superbie. et splenem. i. dissolutionem inepte leticie. quia dicitur quod splenem videmus sicut felle irascimur. et allopiciam que capillos

radere facit siue fluere ex capite. i. casum siue fluxum spiritualium virtutum ex mente. quia humilitas virtutes conseruat in mente. propter quod dicit **Gregorius.** quod qui virtutes ceteras sine humilitate congregat. quasi puluerem in ventum portat. **¶** Item prelatorum humilitas assimilatur cuidam gemme que dicitur allectoria. Est enim lapis qui inuenitur in ventriculis gallinaceis. eius magnitudo est ad fabae quantitatem. Sic ut **Dysc.** dicit venenum excitat. gratiam facit. et constantem. victorem discretum et oratorem. aicos reformat. et sitim mitigat. Nec autem de illo lapide siue vera sint siue non. tamen humilitati verissime optunt. Nec enim scilicet humilitas inuenitur in ventriculis gallinaceis. i. in cordibus prelatorum et imitantium cristum qui se galline comparauit. ut dicitur **Mat. xxiii.** Quotiens volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas. Nec inquam licet parue sit quantitatis per reputationem. tamen est curatiue virtutis. que licet venenum excitet demonum vel etiam inuidorum. tamen facit prelatum gratum in conuersatione. constantem in persecutione. victorem in temptatione. discretum in correptione. oratorem. i. facundum et gratiosum in exhortatione. amicabilem in reconciliatione. et mitigat etiam sitim id est appetitum ambitionis dominandi. Nec omnia facit humilitas vera in bono prelato.

Capitulum xv.

Hviles homines assilant celos. **¶** Nam huiles plerumque quanto in apparentia videntur minor. res. tanto sunt in virtutibus excellentiores. et in operibus efficaciores.

Sic em̄ accidit de celi domus q̄ sunt
Lapilli de ventre p̄uodinis extracti.
quorum vnus est niger a alter ru-
fus. qui hez sint parui et de formis.
in virtutib⁹ tamē multis alijs sūt
maiores. Nam rufus valet contra
lunaticam passionē. contra insani-
am. et contra antiquū languorē.
et facit hominem faciūm. placen-
tē et gratū. Riger vero valet contra
noxios humores. rixas a febres.
et lotus aq̄ sanat oculos vt dicit̄ ī
lapidario. Vnde ī illis duob⁹ lapil-
lis duplex humilitas represētat. ¶
Primo sapiētū quia sicut dicit̄ .i.
Proverbiorū. xvi. Vbi humilitas
ibi sapiētia. Vnde Ptholome⁹ dixit
q̄ inter sapientes sapiētior est q̄
humilior existit. Nec ē ergo que va-
let cōtra lunaticā passionē. id ē mu-
tabilitatez stulticie. quia sicut stul-
ticia facit mētem instabilem et va-
riabilem ad modum lune. ita sapia
facit hominē stabilem ad modū so-
lis qui sēp est in se viformiter lu-
cid⁹. Et ideo dicit̄ Eccl̄i. xxvi. q̄ hō
sanct⁹ ī sapiētia sua manet sicut
sol. stult⁹ vero sicut luna mutatur.
Item valz cōtra insaniā. id est cō-
tra furorem iracūdie. q̄ homo dū
sapiēter respōdet. et humiliat sē
furētē. et humiliter cedit ei. frangit
furore ire ei⁹. vel saltē euadit. Itē
valet humilitas cōtra antiquū lan-
guorē. .i. cōtra iueteatū odiū. q̄ fre-
quenter sapientes humili et dolci-
lingua vel opere antiqua etiā odi-
a cōsiliant. Nec etiā est scilicet
sapiētis humilitas qui sicut facit
verbum faciūm. sic etiā a gra-
tum. ¶ Secundo autem celi domus
qui est niger represētat humilita-
tem penitentium. Nec ē enim que
noxios humores id est nociuas af-
fectiones purgat. iras frenat et sū-

bees id ē carnis calores refrigerat.
et etiā oculos mētis a cecitate sup-
bie sanat.

Capitulum. xvi.

Ignez gelēne inextingui-
bilē et semper durabilem
esse nō est incredibile. et p̄-
cipue p̄ diuināz potentiā. cū legat̄
scdm naturāz albestō qui est lapis
archadie ferrei coloris a ab igne sic
dictus. quia semel accensus nūq̄
extingui potest. Vñ ī quodā tēplo
dyane erat lucerna ex hmoi lapide
semp ardens ita vt nulla tēpestate.
nullo ymbre extingui posset sicut
P̄s̄ refert. Vnde pagani maxim
sue dyane miraculū esse arbitrbā-
t̄. Ergo si hoc fieri potest vtute na-
ture in materia lapidea. ita vt nō
ampli⁹ ignis succendatur nec vn-
q̄ extingatur. quāto magis hoc
fieri potest vtute dei ī alia quāq̄
materia. vt sez ignis inextingui-
bilis p̄petuo cōseruetur. Vnde Gre⁹
dicit in libro Moz. exponens illud
Job. xx. Deurabit eū ignis. Ignis
corporeus qui nūc succendit vt vl-
tū corporeis idigeat fomētis. nec
valz nisi succensus eē et nisi r̄fotus
sūstere. ac cōtra gelēne ignis tūz
sit corporeus et ī semetipso ipso
bos corpaliē exurat nec studio hūā-
no succendit. nec lignis nullē. sed da-
tus semel durat inextingui bil. et
succensione nō indiget. et ardoē nō
taret. Nō h⁹ diuersitatis est. quia
ignis iste qui ap̄d nos est q̄ lignis
nutrit et ab hōie succendit est arti-
ficialit̄ et p̄ violentiā ī alienā ma-
teriā introductus. sed ignis ille li-
gnis nō indiget q̄b⁹ foueat. vel q̄ ē ī
materia p̄p̄a existēs. vel ī materia
aliena nō p̄ violentiā s̄ p̄ naturā a
p̄cipio intrinseco. sic etiā accidit
ī sulphure. Vnde nō est accensus

ab hōie. sed a deo qui illam naturā instituit. et hoc est qd dicit Psalmus xxx Flat9 dñi sic torrens sulphuris accēdens eā

Capitulum. xxv.

Pocerita assimilatur auricalco. **P**rimo quia auricalcū est alium coloris ostentatiuū. Dabet enim auro simile colorem. sed eius nō habet valorem. Similiter homo yocerita habet quidem exterius apparentiam sanctitatis. sed tamē nō hēt interius existentia veritatis. **V**nde dicitur yocerita ab ypos quod est sub. et crisis quod est auro. i. s. b. apparentia auri. scilicet s. b. apparentia sanctitatis maliciam iniquitatis. Math. xxij. Vos quidem a foris apparentis hominibus iusti. interius autē pleni estis yoceritis et iniquitate. Tales habūd abūt i fine mūdī i ecclesia. qñ multi etiā descendēt et declinabunt a vera sanctitate ad fictā religionem. Vñ legit. iij. Regū. vñ. qñ vasa que fecit yraz de auricalco erant. **P**raz em̄ interpretatur ciuitas descendens. et signat statū ecclesie in fine descendētis et declinātis a celestibus ad terrena. cui9 vasa erunt de auricalco. scilicet clerici et religiosi yocerite ficti. **S**ecundo quia auricalcū interiorū est infectiuum. **N**ā cibaria nimis diu in vasis de auricalco seruata vicio eorū saporem horribilem contrahunt et odorem. Et sic desideria et verba iniqua diu yocerite in cordibus abscondita tenuerunt. qñ ea poucere et opere equi possunt inueniunt horribilia. et hoc est qñ yoceritis interiores affect9 corrumpit. Apoc. i. Pedes ei9. i. affectus similes auricalco. quia sicut sūt per yoceritissimā infectiā simulant. **T**ercio quia auricalcum est

siue vilitatis paulatim detectiuū. **N**ā vasa ex auricalco facta in suauitate sunt tā pulchra vt videā ē aurea. s. paulatim a fulgore pmo hebetant et qñ rubiginat. et sic se p quasi in peius tā odore qñ colore cupā suā originē ptestat. **A**uricalcū em̄ fit ex cupro. sed ex cōmixtione eris et stanni et auripigmenti a quibusdā alijs mediātib9 poucitur i igne ad colorem auri vt dicit Psalmus. Sic yocerita cū sit vere mal9 in quibusdā fictionib9 et conatib9 p tendit qndā exterius specie9 sanctitatis. ita vt pmo qñ ab aliq no uis vidēt vel de nouo icipit iter alios quos conuersari videat eis sanctissim9. sed quia nichil fictū est durable si diu ibidē pmaneat. paulatim ex utraque opib9 seipm manifestat. **E**t ideo dñs dixit Mat. vñ. A fructib9 eorū cognoscetis eos. Quidā tamē ita coopti sunt vt vix vel nū qñ cognosci possint. et tales cū sint auricalcū frequēt recipiunt p auro. ecōtra autē illi qui sunt vt verum aurum ab ipsis reputantur vt auricalcum qui dicūt eos esse yoceritas. Eccī. xlvñ. Collegisti qñ auricalcū auro. **I**tem homo yocerita assimilatur lapidi crisolemo. qui est species quedā lapidis crisoliti. **D**ie scilicet crisolemus est color aureus. sed de mane ē pulchrioris aspectus postea hebetatur. et est ignis capacissimus. **V**nde si ignis appropinquatur citius inflāmat vt dicit psalmus. Similiter yocerita color est aureus. quia sanctitatem ptestat. et de mane apparet pulchrior. quia feruenter incipit. sed postea hebetatur. quia psequendo deficit. ignis est capacissim9. quia inflāmatōnes temptationū facillime et delectanter recipit.

Capitulum. xvij.

Iusticia bene regentū assimilatur ferro. **P**rimo propter duriciam. Ferrū enim. ut dicitur **Phidorus** dictum est a ferēdo. quia scilicet duricia sua ferēdo domat omnia genera metallorū. Et iusticia regētis domare et ferire debet omnia genera rebellium et subditorum. et rei publice pacem turbantium. **P**ro. **xx** Reges eos in virga ferrea et tanquam vas aere. **Pro. xx** Rex qui sedet in solio iudicij. dissipat omne malū intuitu suo. **S**ecundo propter temperantiam. Nam ferramenta mos est cum oleo temperare ne frigiditate aqua minus indurētur ut dicit **Phid** Sic et plerūque tempora est severitas iusticie cum oleo misericordie. **Vn** Samaritanus **Luce. x.** sauciati vulneribus oleū infudit et vinū. Vinū autē mordens significat severitatem iusticie sed oleū leniens suavitatem misericordie. Et in archa moysi que gerit typum regiminis non tantum fuit virga patiens. sed et manna dulcescens. ut per virgā rigor iusticie. per manna vero dulcedo misericordie significaret. **Eccl. xxxix.** Inicium necessarie rei vite hominum aqua ignis. ferrū et lac. et cetera. In aqua accipit molliem misericordie. in igne feruorem iusticie. in ferro correptionis asperitatem. in lacte remissionis suavitatem. que omnia necessaria sunt regentibus. ut subditorū vita pacifice gubernetur. **T**ertio propter rubiginem. rubigo enim ut dicit **Phid** est vicium rodens ferrū. et hoc accidit sibi ex sue substantie impuritate. siue ex terre tactu et vicinitate. siue ex sanguinis vel cuiuslibet infecti vaporis qualitate. Et addit ad hęc **Phid** quod a ferro se humanus sanguis vitificatur. quia nullus

alterius rubiginē sic ferrum confunditur sicut quoniam humano sanguine maculatur. Simili quoque modo iusticia prescientis rubiginatur. id est corripitur et maculatur. quoniam quidem ex malicia et impuritate regentis. quod non habet puram intentionem in facto. scilicet non intendens ad bonum rei publice sed potius ad aliquod proprium. quandoque vero ex contactu terre. id est est acceptione et spe alicuius munusculi terreni et lucri temporalis. quoniam vero ex infectione sanguinis vel alicuius vaporis. id est est ex ira et odio vel alia inordinata passione siue affectio. sed nulla deterior est maior corruptio iusticie quam si pueris iudicis iudicio sanguis fundatur innoxius. **Rūi. xxx.** Si quis percussit ferro et mortuus fuerit qui percussus est. reus erit homicidii et ipse morietur. **Q**uarto propter utilitatem multiplicem. Nam usus ferri magis est utilis et magis necessarius quam usus auri. licet aurum amplius ab avaris diligatur. **N**am sine ferro res publica tute non agitur. non acquiritur. nec securus servatur. nec sine ferro ab hoste defenditur. ferro regitur communis potentia. defenditur innocentia. tuta sunt regna et reprimuntur malorum superbia. **I**tem sine ferro nullum mechanicum opus quasi perficitur. nullum quasi opus vel edificium erigitur. agricultura non exercetur. vestis non inciditur. panis non editur. et breuitate quasi in humanis rebus sine ferro nichil ad perfectionem adducitur. **O**mnia autem hec magis appetunt iusticie quam ferro. quod horum non potest esse perfectio ubi iusticia non servatur. **N**am neque rei publice. neque communi potentie. neque bonorum innocentie. neque regno seu patrie ibi potest esse tutela ubi non viget iusticia. **N**ec enim sine iusticia

aut malorū p̄teritūe rep̄muntur. ā
artes mechaice libē exercent. aut
ab agricolis t̄re vtilit̄ excoluntur.
quia vbi nō seruat̄ iusticia. ibi ō
mia bona pereūt. et oīa vigēt mala
Capitulū. xix.

Iustorū vitā assimilatur e
lectro. Primo rōne distin
ctionis. Sūt em̄ tā genera
electri. vñū qđ de p̄ro fluit arborē
qđ oī sicca. Nam p̄mo qñ fluit de
arborē est gūmi liq̄dū. postea indu
rat calore ac frigore in duriciā lapi
dis p̄spici vt cristalli. Nam p̄ mi
nuūt humidū opatiōe calidi. quia
cū humiditas indigesta expellitur
ab arborē. tūc calor cōtinue resoluit
humidū subtile et ita viscosa effici
tur. et postea humidū pauca r̄ma
ne ns extra p̄mitur frigido. et sic cō
agulatio eius opletur frigore. Quic
ergo assimilāt iusti incip̄ētes sicut
penitentes. qui a p̄ncipio qñ de ar
borē. i. de mūdo vel peccato exeunt
sūt molles et teneri timore. sed po
stea paulatiz calore caritatis crescē
te mollicies timoris excludit. et re
frigerio ab estu carnis sup̄ueniēte
solidantur in fortitudine sp̄s mā
bilis velut lapis. et efficiunt p̄spi
cui in cōscientie mūdicia et vite sin
ceritate. **Eze. viii.** Deorsum ignis a
lumbis eius. et sursum quasi aspe
ctus splendoris et visio electri. In
quo ostenditur qđ viri sancti et iu
sti inferius ardent vt ignis in dile
ctione pximi. superius splēdēt vt
electrum in contemplatione dei. ¶
Secundum genus electri metallū
dicitur quod ī precio melius inue
nitur et habetur. et hoc aq̄ sit ma
gis serenofum qđ primuz competit
proficientibus et in soliditate et in
gratia doctrine. ¶ Tercium autē
fit de tribus pecijs auri. et vna ac

genti. Et huic assimilatur p̄fecte
ti. In auro em̄ significatur anima
in qua est sancte trinitatis ymago
Vnde tres ptes auri in electo po
nuntur. Sed minima pars que est
argenti corpus representat. qđ licet
sit vilis. tamen auro iungitur. id ē
anime rationali. Quod ergo in ele
ctro multū de auro ponitur et pa
rum de argento. significat qđ p̄fecte
iusti multum de anima curant.
de corpore vero parum. Secundo
ratione ostensionis. Electrum em̄
vt dicit **Ps̄l.** in conuiuio clarius
cunctis metallis fulget. et venenū
prodit si assit. stridorem facit. et ī
colores varios ad modum celestis
arcus mutare se subito consuevit.
Sic anima iusti est fulgida per gra
tiam. et si aliquādo venenum pec
cati adest. siue in pugna temptati
onis. siue in lapsu operationis. sta
tim stridore luctus et confessionis
prodit ipsum. et in varios colores
sc̄z confusionis ruborē. timoris pal
lores se mutat. vel varij colores ad
modum arcus sunt varie compun
ctio nes. que sūt quatuor quasi q̄
tuor yridis. i. arcus celestis colores.
Primus de perpetratioe culpe v̄l
protractione. secundus de incurfi
one miserie. tercius de reatu pene.
quattus de amissione glorie. ¶
Tercio ratione commixtionis. Di
cit enim **Gregorius** super **Eze.** qđ
in electo aurum cum argento mi
scetur. argentuz quidē ad auri cla
ritatem excrefcit. auruz vero cum
claritate argenti temperatur. suaz
virtutem non perdit. sed a deore
ex admixtione argenti aliquantū
lum expallescit. Ita similiter in vi
ro iusto sensualitas rationi coniūc
ta velut argentuz auro in electo
ad claritatem auri excrefcit. quia
o i

Sci; per participationem efficitur rationalis. ut dicit Philosophus in .i. ethicorum. Et dicit sensualitas rationalis. quod eius passiones et motus regulantur et modificantur. et tunc ipsa ratio velut aux ex tali coniunctione sensualitatis in sua contemplatione remitti videtur. non tamen sine virtutis detrimetur patitur. quia per ipsas virtutes morales modificatas ad contemplandum amplius adaptat. **¶** Quarto ratione attractionis. quia electri; verum si manu teneatur. ut a digitis calorem recipit rapit ad se omnia folia et paleas et vestimentorum; hinc ut dicit philosophus. Sic vir iustus per bona opera de siderio proficiendi calefactus quod quod videt vel audit ad suum profectum assumit. siue folia. i. verba. siue paleas. i. etiam leuia bona exempla dum modo ipsum inflammare possint. siue sunt hinc vestimentorum. i. extrema opera virtutum Exe. i. Et de modo eius quasi species electri.

Capitulum. xx.

Luxuria assimilatur sulphuri. Primo ratione ardoris. Nam sulphur est vena terre acris et igneitate multum habens in compositione. Unde sulphur dicitur quasi solum urens ut dicit philosophus. Verum enim ignis dicitur. Unde sulphur secundum auicennam est calidum et siccum in quarto gradu. et est terra partibus aqueis et terrestribus in igneas transeuntibus in natura sulphuris transmutata. Cuius autem ignea virtus ab aquis feruentibus sentitur. Si autem sulphur est vena terre. ita luxuria est carnis terrestrius vicium et corruptela. que quidem multum habet igneitate. quia multum corpus calefacit et appetit

tum delectationis incendit. ita ut tam partes aque sicut humores corporis. quam etiam terrestres partes sicut caro et membra videantur transire in igneas. i. vehementer accendi. et est in quarto gradu caloris. quia luxuria est quartum vicium cui ardor et calor appropriatur. Nam primus gradus est ardor avaritie. que mundi appetitum insatiabiliter incendit. Unde ipsa est ignis qui nunquam dicit sufficit Proverbia. xxx. Boetius de consolati one libro secundo metro quinto. Sed seuior ignibus ethne feruens amor ardet habendi. **¶** Secundus est ardor ire que secundum philosophum est accensio sanguinis circa cor. **¶** Tercio est gula cui attribuitur ardor. tunc quod delectatio cibi et potus appetitum accendit et acuit. in cuius delectationis iudicata concupiscentia vicium gule consistit. tunc quia gula facietas libidine inflammat. **¶** Unde Iherosolymus. dicit quod sine cere friget Venus. i. per abstinentiam cibi et potus refrigerat luxuria. **¶** Quartus gradus ardoris et caloris est ignis consumptionis omnium virtutum Ps. Ignis sulphur accendit ignis scilicet avaricie. sulphur luxurie. et spiritus superbie. **¶** Secundo ratione fetoris. Nam aque per venas sulphureas transeutes ex vi ignea sulphuris contrahunt calorem. saporem. efficaciam et fetorem. Aque autem sulphuree. i. persone luxuriose contrahunt calorem in cogitatione. saporem in delectatione. efficaciam. i. affectum in operatione. fetorem plerumque infamie in publicatione. Iero de luxuriosis dicitur Ysaie. xxxiii. De cadaveribus eorum ascendet fetor. **¶** Tercio ratione coloris. Nam sulphur aliquando est album. purum. clarum. et cum hoc subtile. Aliquando vero

est feculentum. grossum. et crassum.
 Quandoq; vero mediocre. Op⁹ em
 carnale cum intra limites mat⁹mo
 ni et rationis continetur tunc e⁹ albu⁹.
 qz fama nō demigrat. pur⁹ qā men
 tem nō de secat. clarum. qā rōnem
 nō obfuscat. et subtile. quia ratio
 carnē regulat vt nō sequatur appe
 titū delectationis sed sinceritatē in
 tentionis. Sed si fiat extra mat⁹mo
 nium tunc est feculentū per imun
 dam opationē. crassum per inordi
 natam delectationē. grossum siue
 spissū per nimia frequētionem
 vel mentis hebetationē. Quando ve
 ro fit inter iuges sed nō tūz debi
 to modo vel debita moderatione.
 tunc quasi mediocre picipat de v
 troq;. Nam inquātū infra mat⁹mo
 niū fit sic est excusabile. tamē ma
 gis vel min⁹ scōz qz pl⁹ vel min⁹ rē
 cedit ab ordine rōnis.

Capitulum .xxi.

Maria mater domini assim
 latur calcedonio. Prio rō
 ne gnatiois. quia calcedo
 nius vt dicit P⁹sid. diuturno p̄bre
 gnatur. Sic beata virgo fuit gene
 rata p̄bre. i. gratie diuine opatione
 scz per miraculum ex parentibus
 sterilibus. sicut legitur de eius na
 tiuitate Ap⁹ .xxi. Fundamētum
 terciū calcedoni⁹. Tria em sunt
 humane pductionis principia seu
 fundamēta. Primum est gratia si
 cut in hys qui pducti sunt imedia
 te a deo vt adam per creationē et
 eua per miraculum de costa. quod
 fuit de gratia liberali. Secundum
 principium siue fundamētū est na
 tura. sicut in hys que pducuntur
 per viam generationis absq; mira
 culo. sicut seth. et ehayn. et sequētes
 Tercium est mixtum ex gratia et
 natura. sic h⁹ qui pducuntur ex vi

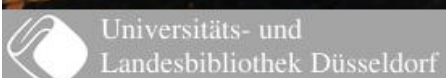
ro a muliere tū sterilib⁹. et ideo p
 tim per naturam. et p̄m per mira
 culi gratiam sterilitatem rimouen
 tem. sicut fuit cepta beata virgo
 maria. et ideo ipsa fuit calcedoni
 us habens terciū fundamētum
 ¶ Secūdo ratione inuentionis. qz
 calcedonius vt idem P⁹sid dicit. ad
 repassum lune plene iuenit. Qua
 si em plenitudo lune est plenitudo
 temporis gratie in quo beata v̄go
 est nata et mater saluatoris inuen
 ta. ppter quod dicit Ap⁹. Gala.
 ni. qz quādo venit plenitudo tem
 poris misit deus filium suum factū
 de muliere. ¶ Tercio rōne colora
 tionis. quia calcedonius pallido co
 lore est coloratus. Pallor autem o
 uenit timenti. quia timentes palle
 scunt. et etiam multum ouenit ab
 stinēti. ppter quod dicit abbas P
 saac in libro suo de vita solitaria si
 ue monastica. qz decor monachi ē
 pallor et macies. Quod dicit qā mo
 nachus debet esse abstinēs. et ma
 cies et pallor ex abstinentia causā
 tur. vtrūq; pallorem. i. pallores cau
 sam habuit beata maria. scz timo
 rē domini Eccl. xxiii. Ego mater
 pulchre dilectionis et agnitōis et
 timoris ac. et etiā abstinentie. quia
 ipsa nō vacauit delicijs. ¶ Quarto
 rōne vigoris. qz hic lapis sculptū
 resistit. Nā tate soliditatis ē vt nō
 fit incisionis et extranee ipssiois
 suscepti⁹. Similit̄ btā v̄go maria
 nulli⁹ carnalis ipssiois seu corrup
 tiois susceptiua fuit. qz scz v̄go an
 te ptū et post ptū Itē dicit Dialc.
 qz hic lapis tate vigoris ē et effie a
 cie. qz pforat⁹ ad collū ligat⁹ fact⁹
 vice causā. et vtra illuōes de mō
 nū adiuuat. et vtutē pseruat. De
 autē siue vera sint siue nō de calce
 doni vtute. vtilissime tamē optūt
 o 17

beate marie. quia ipsa est aduoca-
ta nostra. et ideo apud summum iu-
dicem p. causis nostris assistit. Ip-
sa ē nostra p. tectrix et ideo ab illu-
sionibus demonum nos frequē-
defendit. Ipsa etiam est mater nos-
tra. et ideo pie filios suos virtute
et bonitate custodit. ¶ **Ite** beata
maria assimilatur smaragdo. ¶ **Pri-**
mo ratione coloris. Nam smarag-
dus ut dicit phidorus gemarū om-
nium viridum optima principatum.
Nulli enim gemme vel herbe maior in ē
viriditas quam smaragdo. Vñ viridita-
te sua virides herbas superat. Quasi
autem gemme vel herbe virides sunt sa-
cratissime virgines que carnis viros
sepe conseruat. in quas beatissimas
beata virgo maria optinet principa-
tum. ¶ **Vñ Ps** Adducitur regi virgi-
nes post eam dicit non tamen de ordine
sed etiam de dignitate. quod scilicet virginitatis
ei nullus unquam potuit cœquari. de ce-
bat nimis reginam virginum et tanta pu-
ritate interet. quam maior seculo nequit
inueniri ut dicit anselmus. Unde etiam
virginitas et humilitas ita deo gra-
te existerunt. quod fuerunt quasi due por-
te per quas christus in eam intravit. scilicet
virginitas summa in carne. humi-
litas profunda in mente. Et ideo dicitur
est **Thob. xvij.** Porte iherusalem ex
saphiro et smaragdo edificantur.
Nam per saphirum qui habet tumorem
sedare intelligitur eius humilitas.
quod virtus humilitatis soluit tumorem
elationis. sed per smaragdu viridis
coloris virginitatem intellige carnis.
¶ **Secundo** ratione nitoris. quod tantum
est nitor smaragdi. quod nec in sole alio
quo modo obubrat. Et similitudine tan-
tus fuit nitor virginitatis et nitor
puritatis virginis marie quod sole iustici-
e christum gignendo vel piendo in nul-
lo eius integritas vel virginitas siue vir-

ginitatis munditas fuit diminuta. ¶
Tertio ratione generationis. quod scilicet
corpus smaragdi si extrorsum fuerit et
positum ad modum speculi ymagines
reddit. **Ite** smaragdus ex se gene-
rat radiū quod suo nitore tigit aerem
circūfusum. Beata autem virgo primo
habet corpus suum ab originali pec-
cato positum scilicet in utero matris in
sanctificatione. **Secundo** habuit ip-
sum positum a spiritu sancto scilicet in
filii conceptione. quod tunc spiritus sanc-
tus superuenit et virtus altissimi obub-
travit ei. ut angelus dei predixerat
Luca. i. Et ideo ad modum speculi y-
maginem reddidit diuinam et humanam.
quod verbis incarnatum genuit. quod in
quod verbum est ymago patris et figura
spiritus eius. et secundum carnem siue
humanitatem est ut ita dicatur ymago
matris. scilicet homo ex homine in simili-
tudinem hominum factus. et habitu
inuentus ut homo. vel beata virgo
quod fuit speculum positum et tersum per suam
maximam puritatem. respicit nobis
ymagines omnium virtutum ut eas imi-
temur. **Ite** genuit ex se radiū scilicet
dei filium. quod sic secundum radiū protulit vir-
go filium pari forma. quod neque secundum ra-
dio. neque mater filio fuit corrupta.
quo filio sua viriditate. id est sua virgi-
nali carne qua ipsum vestivit non
tantum circumstantes et proximos ei iu-
deos. sed etiam totum mundum tixit tie-
tura baptismali. Nam christus tactu sue
mundissime carnis quam scilicet de virgine
traxit virginem generatam protulit aquam. quod
baptismus scilicet fideles tignunt. id est baptizant. ¶
Quarto ratione virtuose operationis. Nam
smaragdus ut dicit **Diaconus**. opes aug-
mentat. sic beata virgo spirituales opes siue
diuitias nobis augmentat dum gratias mul-
tiplices impetrat. vel cum nos ad bonum o-
perandum et merita cumulandum
iuuat. **Ite** smaragdus collo suspensus

morbu caducum sanat **V**oc beata virgo nobis facit no tantu p auxiliu sed etiam per exēplū scz sue v̄ginitatis et honestatis. **I**tem smaragdus valet cōtra illusiones et fatalmata demonū. qd de beata virgine magis est certum. **I**tem smaragdus memoriam poitam repat. **S**ic beata virgo que cōservabat facta sancta et verba puericie cristi conferens vniuersa i corde suo. et postea creditur factis euangelistis et precipue beato **L**uce plurima enarrasse que ipsi de xpo scripserūt. **V**ide licet de eius de spōsatiōe. anūciatiōe. purificatione. xpi natiuitate. et magorum adoratione. a multis alijs quibus nec ipsi euangeliste p se interfuerant. nec etiam p historiarum scripturas. vel forte p aliam psonam q̄ per beatam mariam virginem scire tunc temporis poterant. **I**tem smaragdus visuz confortat. **S**imiliter beata virgo spiritualem visum nostrum confortauit poucendo veram lucem xpm qui illuminat totum mūdum. vel ōnem hominem venientem in hunc mundum. **I**tem smaragdus tēpestatibus resistit. **E**t sic ipsa cōtra mundi tēpestates seu aduersitates benignē auxiliū impendit. **V**nde etiam ab ecclesia vocatur stella maris. quia nos in huius māis mundi scz tēpestatibus seu fluctibus dirigit et defendit. **I**tem dicit̄ maria. i. dominatrix maris. quia velut pia domina in omni casu amaritudinis nobis inuocantibus eam deuote impetrat remediū iocunde consolationis. **V**nde dicitur **Ecc̄i. xxxij.** Sicut in fabricatione auri signū est smaragdi. sic numerus musicorum in iocundo et moderato viuio. **Q**uasi em̄ in auro signū sma-

ragdi est beata virgo maria resfulgens vt gēma in gloria celesti. **D**e quo etiam signo dicitur **Apoc̄. xij.** Signuz magnum apparuit in celo mulier amicta sole cō. **E**x quo videlicet signo puenit q̄ nobis in artitudinibus positis infunditur aliquādo musicalis iocunditas modulatiōnis. **E**t hoc est quādo per vocem seu per sonum alicuius exhortatiōnis ea pcurate infunditur nob̄ dulcedo alicuius cōsolatiōnis. **A**liquādo vero p̄pinatur nobis iocunditas p eam int̄ne refectiōis. puta quādo ea impetrante infunditur cordi nostro gratia interne inspiatiōis. seu alicuius dulcedinis animā cōsolantis et reficientis. et hoc est conuiuium iocundum q̄dem sed tamē moderatum. **I**te beata maria assimilatur lapidi sardomico. **P**rimo ratione coloratiōis. **N**ā sardomix vt dicit **Ps̄l̄m.** ex sardio a omice nomen suscepit. **C**onstat em̄ ex t̄bus coloribus. **N**ā niger est ymo. cādidus in medio. et rubeus quasi vinū in supremo. **S**ic beata virgo maria fuit nigra in ymo per humilitatē scdm illud **Can. i.** Nigra sum s̄ for mosaic. **S**ed cādida in medio p puritatē mētis et virginitatē carnis. **Ecc̄i. xxxij.** Pulchritudinē cādor̄is eius amirabit̄ oculi. **I**te rubea in supremo p feruentē caritatē. **P**roū. ultimo **P**urpura indumētū eius. purpura em̄ rubeū habz colorē. **S**ecūdo rōne sigillatiōis. qz h̄c sola gēma in sigillatiōe de s̄bstācia cere nichil euellit. **E**t sic sola bt̄a maria quando de corruptione carnis vel pecc̄i nichil accepit. **T**ercio rōne virtuose actiōis p̄t̄ quā iste p̄ciosissim⁹ appellat̄ **Job. xxviij.** **N**ec lapidi sardomico cō. **N**am hic lapis luxuriā repellere dicitur. humilēz efficit et

pueritiam. Sic dñs nostra deuo tos
suos docet esse castos in corpib⁹.
humiles in cordibus. et etiaz pui
tos in morib⁹. **Capituluz. xxij.**

Misericordia assimilatur illi
lapidi qui vocatur prís. **¶**
Primo ratione figure. q̄a
hic lapis ē ex sex angulis. vt dicit
ysid⁹. qui sex anguli op̄tūt sex ope
ribus mie. que xps enumerat **Ma
tthi. xxv.** Esuriui et dedistis michi
manducare ac. **¶** Secundo ratio ē
tincture siue resplēdentie. p̄pterea
em̄ dicit prís. q̄ sub tecto posit⁹ et
sole p̄tra s̄sus colores yridis. i. cele
stis arcus in p̄ximos parietes rep̄
sentat. Similiter homo misericors
sub tecto. i. s̄b tegumento humilita
tis positus. et sole. i. luce diuine ḡ
tie perfusus. colores arcus celestis
.i. affectus siue effectus cristi in p̄x
imos sibi paupes representat. **¶**
Tercio ratione efficacie. q̄ hic la
pis coopatur parieti vt citi⁹ pari
at. vel vt saltē dolores ptus facili
us ferat. et nō tātū de piculo time
at. Consimili mō misericordia siue
mie opatio coopatur penitenti vt
citi⁹ satisficiat. vel saltē vt āgu
stiam et laborem penitentie facili⁹
ferat. et de temptationū piculo mi
nus timeat. p̄t̄ primū dī **Daniel.**
iii. Peccā tua eleōsis redime et mi
quitates tuas misericordis paupe
rū. p̄ter scdm̄ dicitur in **Ps.** Be
atus qui intelligit sup̄ egenum et
paup̄ez. et postea. Dñs opem ferat
illi sup̄ lectum doloris eius. p̄ter
tercium dicit **Eccī. xxiij.** Conclude
elemosinā in sinu pauperis. et hec
p̄ te orabit ab omni malo. Et po
stea. Sup̄ scutū potētis et sup̄ lanceā
aduersus inimicū pugnabit.

Capitulum. xxij.

Opus bonum assimilatur illi
lapidi qui dī alabandina
De quo dicit **Drafc.** q̄ est
gēma clara et subreufa vt sardis.
cuius est virtus sanguinē augmē
tare et puōcare. Similiter op⁹ bo
nū debet esse clar⁹. i. factum cū cla
ritate. hoc est cū mundicia conscien
tie et intentionis puritate **Prover.**
xxi. Qui mūdus est rectum ē op⁹
eius **Greg⁹.** Incassū exterius op⁹
agitur si nō pro eo interius inoē
tie victima in ara cordis imoletur
Vnde econtrario opa cui⁹ imunda
conscientia vel nō recta intentione
facta erūt opa ten ebrosa. De qui
b⁹ **Ro. xij.** Abiciam⁹ opa tenebra
rum **Item** debz esse subreufa. et hoc p̄
feruorem dilectionis **Eccī. ix.** Hibe
cū gaudio vinum tuum. quia deo
placent opa tua. vbi innuit q̄ tūc
de o grata sunt opa nostra. quādo
cum vīno caritatis et gaudio deuo
tionis sunt. i. **Corin. in.** Cuiuscum
q̄ opus quale sit ignis p̄babit.
Tunc est em̄ opus p̄batum quādo
est igne caritatis inflāmatuz. Sed
ad litterā exponat de igne purga
torij. **Item** debet esse sanguinis p̄
uocatiuum et augmētatiuum. i. deuo
tionis. Sanguis em̄ humor est cali
dus et humidus. Quia scz deuo tio
boni opis in mēte augz caliditatē
.i. spūalem feruorez. sicut nutritio
olei auget ignem. et auget etiam
humorē. i. lacrimaz opūctionē. sic o
pationis vehemētia poucit sudorez.

Capitulū. xxij.

Puētia assimilatur auro. P̄tio
de soliditatis. q̄ auro q̄
ad s̄bam nichil solid⁹ aut
spactius. Vñ in igne positū nec e
uaporat. nec in pondere minuitur.
neq̄ cōsumit. sed quādo vi caloris

dissoluitur si q̄o habet impuritatē admixtum de purgatur. et tūc fulgidi inuenitur. Similiter vere patiens tantam habet mentis soliditatem q̄ in igne tribulatiōis positus neq̄ euaporat per irā; neq̄ in p̄dere virtutis minuitur p̄ diffidentiam. neq̄ cōsumitur per accidiā. sed potius deputatur per pene tolerantiam. et fulget per virtutis euidētiam. **Eccl. i. Quasi vas aurisolidum. i. Pet. i. Modicū nunc si oportet contristari in varijs tribulatiōib⁹ vt fides vestra multo preciosior sit auro q̄d per ignem transit.** **¶** Secundo ratiōe ductibilitatis. quia auro nichil ductibilius. Nam tam ductibile est q̄ inter malleum et malleum sine diuisione. sine interruptione p̄m̄ in tenuissimas laminas dilatatur. Eodē modo perfecte patientes p̄secutiōi nō resistit. sed se dicit et malleari p̄mittit ita vt non r̄patur per incōstantiā. nec diuidat̄ etiam a p̄sequente per maluolentiā. et ideo dilatatur in caritate p̄ patientiam. **¶** Vnde de tali auro sūt vasa domini. de quib⁹ **Exod. xxv. Vniuersa ductilia de auro purissimo facies.** Tale em̄ fuit aurum candelabri. i. patientia xp̄i. **¶** Vnde in eodē dicitur **Facies candelabri ductile de auro purissimo.** scz xp̄m q̄ tanq̄ ouis ad occisionem ductus ē. **¶** Tercio ratiōe trāquillitatis. Nam auro inter metalla nichil quietius. quia percussum nō r̄sonat sicut factus vel argentum. Et cōsimili modo homo patiens nō r̄sonat. nec murmurādo. nec maledicendo. de trahendo. vel cōtra otumacem linguam vixādo. sicut de xp̄o legitur. **¶** **1. Pet. ii. Qui cui⁹ malediceretur nō maledicebat. cum patere non omiabat. ac.** Talis etiam fuit mar-

itū patientia qui percussus et mortificatus tota die per patientiā nō r̄sonabant aut resistebant. **¶** Vnde ip̄i erāt quasi mortariola templi. de quibus. **¶** **Paral. iiij. Facta sunt mortariola a mortificatione tūtionum. i. passionū. Ps. Propter te mortificamur tota die.** **¶** Item patientia assimilatur lapidi crisopasso qui ē lapis ethiopicus. quē lux celat. et obscuritas manifestat. de nocte em̄ igneus. de die vero apparet aureus vt **Ps. In die em̄ vt ipse dicit est euanescent et splendorē amittēs velut aurum expallescit.** Similiter patientia cordis i luce p̄spicitatis abscondit. **¶** Vnde **Greg. dicit.** q̄ iprouidus miles est qui se fortez in pace gloriatur. q̄a scz fortitudo vera nō ostēditur tpe pacis. nec etiam tpe p̄spicitatis patientia. **¶** Et ideo patientia in tenebris aduersitatis agnoscitur. quia qualis quisq̄ apud se lateat illata contumelia p̄bat vt ibidem **Gregori⁹ dicit. Ps. Rex scz aduersitatis illuminatio mea. Nam ibi illuminatur anima vt agnoscat qualis sit.** **¶** Item si est vera patientia in nocte aduersitatis efficitur ignea. i. in amore diuino magis feruida et lucida. sed in die p̄spicitatis pallefcit. i. efficitur timida. Nam viri perfecti in aduersitate per patientiam feruent. de prosperitate timēt **Ps. Ab altitudine diei timebo. i. p̄spicitatis.**

Capitulū. xxv.

Patientia est om̄ium viciorum capitaliū que sūt sep̄tē expulsiua. et ideo assimilantur saphiro eius virtutes. Nam primo saphirus vt dicit **Diastori.** habet virtutem sudoris et sanguinis restrictiuam. Et hoc cōuenit patientie iquātū r̄strigit vicium gulae.

ex qua proliem superfluitas sanguinis et sudoris. ¶ Secundo habet virtutem castitatis amatiuam. Nam omnes auctores consentiunt quod hec gemma amatrix est castitatis. a idcirco ne eius virtus per immundiciam portantis impediatur oportet eam portantem caste vivere. Hoc etiam competit penitentie in quantum tollit viciu luxurie. et castitatem seu continentiam diligit et requirit. quous aliam in coniugatis. aliam in viduis. aliam in virginibus. ¶ Tertio habet virtutem tumoris et inflature sedatiuam. Vnde et apostemata reprimit si in principio noxie collectionis cito appositus fuerit. Et hoc competit penitentie in quantum expellit tumorem et inflaturam superbie. et maxime si in principio antequam superbia inueterascat ad humilitatem penitentie omnino conuertatur. ¶ Quarto habet virtutem caloris febrilis repressiuam. si iuxta venas cordis pulsatiles suspendatur. Est autem avaritia inordinatus ardor velut quidam febrilis calor qui quietem omnium tollit et sic inextinguibilem gignit. Hunc calorem penitentie mirabiliter extinguit. ut patet in euangelista matheo. quem fecit relinquere propria que rapere solebat aliena ut dicit beda. ¶ Quinto habet virtutem venenositatis et atracis expulsiuam. et ideo veneno contrariam habet virtutem. et virtutis eius penitus extinctiuam. Vnde si araneam in pixidem posueris. et verum saphirum super eius orificium aliquantulum tenueris. eius virtute aranea subito morietur ut dicit Diascorides. Similiter penitentie expellit et extinguit venenum inuidie que facit hominem venenosum. et calorem caritatis extinguit. ¶ Sexto

dicit diascorides quod habet virtutes discordium reconciliatiuam. Nam plerimum dicitur valere eius presentia ad pacem inter aliquos reformandam. Quod quidem competit penitentie. non solum in quantum animam reconciliat deo. sed in quantum de cordibus penitentium iram et odium fugat. et ad remittendum offensas receptas et per consequens ad pacem inclinat. Vnde etiam dicitur ad litteram quod saphirus se portantem reddit benignum et misericordem. Quod de penitentie magis certum est quam de saphiro. Nec enim fuit que lupum seuisimum. id est paulum contra christianos ferocissimum mutauit in mansuissimum agnum. ¶ Septimo saphirus habet virtutem cordis letificatiuam et confortatiuam. Vnde valet contra cardiacam et melancolicam passionem. Et illud penitentie competit in quantum expellit accidiam que animam reddit tristem et grauem. Vnde et a expulsa anima letificatur et alieuiatur. ¶ Item penitentie assimilatur ligurio. ¶ Primo ratione generationis. Notandum est enim quod plerumque mala nascuntur ex bonis. sicut de prosperitate nascitur inuidia. et de virtute nascitur superbia. Quandoque econuerso de malis nascuntur bona. sicut de tribulatione patientia. et de peccato penitentie. et hoc est quod representat generatio ligurum. scilicet originem penitentie ex corruptione culpe. Nam ligurius sic dicit phidoneus qui in colore est electro filis sic dicitur et a lica bestia. quod scilicet ex eius urina inueniuntur arenulas generat. Sic ergo ligurius quous sit gemma preciosissima generat. tamen ex vilissima materia scilicet ex animalis urina. Ita penitentia quous sit preciosissima tamen oritur et nascitur ex corrupta materia.

salicet ex hominis culpa Nam nisi
 p̄cessisset culpa non sequer̄ penitē
 tia ¶ **S**ecūdo ratione v̄tutis qz ligu
 ri⁹ vt dicit **Dya** paleas attr̄hit. se
 dat dolorē. fluxū v̄tris restrigit.
 perditū colorē restituit Sic ad peni
 tētiā attrahūtur palee. i. pauperes
 qui exonerati a diuitiarū mundi
 sarcina leuiores sūt ad motū ouer
 sionis Diuites em̄ ad patriam rati
 us et difficili⁹ ouertūtur **Lu** xvij
 Quā difficile qui pecuniaz habent
 in regnū dei intrabunt. Item peni
 tētia dolorē v̄tris. i. remorsum o
 scientie qui est ex r̄cordatione pec
 cati sedat dum ipsum peccatū tollit
 a purgat. Item penitētia fluxum
 .i. p̄mitatem et labilitatem peccati
 di restrigit. quia facit preterita
 peccata plangere et plangēda nō
 ommittere. Colorē .i. gratiam et me
 ritum in quibus consistit anime pul
 chritudo p̄dita per peccatū restitū
 it. ¶ **I**tem penitētia assimilā ē cri
 stallo. Primo per aspectum. Nam
 cristallus est clar⁹ et ita p̄u⁹ qz lit
 teraz oīm que sub eo sunt ē mani
 festati⁹. Nec ergo claritas fit in
 penitēte p̄ ofessionis m̄diociaz. Nā
 duz penitētia que in cōscientia late
 bant peccata maifestat ipsā miro
 mō purificat et clarificat. ¶ **I**tem
 cristallus est luminis susceptiuus.
 quia anima per penitētiā luminis
 gratie fit susceptiua Item est colo
 re aqueus. sic penitens est plorati
 uus et lacrimosus **Apo** xxij. Ostē
 dit michi flumen aque viue splen
 didū tanq̄ cristallum. ¶ **S**ecundo
 p̄pter generatiōis modū. Gene
 ratē em̄ cristallus ex aqua q̄ p̄ mul
 ta ānorū spacia in cristalli duri
 ciam vertitur **Vñ** vt **Greg⁹** dicit
 habet ex aqua fluxibilitatem. s̄ p̄
 frigiditatem virtutem in cristalli verti

tur firmitatez **Ecci** xliij. Celauit
 cristallus ab aqua. Nō tamē vt di
 cit **diasc**. sola vi frigiditatis sed etiam
 ratione terre siccatatis Sic peniten
 tes licet sint a principio molles et
 fluxibiles et p̄m ad relabendū. p̄
 ter quod oportz qz semp̄ sint pau
 di. tamē postea per perfectam p̄se
 uerantiam in penitētia efficiuntur
 fortes et solidi. **Vnde** dicit **Greg⁹**.
 qz in via dei a timore ic̄p̄itur vt ad
 fortitudinem pueniatur. i. **Cornē**
 xv. Prius qd̄ animale est deinde
 qd̄ sp̄uale. Nec em̄ soliditas preci
 pue fit vi frigiditatis. i. oñtētie q̄
 refrigerat ardorem libidinis et re
 stringit fluxibilitatem carnis **I**tez
 fit v̄tute terre siccatatis. i. abstīnē
 tie corporalis que desiccet humorē
 v̄neris ¶ **T**ercio p̄pter v̄tutis esse
 ctū Nā cristall⁹ habz v̄tutē inflāmati
 uā repletuā. sitis extictiua. et do
 lorum viscerū expulsiuā Inflāmati
 uā qd̄e qz si exponat̄ radijs sol̄ ade
 o flāmā rapit vt fung⁹ arid⁹ siue
 stipula ibi posita incendioatur vt di
 cit **Plid**. Sic et cor penitentis radi
 is solis. i. xp̄i exēplis vel verbis v̄l
 inspiratiōibus sic aliquādo incē
 ditur vt aliquos sibi per exēplum
 p̄rimos sibi incendat. Repletuaz
 virtutem habet. qz si tritus bibat
 vbera lacte replet vt dicit **Diasc**.
Similiter vbera mentis scz intelle
 ctū et affectū penitētis gratia peni
 tētie adimplet lacte dulcedinis et
 consolatiōis **Vnde** de **Aug⁹** ad pe
 nitētiā cōuerso legitur. qz nō sa
 ciabatur illis dieb⁹ p̄re dulcedine
 mirabili cōsiderare altitudinem cō
 filij super salutez generis humani
 Item habet etiam cristallus sitim
 sedare vt **Diasc**. Sic penitētia sitiz
 extinguit iordimati appetit⁹ viciorū
 Item cristall⁹ valet etiā portatus

o v

contra colicam & viscerum passio-
 ne si nō assit cōstipatio. Similiter pe-
 nitentia remorsum & amaritudinē
 interiorē cōscientie expellit postq̄
 ipsum peccm̄ purgavit. n̄ assit cōsti-
 patio id ē duricia et dilatio satisfā-
 ctionis. **I**te pnia assimilā mitro
 Ritz em̄ scdm̄ Dyasc. est q̄si lapis
 subalbidus et p̄spicius. cui⁹ v̄tus
 est dissolutiua et attractiua. ac ab-
 sterfiua. et humoris supflui cōsump-
 tiua. Et similiter pnia duriciā peccī
 dissoluit. gratiā dei attrēhit. sordes
 cōscientie abstergit. & supfluos hu-
 mores in abstinentia cōsumit. **I**teq̄
 scdm̄ plimū m̄tz est vena t̄re. & ē
 calidum et sicca. leue. rubeū et al-
 bū. vel citrinū. Que etiā omnia pe-
 nitentie op̄tunt per effectū. Quia
 pnia mētē inflāmat. et iō calida.
 corpus extenuat & iō sicca. cōscien-
 tiā exoneat et iō leuis. v̄recediam
 causat et iō rubea. Cōscientiā mū-
 dat et iō alba. vultū deformat. & a-
 liq̄n̄ etiā ad litterā cōt̄nat p̄ ieiū-
 niū. q̄ ieiunare in estate fm̄ medi-
 cos inter alia que facit ē q̄ vultūq̄
 citrinat. et iō cit̄na. **I**te penitē-
 tia assimilatur auripigmēto. P̄nio
 q̄ auripigmētū habet virtutez de-
 albiuā. Dabet em̄ vt dicit Dya-
sc. fulguris naturā. sc̄z calefactiua
 et desiccatiua. Vnde si aliqd̄ metal-
 lū apponatur ipsum sua virtute in
 albuq̄ transmutat. Similiter pnia
 dū cor calefacit per offēse medita-
 tionē. scdm̄ illud P̄s. Cōcaluit cor
 me ū intra me. et in meditatione
 exardesc̄z ignis. Et desiccatur per tri-
 sticie cōsumptionē. q̄a sp̄s tristis ex-
 siccat ossa. vt d̄z Proū. xvij. Deal-
 bat cōscientiā p̄ culpe purgationez
Ps̄a. i. Si fuerit peccata vr̄a vt coc-
 cinū velut lana alba erunt. **S**ecū-
 do q̄ habet v̄tutē curatiua. Nam

auripigmētū vt dicit plim⁹ conue-
 nit medicine. Dabet em̄ v̄tutem
 dissolueno. i. attrahendi. et mundifi-
 cādi. Vnde valet malū ābelitū h̄n̄
 tibus si fumus eius capite inclina-
 to accipiat. Sic etiā pnia curat
 peccōz infirmitates. dissoluit corda
 dura. & attrēhit ea ad bona opera.
 mundificat aīe intima. Et si quis
 inclinato capite. i. mētē humili et
 deuota. fumū ei⁹. i. penā satisfactō-
 riā iniunctā sibi recipiat. ābelitūq̄
 malū. i. malā vitā vel malū peccōdi
 v̄sum corrigit et rectificat. **T**er-
 tio q̄ habz v̄tutē depilatiua. Nā
 ex auripigmēto fit vngentū depi-
 latorū quādo cuq̄ calce et vino de-
 roquit. Similit̄ penitentia cū calce
 .i. cū feruore et puritate. Quia calx
 est alba et feruorē ignis in se cōt̄nq̄
 Et cū vino cōpunctionis lacrimose
 de quo in P̄s. Potasti nos vino
 cōpunctionis. auferet pilos. i. deside-
 ria carnis extinguit. Pili enim ex
 carne p̄cedentes de signāt appet⁹
 carnales. **Q**uarto. quia v̄i habz
 v̄nguū renouatiua. Dabet em̄ au-
 ripigmētū naturā incisua. et cor-
 rosua. Vnde et vngues facit cade-
 re deformes vt crescant meliores.
 Quasi autez vngues deformes sūt
 inordinati mores q̄ ex v̄su q̄si inse-
 pabilē inherēt peccōzi. sic vngues
 tenacit̄ inherēt carni. Sed tanta
 est vere p̄nie virtus q̄ vngues ve-
 te res. i. pristinos mores deformes
 facit de relinq̄re & in meliores imu-
 tare. scdm̄ illud Ro. vi. In noui-
 tate vite ambulemus. **I**tem pe-
 nitentia assimilatur illi gēme que d̄z
 argarites. q̄ est argēto similis. Va-
 bz em̄ stigmata aurea. cui⁹ forma
 q̄drangulata ē. & habz fortitudinē
 adamātis. et putat vulg⁹ tale no-
 mē sibi ip̄positū. eo q̄ frenet iras et

impetūs aīoz. Sic homo peitēs debet esse argenteus per conscientie claritatē. sed stigmata tribulationū habere aurea p̄ paciētie preciositate. formā quadrangulatam p̄ operationū pluralitatē. Vabet enim penitentiā quatuor angulos. i. quatuor opera exteriora. scilicet orare. ieiunare. orare. et elemosinas dare. Itē debet fortitudinē habere. i. constantiē firmitatē. Et talis penitentiā est que frenat et placat iram dei et impetum furoris scilicet iudicij sui.

Capitulum xxvi.

Penitens debet assimilari ad amanti. Primo ratione puritatis. quia est lapis parvus et modicus. Nunquā enim in magnitudine nuclei auelam inueitur. Sic penitens debet esse pius p̄ humilitatem. scilicet reputatione sui se purificando. Math. xviii. Nisi uerſi fueritis et efficiamini sicut puuli nō intrabitis in regnum celorum. **¶** Secundo ratioē claritatis. Nam adamas licet habeat colorē ferrugineū. tamē habet splendorem cristallinū. Sic homo penitens licet sit deſpectus in colore. i. in apparētia exteriori. habet tamen mūdiciē intēioris et gratiē splendorem. **¶** Tercio ratione soliditatis. Nam tante soliditatis est quod nulli violentiē cedat. quia nec ferro frangitur. nec igne soluit. p̄mo nec unquā caleſcit. Et cū sit iunctus ignis. ferrūque cōp̄tor. rūpiē sanguine hirci calido et recentis. Sic penitēs debet esse ita cōstās ut nec ferro. i. violentiā frāgāt adūſitatis. nec igne. i. calore p̄ſperitatis soluat. tñ sanguis hirci. i. xp̄i p̄ peccō mūdi imolati. Et em̄ hircus in lege p̄ peccō imolabat. dū recē et feruent ad momoriā dū uicē. ds

bet cor penitēntis calefacē et in laemas deuotionis seu op̄passiois dissoluere. vel hoc signat. quod virtute sanguinis cristi soluit duriciā peccati in peccōre penitēte. **¶** Quarto ratione strarrietatis. Vab; em̄ iste lapis strarrietatē quandā ad magnetē. quia posit⁹ iuxta ferrū nō patitē attrahi a magnetē. p̄mo iā attractum quadam violentiā retrahit. Sic penitens strahit aīaz ne attrahatur a peccato. et iam attracta; adhuc habet virtutē retrahendi et reducendi ad gratiam. **¶** Quinto ratioē utilitatis. quia adamas ut dicit ysid⁹. dicitur venena t̄p̄mere. metus expellere. magicis artibus resistere. et scdm̄ Dyasc. habet etiā sepata onectere. Est em̄ gēma ut ipse dicit Dyasc. recōsiliatiōis et amoris. Et ideo dicit. quod si uxor fuerit viro odiosa vel ab eo separata. per virtutem adamantis in eius gētiā facilius reuocatur. Sic penitētia venenum peccati deprehendit et abicit. timorē etiā humanū quo quis timet aspera pati expellit. quod uoluntarie homo penitens aspera assuit. Item aīa per peccatu; a cristo sp̄s suo sepata virtute p̄niē ad eius amorem et gratiā reuocat. Vabet etiam magicis artibus. i. dyaboliceis temptatioibus quas dyabol⁹ quadam fallaci arte ingerit resistere et obuiare. **¶** Itē penitens debet esse similis lapidi absitos qui est gēma nigra. ponderosa. uenis rubentibus distincta. que igne calefacta septem diebus calorem seruat. ut dicit ysidorus. Sic a mima penitēntis debet esse nigra p̄ penitentiā. ponderosa p̄ prudentiam. uenis rubentibus distincta p̄ amoris et caritatis flammam. et septem diebus calorem amoris ignituz seruare p̄

perseuerantiā. per septem em̄ dies septiāne totū tēp⁹ vite presētis diuoluitur. vnde vite presētis septē diebus calorem seruat. qui scilicet ī dei amore omni tēpe pseuerat.

Item penitens assimilatur q̄buldam metallis. quorū quedam sūt que nūq̄ fundunt sicut lapides q̄d ē ppter dominium terreī a defectū humidū aquei. Et hys assimilantur homines obstinati qui nūq̄ per penitentiam emollescunt **Job. xli.** Cor ei⁹ indurabit̄ q̄si lapis. Queda vero totaliter funduntur vt metallā. et hys assimilāt veri penitentes q̄ toto corde ad deum cōuertūtur secundum illud **Jobel. ij.** Conuertimī ad me ī toto corde vestro. Quedam vero p̄tim fundūtur et p̄tim non. vt almactasia que est lapis qui calore solutus ī es cōuertit̄. eo q̄ habeat in se venas minerales. Huic assimilāt h̄j q̄ p̄tim penitēt et p̄t̄z nō. scilicet qui de vno peccato penitēt et de alio nō. vel q̄ plangunt preteritū non vitant futurū. Ferrū aut̄ mollescit ad ignem sed non funditur nisi per aliq̄d sibi adiunctum vt arsenicum. Et huic assimilantur qui per tribulationez immutātur. sed nō tamē vt peccata dimittāt. sicut faciebat pharao. q̄ iminēte plaga populū dimittere p̄mittebat. s̄ ea cessāte retinebat. Sed si arsenicum. i. virtus diuine gratie infunditur. tūc oīno cordis duricia soluitur et mundatur.

Capitulum. xxvii.

Predicator debz esse simili argentū. Nā argētū est purum. clarum. durū. sonorū. igne liquefactibile. Sic p̄dicator vbi dei debz eē pur⁹ quo ad sc̄iāz. **Mala tercio** Sedebit conflans et emūdas argētū. Debz em̄ p̄dicator

offare alijs ex verbis sacre scripturę salutifera documenta. et emūdas re conscientiam ppria abiciendo peccata. **Apostol⁹ i. Thi. iij.** Attende tibi et doctrine. Itē debz esse dur⁹ p̄ paciētiā. **Ysa. vi.** Pro ferro afferrā argentū. p̄ duriciāz ferri fortitudo secularium. p̄ soliditatē argēti cōstātia predicatū itelligi potest. Item debz esse clarus per sapiētiā precipue per sapiētiā diuinorū eloquiorū. **De quib⁹ Ps.** Eloquia domini eloquia casta argētū igne examinatū pbatū terre purgatū septuplū. Itē debz esse sonorus p̄ doctrinā. **Pro. x.** Argētum electū lingua iusti. Itē debz eē liquefactibilis per passionē a misericordiā. **Zach. xij.** Nostrū es sicut argētum. vnde argētū em̄ dū vritur liq̄tur. Sicut vtebat et liquebat ille predicator paul⁹ cū dicebat. Quis infirmatur et ego nō infirmor. q̄s sc̄dualizatur et ego nō vror. Itē debz esse ductilis per obedientiam. **Numeri. x.** Fac tibi duas tubas argēteas ductiles. Tubas p̄ sonū doctrinē. Argēteas p̄ mundiciā vite. Ductiles per motū obediē. Itē argētum ē balsami cōseruatiū. a v̄tutis ī iaspide custoditiū. Vñ maiorē v̄tutē habz iaspis ī anulo argēteo q̄ in aureo. In quo signat̄ precipue q̄ predicator debz itēdere ad cōseruādū odorē bone fame. a honestatē vite. Nam virtus iaspidis est honestas hominis. vel cōtinentia carnis. et odor balsami suauitas boni exempli et nominis. Item argentum ex tactu terre rubiginem contrahit. sed ex cōstricatione salis et arene p̄stinum colorem resumit. Similiter predicator quandoq̄ cogitando tractando terrena contrahit rubiginem alicuius cupiditatis. Sed ex

oficatione salis .i. cōtemplatione
sive studio sapientie que eternorū
nobis saporem repñtat. cuius opa
tione t'palia vilescunt. et etiā ex
cōficatione arene .i. ex mundano
ne penitentie. que ratione gūedi
nis arene assimilat. ad pūstīmā
restituit puritatē affectionis. Itē
qui digne vult exequi officium p
dicādi. debz effici filis auidā gēme
q̄ dicitur astrion. q̄ est cristallo ppi
qua. et in centro lucet vt stella ful
gore plene lune Vnde sic est dicta
ab astris. eo q̄ fulgore eorum in se
rapit vt dicit ps̄. Sic predicator
cristallo debet esse similis p cōfien
tie puritatem. lucere in cōtro. id ē
in corde per sapientie claritatem.
Astrorū .i. sanctorum et pfectorum
fulgore scz doctrine vel vite i se ra
pe per studium et viuendi sformi
tatē **Danie. xij.** Qui ad iusticiā eru
duunt plurimos. erunt velut stelle
Capitulū. xxviii.

Prudencia assimilatue iaci
cto. Pñō p̄t fulgoris me
diocritatē. Nam iacinctus
qui est saphirei coloris ille est opti
mus. sicut ille qui i ethiopia inue
nitur. nec nimis est clarus. nec ni
mis obscurus. sed medioerit fulgi
dus. Simili ē prudentia hominis re
q̄rit mensurā quandā medioerita
tis **Prover. xxiiij.** Prudentie tue po
ne modū scilz vt neq plus sapias
q̄ oportet. nec plus ignores q̄ qd
scire nō debes Quāuis alij dicāt q̄
hoc salomonis dictum nō est sic in
telligendū. q̄ ipsa prudentia sit in
se moderāda. Sed quia s̄m pruden
tiā est alijs modus imponendus
Opus enim prudentis sic mediūz
tenet recte rationis. vt neq exce
dat qd ē nimis sapere vl fulgere.
vel deficiat qd est quasi ignorās vl

obscur esse **Cant. v.** Manus illius
tornatiles auree plene iacinctis.
Dee manus sunt opera prudentie.
que sunt plena iacinctis. i. modera
tionibus debite rationis. **¶** Secun
do ppter sculpture susceptibilitatē
Quia licet iacinctus sit ad sculpen
dum durissimus. nō tamē est inue
tus. quia ab adamāte sculpirur
signatur. Similiter homo prudens
licet nō sit faciliter ad credendum
omni verbo et omni dicenti indu
cendus. sed ad multa credenda sit
durus. ita vt nō a quolibet infor
metur. tamē veraciter et rationabi
ter loquenti siue corripienti. etiam
si dura dicat nichilominus credit
et eius impressiones humiliter su
scipit. Et talis impressio est sicut a
damantis. Nam adamas est lapis
durissim⁹ qui nullo metallo cedat
Talis debet esse facies predicāis
seu corripiciēis **Eze. iij.** Vt adamā
tem et silicem dedi faciem tuam
¶ Tercio ppter aeris sformitātē Nā
sicut dicit **Dyspro.** iacinctus aeri se
maxime conformatur. vt sit in nubi
lo nubilosus. et in sereno serenus
Similiter homo prudens cōformat
se deēt statui aliorū cū qb⁹ habz o
uiuē. scz vt sciat gaudē prudēt cū
gaudētib⁹ et flē cū flēnb⁹ Hoc em̄
dicebat **Ap̄. i. Cor. ix.** Oib⁹ oia fa
ct⁹ sū Sed sic dicit qdā glo sa. Pru
dens et dīn⁹ apls ita oib⁹ cessit q̄
formā vē honestatis nūq̄ excessit
¶ Quarto p̄t effect⁹ vtilitatē. Est
em̄ iacinct⁹ efficax et vtilis ad mltra
Nā iacinctus vt dicit **Dyspro.** habz
letificare. qd ouent prudenti inq̄
tū vitat iuuiā q̄ ē t̄sticia i bonis a
liem̄ vt dicit **Ph̄s.** S̄ prudēs et
alie is bonis est̄tio letatur. Item
iacinct⁹ h̄t melācolicā qualitatez
fugare. et hoc comparat prudenti.

in quantū vitat accidiam. quē ad modū melācolici humoris iſtigitat caritatis feruorem. a deficcac deuo- tionis humorem. Melācolia enim ē frigida et ſicca. Sed ecōtra homo ve- re prudens conatur eſſe feruens. a deuotus. **I**tem dicitur q̄ iacinct⁹ facit ſuſpicionē vitare. et hoc cōpetit prudenti inquantū vitat ſu- perbiā. Superbus enim ſuſpicio- ſus ē. q̄ cū pax eſt et ſecuritas. ille ſuper inſidias ſuſpicatur. **I**te Ja- rinctus habet diuerſis peſtilenti- is aeris obuiare. a hoc cōpetit pru- denti inquantū vitat iram. que fa- cit hominē multipliciter peſtilentē. **I**tem iacinctus habet membra vigorac. a neruos vegetare. Et hoc cōpetit prudenti inquantū vitat viciū- gule et intēpantie. que mēbra fa- ciūt ecōtrario debilitari atq̄ inſu- mari. In quantū etiā vitat viciū- etatem. que neruos ſpecialiter le- dit. a etiā leſos eneruat. **I**tem ia- cinctus habz dulcem et ſaluiferum ſaporē dare. et hoc cōpetit prudenti in- quantū vitat luxuriā. que licz videa- tur dare ſaporē. i. delectationē. ta- mē ille ſapor ſiue delectatio nō eſt ſaluiferus. ſed dāpnabilis et fina- liter ſētē nō dulcis ſed amarus. ſe- cūdū illud **Pro. v.** Nouiſſima illi⁹ amara quali abſinthium. **I**tem iacinct⁹ qui eſt bene ſimilis ſaphi- ro habet venenum expurgare. Et hoc cōpetit prudenti inquantū vitat cupiditatem et auariciam. Nam ſicut dicit **Aug⁹.** Venenum caritatis eſt cupiditas. **Caplm. xxix.**

Purificatio cordis aſſimilat Corallo. Primo ratione ge- nerationis. quia Corallus naſcitur et generatur in mari. max-

ime in rubro. Similit purgatio pec- cati maxime in mari rubro. i. in ama- tudine ſtrictionis et rubore conſeſſi- ois reperitur. **S**ecūdo ratioe trāſ- mutationis. quia Corall⁹ q̄ diu te- gitur ſub aquis lignuz eſt ſiue her- ba habens ramos cādidos et mol- les. Et ſtatim dū abſtūhū de aquis et aere tangit in lapidem indura- ē. vnde tunc rami ei⁹ tubelūit a du- reſcunt. Ita penitēs q̄ diu manet ſub aquis penitētie vel ſbulationū eſt vt lignuz ramiferū per operoſi- tatē. et cādidiū per cordis et opis puritatē. et molle p flexibilitatez. i. ad bonū flexibile. **S**i autē ab hmōi- a quis extūhatur. ſtatim tegitur ru- bedine peccati a iſfectione. Vnde di- citur **Yſaie. i.** Si fuerint peccata ve- ſtra quali ſmical⁹. rubra ac. **I**tem induratur p peccati obſtinationez. **T**ercio ratione diſtinctionis. qz Corall⁹ duplex eſt. rube⁹ et alb⁹. poſſumus em Coralli rubedinez in- flectere in bonam partem. vt ſcilz Corall⁹ alb⁹ reperit puritatez in- nocētie. Rube⁹ vero ruborez peni- tentie ſiue oſſionis. Pnia em quā- tomagis ē veterūda tāto validior. qz erubescētia cum ſit pena. eſt ma- gna ps ſatiſſactionis ſm **Auguſt.** Vtrūq̄ autē Corallū dī magis va- lē oſtra ſulmē ei⁹ reſiſtē. Quia ſcz vtrūq̄ dīctorū ſcz puritas innocē- tie a purgatio pnie valz oſtra ſulmē. i. oſtra ſpetū ire dei ſiue peſtilentie. Nā de puritate innocētie patz in ſo- domitis qz dñs aſſeruit **Abrahe.** qz ſi fuſſēt it eos dēez tm innocētēs i- uētū pecciffz oibz illis. **Ge. xvij.** De purgatione penitētie patet in ni- miutis quib⁹ deus pepercit penitē- tia a plaga quam per **Jona** mpphe- tā pcedixerat. quia penitentiā ege- rūt ad p̄dicationem illi⁹. **Jone. ij.**

Quarto ratione stuose dpatio
 nis. *Rā* corall9 et maxie ruf9 va
 hē cōtra oēz fluxū sanguis. cōtra
 epylēsiā. cōtra dyabolica mōstra.
 fructus multiplicat. fines et prin
 cipia negociorū abbreviat. *Que* si
 ue vera de corallo sint siue nō. pur
 gationi tamen penitētie competūt
 verissime. qz ipsa vstringit fluxū sā
 guinis. i. refrenat odia et rixas q̄ sūt
 causa effusionis sanguis. *Ipsa* va
 let contra epylēsiā siue morbum
 caducuz. qz a casu peccati p̄seruat.
 ipsa dyabolica monstra. i. dyaboli
 cas illusiones siue deceptiones fu
 gat. fructus ipa mētorū mltiplicat.
Ipsa principū vite spiritualis et
 finem q̄ ē gloria eterna abbziat.
 qz sciz breuis penitētia et inocen
 tiam restituit. et gloriam eternam
 acq̄rit. *Ite* purgatur homo a pecca
 to sicut ferrū a rubigine scilicet p
 ignis decoctionem. vel per lime
 corrosionez. vel per lapidis duri et
 aspersioneis arene confricationem.
Ignis decoquēs ē dilectio feruida
 Luc. vii. Remittuntur ei peccata
 multa. quoniā et ē. *Grego.* Tāto ā
 pli9 peccati rubigo consumit. quā
 to peccatoris cor magno caritatis
 igne crematur. *Lima* corrodēs cor
 reptio aspera *Pro. xx.* Lūior vul
 neris abstergit mala criminis. *La*
 pis autē est tribulatio dura. *Her.*
 Qd facit fornax auro. hoc facit tri
 bulatio iusto scilicet quia purgat.
 sed grauis arena est penitētia.
Act. iii. Penitemini et cōuertimī
 ni vt deleātur peccā vrā

Capitulū. iij.

Querendus est cristus sicut
 topazius siue topaziō. *Rā*
 traditū qz in tracomitide
 dum meole loci fame maxima labo

rent et radices herbarum euelle
 rent gemā effoderūt quā in lingua
 sua topasion vocauerunt. qd sonat
 idem quod querere. quia eam mul
 ti querunt. ex eo qz est omnū gē
 marum maxime preclarissima. licz
 in effectu variabilissima. et est eti
 am vtilissima. ppter que omnia q̄
 tendus est cristus. **P**rimo ergo
 querendus est cristus multo āph9
 qz topazius ppter suam maiestātē
 Dicit em̄ plim9 hanc gemam scilz
 topasion tāte magnitudinis fuisse
 repertam. vt ex ea philadeli face
 rent statuiam q̄tuor cubitorū. *Dee*
 autē magnitudo cōpetit etiā cristo
 homini qui omnium hominū maxi
 mus fuit. scilicet sanctitate et pote
 state. dignitate. et felicitate. *Vnde*
 cristiani merito de ipso faciunt sta
 tuam et eius adorant ymaginem
 crucifixi. quia per crucem maxime
 ostensa est virtus eius. *Et* hęc est
 statua q̄tuor cubitorum. ymo poti9
 fuit quatuor lignorum. ex eo qz
 tus eius per mūdi quatuor ptes se
 diffundit. scilicet orientem. occiden
 tem. meridiem. et septentrionē. **S**
 Secundo querendus est cristus ppter
 suam claritatem. *Rā* topazi9 est
 gemā preclarissima. eo qz ex viren
 ti genere omniqz colore est resplē
 dens. *Vnde* sic luget quando tāgi
 tur radis solis. vt omnium gemā
 rum aliarum superet claritatem.
Hanc si solis eam obscuriorem fa
 cis. sed si siue nature relinquis cla
 riorē. *Similiter* autem et cristus
 ex genere virenti. i. ex carne virgi
 nali est progemitus. et omni colo
 re. i. omni gratia siue virtute splē
 duit. *Et* tactu solaris radis. id ē ex
 omione ad verbum tanta claritate
 et splendore gratie et sapientie ple
 nus fuit. vt omnū gemaz. i. omnū

electorū claritatem excesserit. siue
 in miraculis. siue in virtutib⁹. siue
 in meritis. siue in doctrinis. **D**ie
 passionibus penarum exposit⁹. sci
 licet in morte in cordib⁹ aposto
 rum et oculis iudeorum obscurior
 factus est. **I**n cuius signū tunc ob
 scuratus est sol. sed siue nature di
 uine relictus. per resurrectionem
 clarior est effectus. **T**ercio querē
 dus est cristus quēadmodū topa
 zius ppter p̄ciositatez. est enim
 topazius gemma p̄ciosissima. q̄
 nichil ea in thezauris regum p̄
 ciosius inuenitur. eo autem p̄ci
 osior quo rarior. **E**t habet duos co
 lores. scilicet ex auro et ex aerea cla
 ritate. et ē tante perspicuitatis. q̄
 gemmarum sibi obiectarum in se re
 cipit claritatem. **S**ic cristo ī thesau
 ris regum ī sp̄ritualibus diuinit⁹
 id est hominū bene seip̄os in hoc
 mundo regētū. siue p̄m̄s ī celo
 lam regnātū nichil p̄ciosi⁹. nichil
 rari⁹ possidetur. **V**n̄ sancti ut istū
 tantū lucrifaciant. oīa alia ut st̄t
 eora reputant. **E**t merito. quia ī ip
 so sunt omnes thezauri sapientie
 et scientie dei absconditi. vnde iste
 est thezaurus de quo dicitur **Mat.**
xix. Simile est regnū celorum the
 zaurō absconditō in agro. quē q̄
 iuenit homo abscondit. **D**ie est etiā
 thezaurus rarus p̄mo singularis
 et solus cui similis nullus alius in
 uenitur. **P̄s.** Singularit̄ sum ego ac
Eccl̄. iij. Virū de mille vnum rep̄
 pi. id est cristum qui fuit vn⁹. id ē
 singularis in perfectione. quam mil
 lenarius signat numer⁹. **D**ie etiā
 habet duos colores. scilicet aureum
 de itatis. et aereum mūdissime huā
 nitatis. hic aliarum gemmarum cla
 ritate ī se recipit. q̄ que alijs suis
 mēbris siue fidelibus sunt sibi ipsi

affectib⁹. **Math. xxv.** Quod vni ex
 minimis meis fecistis michi fecistis
Vel in se eorū claritatem recipit.
 quia scilicet eorum meritis seip̄m in
 premū tribuit. **Gen. xv.** Ego mee
 ces tua magna nimis. **N**otandū
 est autem q̄ licet topazius sit gem
 ma p̄ciosissima. est tamen a lu
 na passiuā. sentit enim motum luē
 et cursum. **V**nde dicit valere cōtra
 lunaticam passionē. **S**ed maiorem
 dicit habere effectū secūdū q̄ luna
 recipit incrementū. **P**er lune motū si
 ue cursū accipe huāne nature passi
 bilitatē et motū quē cristus ī se se
 sit. dū nostraz mortalitatez et pena
 les passionē assumpsit. **A**ssūpsit
 em̄z passionē pene. et abstulit pas
 sionē culpe. **E**t isto modo topazi⁹
 valet cōtra passionē luaticas. id ē
 contra peccatum ipsum scilicet a
 nobis tollendo. secūdū illud **Io.**
i. Ecce q̄ tollit peccata mundi. **S**ed
 virtus eius secūdum augmentum
 gratie dicitur dupliciter. vno mō
 quia crist⁹ natura mutabili assūp
 ta que per lunam designatur. secun
 dū incrementa etatis plus et plus
 alijs de sua virtute ostēdit. secūdū
 illud **Luce. ij.** **I**hesus autem p̄ficiē
 bat sapientia et etate. et gratia. **E**t
 te etiam crecebat secūdum verita
 tem. sed sapiētia et gratia secūdū
 ostensio nē. licet etiam in veritate
 p̄fecerit in sapia exp̄mētali. **A**lio
 modo secūdū augmētū lune. v̄tus
 ei⁹ creuit. ut p̄ lune mobilitatez
 ei⁹ passibilitas exp̄mēt. q̄ quāto
 pass⁹ fuit tāto pl⁹ nob̄ meruit. tā
 to pl⁹ exaltat⁹ fuit. **Phil. ij.** **C**rist⁹
 fact⁹ ē p̄ nob̄ obediēs vsq̄ ad mor
 tē. mortē autē crucis. p̄t q̄ et de⁹
 exaltauit illū. **Q**uarto querēdus ē
 cristus quēadmodū topazius p̄t
 v̄ilitatē. **N**az topazius est gēma

utilissima. Nec est enim ut dicitur in lapidario que feruentes undas co-
 pescit ebullire. Sic cristus feruētes
 persecutiones contra suos fideles
 extinxit. et eas contra eos preua-
 lere non permisit. In cuius signu
 dicitur Mathei. viii. Impauit ve-
 tis et maria facta est tranquillitas
 Sic est qui fluxum sanguinis .i.
 lapsu peccati restringit dicens Va-
 de et amplius noli peccare Io. viii.
 Et non solum hoc facit per docume-
 tu. sed etiam per auxilium dando contra
 peccata et peccandi permitatē reme-
 dia oportuna. Nec est etiam gēma
 que secundū Drafc. irā sedat. Sed
 quis sic irā sedat ut cristus? qui ait
Mat. x. Ego autē dico vobis quia
 omnis qui irascitur fratri suo re-
 erit a cō. Item hec est gēma que tri-
 stitiam fugat. qz et xps ait Math.
 vi. Nolite fieri sicut hypocrite tristes.
 Itē est que noxios motus sedat.
 quia cristus non tantū actus peccato-
 rum exteriores. sed etiam motus inte-
 riores condempnat dicens. Omnis
 qui videt mulierem ad concupiscē-
 dū eā. iā mechatus est a cō Mat. v.
 Itē hec est que frenesim curat. qz
 xps stultā et inutile locutio nē sicut
 est frenetū corū vel insipientium solet
 reprimere. dū etiam de ocioso sermo-
 ne. i. inutili iudicandos esse hoīes
 dicit Math. xii. De omni verbo oci-
 oso quod fuerint locuti homines red-
 dent de eo in die iudicii rationem.
 Nec etiam ut dicitur mortē subita
 neā vitat. quod etiam si quis non esse
 verū vel possibile de lapide hoc cre-
 det. tamen de xpo verum esse pa-
 tet. quia nos ad vigilandum et
 mortē preueniendū sollicitat dicens
Vigilate quia nescitis diē neqz ho-
 ram a cō. Mathei. xxv. Et hoc dicit
 ne sit nra mors subitanea et ipso

lusa. Patet ergo quod xps est quere-
 d9. quia sicut topasio res maxia.
 res pulcherrima. res preciosissima.
 res utilissima Ideo ait Ps. dilexi
 mandata tua super aurum et topasio
 Sed si certe sua mandata. multo ma-
 gis mandatem diligere debemus
 .i. cristum. quod dicit Mandatum nouū
 do vobis ut diligatis vos inuicem
 Io. xii.

Capitulum xxxi.

Sancti viri assimilantur gē-
 mis. Primo ratione nois.
 quia vocantur gēme preci-
 ose. siue lapides preciosi. Dicuntur
 enim preciosi. qz rari. Quod enim rarium
 est dicitur preciosum. sicut dicitur
 .i. Re. iii. Sermo dñi erat precio-
 sus. i. rarus. Vñ sancti et electi sūt
 preciosi. quia sancti et electi pauci
 sunt et rari. Nam ardua via est que
 ducit nos ad vitam. et pauci sunt
 qui ambulant in ea ut dicit Mat. viii.
 Via enim ista sancta est. et vir pollu-
 tus non transibit per eam. ut dicit
Isa. xxxviii. Sequitur quod sancti pau-
 ci sunt et rari. Dicuntur etiam gēme
 precise. i. virtuose ut in lapidario
 dicitur. Vnde psalm. dicit. Nulli esse
 debet dubium quin sit sua virtus
 diuinitus insita gēmis. Et in lapida-
 rio dicit. Ingens est herbis virtus. et
 maxima gēmis. quod virtutibus habū-
 dat gratuitis et diuinitus sibi collatis
 Nam ut dicit Aug. est bona qualitas
 mentis que vite viuatur. que nemo male
 vitatur. quā in nobis dñs operatur. Tali-
 bus virtutibus sancti hoīes habundant et di-
 tes sūt sicut in Eccl. xliii. Hoīes
 virtutis in virtute studiū habentes. ¶
 Secundo rōe originis Nam gēmarum precio-
 sas quedam tantū ex venis terre cum me-
 tallis effodiuntur. quedam vero ex
 profundo maris ad littora perueniunt.
 quedam vero ex corporibus animalium extrahuntur

extrahuntur. Et in his tribus ostēditur triplex origo virtutū que in diuersis factis reperitur scilicet hominibus. Prima ē ex nature aptitudine. secunda ex gratie plenitudine. tertia ex perfectorum similitudine. Sunt em̄ varie aptitudines ad virtutes. sicut vene terre ad preciosos lapides. Unde sicut diuersae minere siue vene tratu sunt diuersae complexiones corporū. Et ideo sicut diuersae vene generant diuersas gemmas et preciosos lapides. ita diuersae complexiones bone que diuersas constellationes sequuntur. adaptant siue disponunt ad virtutes diuersas. sicut extrario diuersae complexiones male inclinant ad diuersa vicia. Et signant vico quod complexio nature bone ad virtutes aptat. non autē quod per se virtuosū efficiat. Quia sicut probat Philo. h. ethico. virtutes nec totaliter a natura in nobis sunt nec praeter naturā. est em̄ in nobis quedā naturalis aptitudo et dispositio ad suscipiendum et acquirendum virtutes. earum autem perfectio fit completa ex consuetudine. et loquitur de virtutibus moralibus. haec tamen aptitudo de qua loquitur non tantum pendet ex anima sed etiam ex corpore. tum quia anima sequitur in pluribus complexione corporis. tum quia opera virtutū scilicet ex quibus talium habitus generantur in nobis communiter per corpus experient. Quarto origo virtutū ē ex gratie plenitudine. que manifestior apparet in conuersione peccati. per quam plurimum videmus sceleratissimos peccatores effici virtuosissimos homines. vñ ipsi sunt velut lapides qui de profundo maris. id est de profundo vicioz virtute lune. i. celestis gratie mouentis et apientis euomuntur et ad litora penitentiae

solitudinis vel soliditatis deducuntur scilicet vite. et iter preciosissimos lapides colliguntur. Tercio origo virtutū siue virtuosorum est ex perfectorum similitudine. Nam sepe per exempla vel verba sanctorum et perfectorum virorum que ut quedam ymagines et representationes sunt in mente perfectionis eorum. alij ad virtutes accedunt. et virtuosij et sancti similiter efficiunt. Et isti sunt lapides preciosi qui de animalium corporibus. scilicet reptilium et volantium extrahuntur. siue quantum ad vitam actiuam que est reptilium. vel alium gressibilem super terram. quia scilicet actiui terrenis rebus dispensandis insistent. siue quantum ad contemplatiuam que pertinet ad volucres caelorum est ad homines meditantem celestia. Tercio facti virtuti assimilantur gemmis ratione incertitudinis. Quia sicut dicit Philos. In quibusdam gemmarum similitudinibus aut generibus veras a falsis discernere est magna difficultas. Eo quod sepe que false sunt et sophisticae veris videntur similes. Quia ut ipse dicit. quidam pro smaragdo vitrum arte inficiunt. et oculos videntium fallunt. Fallit enim sepe mortales similitudo rerum. Quia enim inter factos viros qui habent veras virtutes. sepe sunt admixti hypocrite qui habent solas virtutum ymagines. valde difficile est per similitudinem morum exteriorum inter utrosque cognoscere. eo quod frequenter hypocrite similia vel maiora signa exteriora sanctitatis et deuotionis factis viris ostendunt. propter quod frequenter fallitur hominum iudicium. et precipue simplicium circa tales. Et ideo dominus dixit Mat. vñ. Attēdite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium. intrinsecus

autē sunt lupi rapaces. Sicut igitur de lapidibus hmoi non est ad oculū iudicandum. Quia plus virtutis est sepe in puo adamate ferrugineo & obscuro q̄ vitro lucidissimo et in puā margarita q̄ berillo. Sic etiā de hominibus non est iudicandū. sicut dominus dixit Johā. viij. Nolite iudicare secundum apparentiā exteriorē. sed iustum iudiciū iudicate. Item viri sancti assimulantur lapidi vesten. qui sed; **Auicē**. est lapis iuentus in capite cācri. Et hęc similitudo attendit primo ratione coloris. quia aliquādo albus. et aliquādo flauus. Similiter sancti viri aliquādo sunt albi per innocentiam interiorē. exteriorē autē flauī per temperantiā. Nā s̄m **Auicē** color flauus generatur in materia temperata. scilicet respectu coloris viridis. Vnde folia arborum que primo quando multū habundat humiditas sūt viridia. In autumno diminuta & temperata humiditate scilicet a calore eleuante sed nō totalitē assumpta. efficiuntur glauca siue flaua. Et ita humor et vigor carnis per temperantiā quidem minuitur. sed nō funditus extinguitur. quo diminuto cāo mā fuescit spiritus et ei humiliatur. **Secūdo** ratione humoris. quia hic lapis vesten est frigidus & humidus. Et similiter viri sancti sunt frigidi a mūdi amore. et humidī in lacrimarum deuotione. **Tercio** ratione vigoris. quia dicitur valere hic lapis contra morsum scorpionum et mustele. si contritus more emplastrī superponatur. et etiā cōtra morsum canis rabidi si puluis ei bibatur. Per scorpiones qui retro pungunt intellige occulte detractes. per mustelam aperte maledi-

centes. sed per canes rabidos trānice persequentes. Contra quos omnes valet vti emplastris. i. sanctorum exemplis. et puluere. i. eorum humilitate qui contra detractores vti sūt lingue placabilitate. contra maledicentes loquere taciturnitate. cōtra tyrannos vere patientie firmitate.

Capitulū. xxxij.

Sapientia assimilatur auro quadruplici ratione. Primo ratione claritatis. Habet enim aurum inter alia metalla maiorem claritatē et splendorem. Vnde aurum dicitur obrisū. eo q̄ splendore radiet et fulgore. Similiter sapientia preclaros homines et p̄fulgidos reddit. nō solum apud seip̄os sed apud alios. Vnde dicitur de sapientia. Habebō p̄pter hanc claritatem ad turbas. in multitudine videbor bonus. Sapie. viij. De hoc auro dicitur **Danielis. x.** Ecce vire vnus vestitus lineis. et renes eius accincti sunt auro obriso. & corp⁹ eius quasi crisolitis & ē. Et nota. q̄ aurum amplius fulget luce alia re percussum. et hoc naturale est omnibus metallis. i. **Machabe. vi.** Refulsit sol in clipeos aureos. et resplenderunt montes & ē. Similiter homo sapiens sapientior efficitur. Aliquando sapientes audiendo. secundum illud **Prouerborum. primo.** Audiens sapiens sapientior erit & ē. Et tunc sapiens aliena luce reputatur. quando contra dicta sua subtiliter obicitur. et tunc lucem sue sapientie magis ostendere cogitur. **Prouerborum. nono.** Da occasionem sapienti et addetur ei sapientia. **Secundo** sapientia assimilatur auro et hoc ratione ponderositatis. Est enim aurum poterosius argento.

Et huius ratio est Quia sicut dicit
Phis. i fine libri metheo. Aurum
 sicut et cetera metalla procreant ma-
 terialiter ex sulphure sibi et rubeo
 p. a ex viuo argento sibi et albo
 Plus tamen concurrens ad eius opposi-
 tionem de soliditate sulphuris quam de a-
 ereo aquoso viui argenti. a ideo au-
 rum est solidius et poterosius quam argen-
 tum. Quia in auro plus est de sulphu-
 re quam de argento viuo. In argento
 contratio est. Sicut ergo aurum multam
 habet ponderositatem sic homo sapi-
 ens habet pondus grauitatis et ma-
 turitatis. Non enim sine pondere lo-
 quitur. nec sine pondere graditur. nec
 sine pondere debito aliquid operatur
 Tercio ratione utilitatis. Nam
 iter metalla nichil efficacius est auro
 Vabz enim aurum ut dicit **Plim.**
 virtutem confortatiua. Unde etiam
 aurum comestum confortat omnia
 membra. quibus non nutriat illa. hoc
 enim facit sua asperitate ea purgan-
 do et a superfluis abstergendo. vnde
 de etiam habz virtutem superfluitatum
 corporum corrosiuam siue exteriuam.
 et ideo valere dicitur plurimum con-
 tra lepra. **Item** aurum calefactum
 positum supra membrum pilos ab eo
 tollit et ultra crescere non permit-
 tit. Et sicut sapientia habet virtutem
 confortatiuam. Vnde dicit **Eccl.** vii.
 Sapientia confortat sapientem super-
 x. principes ciuitatis. **Item** est
 superfluitatum remouit a propter quod
 dicitur **Sapie.** vii. quod sapientia so-
 brietate docet. **Item** est lepre. id est
 infectionis peccati impeditiua. Qui
 a sicut dicit **Prouerbio.** xii. Sapi-
 ens timet et declinat a malo. Ipsa
 etiam remouet pilos. id est opera car-
 nis. quia pili in carne et ex carne
 nascuntur. Vnde dicitur **Prouerbi.**
 vii. Dic sapientie soror mea es. et

prudenciam voca amicum tuum. vnde
 custodiat te a muliere extranea.
 Ex quibus patet quod sapientia utilior est
 auro. quod quod aurum facit corporali.
 utilius sapientia facit spiritualiter. Et
 ideo dicit **Prouerbio.** xvi. Possi-
 de sapientiam que auro melior est.
 Quarto ratione incorpabilitatis.
 Nam aurum quam melius et nobili-
 us. tamen est sociabile et incorpabi-
 le argento. Sic sapiens cum sit humilis
 non de dignatur de se de puul a simpli-
 ribz et quandoque sociare se eis. Sed no-
 tandum quod argentum per malleationem
 non potest incorporari auro nisi pre-
 ueatur a tribus. scilicet a puluere.
 vento. et humore. Nam quodcumque se in-
 terponat non potest fieri unio. Ex
 quo accipitur quod simplex non potest
 fieri sapiens. nec potest quis sapi-
 entia vera amicitia vel conformitate
 vni. nisi remoueat puluis auaritie.
 ventus superbie. a humor lux-
 urie. vnde amicitia que est inter au-
 ros. vel superbos. vel luxuriosos non
 est sapientium amicitia nec amicitia vera.
 Item sapientia assimilatur lapidi
 corneolo. De quo in lapidario dicitur
 quod collo suspensus. vel in digito pos-
 tatus in disputando proficit. surgen-
 tes mitigat iras. a sanguinis fluxum
 ex quolibet membro sistit maxime
 in mulieribus. Que quidem siue vera
 sint siue non de corneolo. tamen de
 sapientia verissima sunt. Nam sapi-
 entia ad omnem veritatis disputa-
 tionem proficit. Quia sapientis est
 scire omnia et difficilia per certitudi-
 nem et causas ut **Philo.** dicit. i.
Methaphi. Et ideo qui talis est scit
 de omni veritate differere. **Item** sa-
 pientia iras comprimit. Secundum
 enim **Stoycos** nulla ire perturbatio
 cadit in sapientem. Sed secundum
Aristot. cadit quidem ira in sapientem

sed nō inordinata. Unde dicit in **ethicis**. q̄ non irasci quādo oportet et sicut oportet. insipientis esse videtur. Ex quo patet. q̄ sapientia iras totaliter nō euellit. sed s̄ rationis moderamine cohibet et restrīgit. et hoc pertinet ad virtutē māfuetudinis. Item sapientia fluxuz sanguinis. i. peccandi voluntatem siue promitātē sistit et ipedit **Eccl̄. iij.** Sapientis cor et intelligibile abstinebit se a peccis. et in operib9 iusticie successus habebit.

Capitulum. xxxij.

Sapientia vel sciētia humana assimilatur lapidi siue gēme que dicitur achates. Quia hec gēma scdm **Dyasco.** triplicis generis reperitur. Nam quedam est que est nigra habens venas albas. et hec creditur valere magicis artibus. quia cuz ipsa torrentes consuētunt et sistunt vt dicitur. et scdm **Dyasco.** valet etiam ad regum formas et simulachra monstrando sompniōrum. Talis ergo representat supersticiōsam scientiam nigromanticorum. que ad modum huius lapidis nigra est de formitate et obscuritate pecc̄. ex eo q̄ semper est cum aliqua demonum reuerentia expressa vel occulta vt dicit **Aug9.** Dabet tamen venas albas. quia in quibusdam nigromanticis actibus ad decipiendum homines quedā obseruatiōe fiunt. vel ieiuniorū vel orationum. et huiusmodi. que videntur pretēdere quādā albedinē. i. quādam puritatē ill9 artis. et sic quādā speciem sanctitatis. sicut fit in arte notoria. et multis alijs nigromanticis opib9. siue sint circa quedam aquaruz et fluiōrum et aliorum corporuz que mirabiles apparent. siue circa di-

uinationes per sompnia. vel aliōs modos varios qui pertinent ad diuinos. ¶ **Secundū** genus achatis est cuz venis carneis. Et hoc gen9 scdm **Dyasco.** vitat picula. et placētē et persuasorem et faciundum facit. et vires ofert. Et hec gēma signat scientiam fructuosam eorum qui venas quide m carneas habēt. i. necessitates siue infirmitates corporales. sed tamē secundum carnē non militant quā sciāt picula viciorum in serenitate et tranquillitate conscientie p̄ penitentiam et cautelaz vitare. deo p̄ omnia placere. alios facunde et vtiliter dirigere. et bona queq; opa constanter et viriliter agere. ¶ **Tercium** gen9 achatis est cum guttis sanguineis variū. quod visum fouet. cōtra sitim prodest. et accensio eius odorifera est. Et talis est quorundam scientia deliciosa. quaz beatus **Aug9** in libro de quantitate anime vocat miserandā siue miserabilez. Distīnguit em̄ ibi triplicem scientiaz scz supersticiōsam. et vtilē. et miserabile. Et hec vltima est que mirabili sagacitate discernit cibos odore. Unde scientia siue pitia hec illos cibos et potus approbat et cōmēdat qui visum refouet colore. et sitiz seu famem mulcent sapore. et cerebrum siue olfactum vereāt odore. et talem scientiam **Apostol9** vocat prudentiam carnis. **Ro. viij. dicēs** Prudentia carnis mors est. scilicet anime.

Capitulū. xxxij.

Sobritas potus assimilatur lapidi qui dicitur diom9. qui vt dicit **ps̄d.** est niger siue rufus. rubeis venis asperfus. qui aque mixt9 vt vinū fragrat. tamen quod mirum est ebrietatē

resistit. Et sic patz qz iste lapis ad
 mixtionē aque requirit. o dorē ed
 dit et ebrietati resistit. Qd etiam
 competit sobrietati. Nec enim in
 vino potenti aque temperamentū
 exigit. maxime in eo qui habet de
 bile cerebrum. et etiam in viro re
 ligioso. in quo etiam deformior est
 nota ebrietatis. Et ideo ipsi preci
 pue debent vti temperamento vi
 ni et in qualitate et quāitate. Vn
 de dicit Benedictus in regula sua
Legimus vinū non esse monacho
 rum. sed quia monachis nostri tē
 poris hoc per sua dēri nō potest. sal
 tem sic in hoc consentiamus. vt nō
 vsqz ad saturitatem bibāt. Item
 sobrietas odorem. i. honorem non
 impedit. Est em sobrietas honora
 bilis. sicut ebrietas vituperabilis.
 Et ideo sobrietas et abstinētia vini
 idicitur hys qz in gradu honoris et
 dignitatis existūt. scilicet episcopali
 prima. Thim. in. Oportet episco
 pū irrephensibilez esse. vni9 vxoris
 virum. sobriū. prudentem et c. Itē
 regib9 Pro. xxxi. Nolite regib9
 dare vinū. Itē sobrietas ebrietatē
 impedit. qz ei contrariatur. vt pa
 tē ab eis nominib9. Et enim ebrietas
 dicitur ab e qd ē extra et bria qd ē
 mēsurā. scz qz ebri9 bibit extra mē
 surā debitā. sed sobrietas dicit qz
 bria. i. mēsurā seruās. Vñ Eph. v.
 Nolite iebriari vino i qz ē luxuria
 ¶ Capitulū. xxxv.

Superbia assimilaf argēto
 viuo. ¶ Primo qz argen
 tū viū nō est adhsibile
 Est em argētum viū ex substātia
 aqz subtili terreo mixta. mixtione
 forti et idissolubili. et hoc habet
 ex magna siccitate terrea. nec ad
 heret tangenti sicut illud qd ē liq
 dū. Similit homo supbus ex mag

siccitate. i. ex magna icōsideratiōe
 sue vilitatis nō considerās se eē traqz
 et cinere. nō liqfit i superficie plana
 .i. nō vult se diungē vī cōformare
 scz viliori vī minori psonē. nec in
 her et tāgētū. i. nō ē cōsociabil con
 ciui vī cohabitāti tali. Cū emz pre
 ferat se ceteris. eos socios habere
 contēpmit. ¶ Secūdo qz argētum
 viū nō ē coagulabile. hoc em p
 prium ē ei qz non coagulatur per
 se nisi cū sulphure et plūbi substā
 tia coaguletur. ppter qd argētum
 viū cum sulphure est materia o
 mū metallorū sicut dicit Philo. in
 libro Me to. Similit homo sup
 bus non ē p se coagulabil coagu
 lo vnitatis. Non em diligit v mta
 tis pacem. sed potē discordiā et di
 uisionē. sicut patz de superbiētib9
 angelis. qui se ab āgelorū societa
 te diuiserūt. ppter qd Pro. xii. di
 citur qz inter superbe s semper sūt
 iurgia. Si tamē supbie squalor cū
 sulphure. i. caritatis amore. qz sul
 phur ē inflāmabile qd opetit cari
 tati. et cum plūbo. i. humilitate. qz
 plūbū ē coloris cinerei et opetit hu
 militati qua qz se i plūbum. i. in ci
 nere et i puluerem redigēdum
 agnoscit coagulet. tūc ē homo co
 agulabilis. i. ad vnitatē vducibilis
 ¶ Tercio qz argētū viū nō ē ad
 miscibile. Nā ē tāta coherētia ei9
 et fortitudo qz nulli rei potest admi
 sceri nisi pmitus extinguat. extin
 guitur aut cum salua qz cū ea fci
 catur. et maxie cū cinis saluē addi
 tur. et pēcipue qz cinis ossis pspie
 pdeis associat. Similit nō ē supb9
 miscibil alijs. i. apt9 ad viuēdū a
 ljs. n̄ ei9 pmo supbia extinguat.
 ad quā extinguedā v3 pificatio sali
 ue. i. vārguio sapie sciz qz hō sup
 b9 sapienter vārguatur et ad fin

adiciaz reduta. a precipue si ad
datur cinis. i. memoria mortis vel
proprie vilitatis. sicut dicit **Ecclia.**
Memento qd cinis es a in cinerem
reuerteris. a precipue ad hoc valet
cinis ossis psipie. i. visio vel conside
ratio mortis alicuius potētis vel a
licuius notabilis viri. ¶ **Quarto** qd
argētū viuum est cito euaporabi
le. cui9 sum9 multū noc9 astātibus.
eo qd paralysim et tremorem indu
cit relaxando nervos et remollien
do. Similiter homo superbus cito
vaporat per iram et impatientiam
cū aliquid sit vel dicit i eius displi
centiā. Vnde **Pā.** Tange montes
et fumigabūt. i. superbos. et eorū
ira quandoq; terret astantes faci
ens eos tremere a stupere. ¶ **Quī**
to argētū viuum semp est mobi
le. ymo qñ nūq; quiescit. et propē
ea vocat viuu. sicut **Plim9** dicit.
qd a seipso et circularit mouet. ex
eo qd humidum mittit ascendere
sup terreū stabile qd retinet ipm
Similit homo supbus leuis. a icon
stans est et semp inquiet9. qd ap
petitus dominādi semp impellit ip
sū ad ascensū. a cōtra tpu gnātes
sibi cōmouetur a inquietat. ¶ **Sex**
to qd argētū viuu ē ad penetrā
dū subtile. Est em argētū viuu ca
lidū et humidū i quāto gradu. qd
uis aliqui cōtrū dicāt. nō recte
Quia qd sit calidum pbatur per e
i9 effectū. eo qd penetrat. dissoluit.
a incidit. a maxie in vitreis setuat
vasis. qd alias materias penetrat
a incidit. Sicut ergo argētū viuu
penetrat corpora. ita supbie vicū
subtiliter intrat corda sicut insidia
tor malignus. Nam homis spiritua
lib9 insidiatur vt per eant sicut dicit
Aug9 i regula. ¶ **Quīto** qd argē
tū viuum nō est stabile nec etiā

rei pōdetose. Tātē est em vtutis qd
si sup sextariū argēti viuu cētū sax
a supponas statū resilit. Sic supb9
tātē est supbie vt nichil sibi graue
sustinere velit. Et ideo statū resilit
et se grauāti resistē mittit vel sal
tē eū effugere. ¶ **Itē** supbia af
similatur magneti ppter tria. **Pr**
mo qd magnes eleuat grauia. **Pr**
si magnes quātitatis eālis fursū te
neatur eleuabit attrahēdo ferrug
quod erit inferius. Vnde dicit **Au**
gustinus qd in quodam templo si
mulachrum erat de ferro ita stans
per seipsum suspensum vt in aere
pedere videretur. et hoc propter
testudinez de magnete que ipsum
circumstabat. Ferrea nāq; simula
chra sunt auāorum corda. Nam
auaricia secundum apostolum est
simulachrorum seruitus. Ferrea e
nim sunt. qd grauia et dura. gra
uia quidem esse ostenduntur dum
ima petunt per affectum cupidita
tis. sed dura dum non mollescūt p
aliquam penitentiam. vel per affec
tū pietatis. **Hec** ergo simulachra
ferrea lic9 auaricie grauitas deor
sum premat. superbie tamen vani
tas fursū leuat. ¶ **Secundo** qd mag
nes iuoluit cerebrū. quia si arsura
pulueris ei9 p quatuor angulos do
mus aspergat sup carbones. exis
tentibus in domo videt sbito do
mus ruere ex cerebri vngine a cō
mōtione. Quasi ergo arsura mag
netis q est reliquia ignis est cogi
tatio a existimatio q relinquit ex o
pibus superbie. **Hec** emm etiā p
quatuor angulos. i. p quatuor mo
dos sup carbones. i. sup ardētes ap
petitus et abitiōes que in eis sunt
asperguntur. **Pr** sicut dicit **Gre**
quatuor sūt species quib9 arrogā
b9 omis tumor supbie demonstratur

Cum bonum a semetipsis habere se existimant. Aut si hoc datur de se credunt pro suis se meritis accepisse putant. Aut certe cum iactant se habere quod non habent. Aut ceteris de spectis singulariter videri appetunt habere quod habent. Sic ergo per hos quatuor angulos aspersos in domo mentis superbia sensum peruertit et decipit. ut videatur id esse quod non est. et timeat ne videatur esse quod est. et timeat quod non est timendum. **Tercio** quia magnus dissoluit nauigia. Nam ex hoc lapide montes in mari sunt qui naues ad se trahunt et dissoluunt. et a se amplius separari non sinunt. Sic in mari penitentiae quandoque sunt motes magni tum. id est tumores et eleuationes superbie. qui naues. id est penitentium opera quibus ad portum gratie vel glorie tendant ad se trahunt. sed ut non fiant ad deletionem culpe. sed ad denunciationem superbie et lucrum laudis humane. eo quod ad modum nauis dissipantur. et vanitati ac iactantie inseparabiliter sociantur. scilicet ut nichil tale fiat nisi ad vanitatem et iactantiam. **Capitulum xxxvi.**

Utemperantia assimilatur stannum. **Primo** ratione compositionis. Nam stannum secundum Aristotelem componitur ex argento viuo bono. et sulphure malo. Et hec duo non sunt bene mixta. sed tanquam perperam composita. propter quod secundum colorem imitatur argentum. sed non eius soliditatem. Similiter temperantia componitur ex argento viuo bono. id est ex moderatione et vigore rationis regulantis. et sulphure malo. id est delectatione et voluntate carnis. **Vnde Tullius** dicit in

rethorica sua. quod temperantia est rationis in libidinem atque in alios non rectos impetus firma et moderata cohibitio. Nam temperantia principaliter pertinet ad impetus animi in delectationem luxurie et gula. que dicuntur delectationes tactus. ut ratione regulentur. secundario etiam aliarum concupiscentiarum sed impetus siue motus habet moderare. Sed quia ratio et sensualitatis non fit perfecta commixtio. quando semper sit ibi aliqua dissensio. ideo licet temperantia participationem habeat rationis sicut stannum colorem argenti. ad perfectam tamen puritatem rationis non pertingit. sicut nec stannum ad soliditatem et puritatem argenti. Nec enim reseruetur homini in resurrectione beata ubi stannum efficitur argentum. id est corpus animale resurget spirituale. quia erit totaliter subiectum spiritui. et erit sensualitas totaliter rationi conformis. **Secundo** ratione fractionis. **Vnde dicit Hermes** in libro Alchimie quod stannum omnia metalla et corpora frangit quibus admixtum fuerit. Et hoc proprie nimiam siccitatem que ductibilem naturam in eis destruit. Sic temperantia et abstinencia continuata frangit superbiam et rebelliones omnes corporis. **Vnde Ecclesia dicit** in ymno Carnis teat superbia potest tibi quod peritas. **Tercio** eodem tempore perfectionis et ascensionis. Nam ex stanno specula temperantia. et causa sicut ex plumbum ex eo conficitur ut dicit **Philosophus**. Ex quibus signatur quod temperantia corporis valde adiuuat ad speculationem sapientie. id est contemplationem mentis. et quod etiam in contemplatione et speculatione sapientie oportet habere quandam sobrietatem temperantie secundum illud **Apoclypsus** Non plures sapere quam oportet. sed sapere ad sobrietatem.

Itē quia valet ad conseruationem
innocentie et puritatis. qđ in ceru-
sa alba significatur. Quarto rati-
one corruptionis. quia si quis argē-
tum viuum cum stamo miscuerit.
stridorem eius tollit et albescit. s
postmodum ad nigredinem ducit
et corrumpit. Potest autem in hoc
loco assimilari ypocrisi. que licet ex
apparentia sanctitatis videatur ar-
gentea id est preclara et pura. ta-
men in veritate adhuc viuit in pec-
cato immundo. Vnde est ypocri-
ta argentum ratione apparentie.
sed viuum. id est non mortificatu9
ratione culpe. Hoc igitur quod est
ypocrisis si miscatur stamo scilicet
temperantie siue abstinentie. vt sci-
licet ex ypocrisi aliquis se temperet
et ieiunet. et finaliter tamē dem-
grat et corrumpit ipsum ieiuniu9
.i. tollit ieiunii sanctitatem et mei-
tū. Vnde dicitur Matxi. vi. Cum
ieiunatis nolite fieri sicut ypocrite
tristes. de quibus postea subdit. A-
men dico vobis receperunt merce-
dem suam. i. perdidērunt. ¶ Item
temperantia assimilatur ametisto.
quod patet ex colore. et ex distin-
ctione. et valore. Est enim bonus
ametistus duplicis coloris mixtione
ornatus. quia est colore purpureo
et violaceo pmixtus quasi rosa ni-
rens. et leuiter fundens quascunq9
flammas et emittens vt dicit yfido-
rus. Et sic etiam simili modo tem-
perantia ad hoc vt sit hominibus
proficia oportet qđ sit duobus co-
loribus id est duabus virtutib9 or-
nata scilicet caritate. que designa-
tur in colore purpureo. et humili-
tate que designatur in colore vio-
laceo. Nam hec virtus temperanti-
e siue abstinentie sine caritate et
humilitate modicum valet. quia

corpalis exercitatio ad modicu9 v-
tilis ē sic Ap9. dicit. Sed caritas ē
que facit. vt qđ homo sibi per tem-
perantiam subtrahit alteri largiat.
et humilitas facit ne de sua absti-
nencia vel continentia in supbiam
eleuetur. ¶ Secundo patet hec si-
militudo ex distinctione. quia yfido-
rus dicit qđ quinq9 sunt species a-
metisti quibus sciz designant quin-
q9 ptes tpātie pncipales. Quar p-
ma est circa cibum. i. cibi moderati-
onem sciz abstinentia. secunda est
circa potū sciz sobrietas. tertia cir-
ca actum verecundie pncipalitē cir-
ca coitū vt castitas. quarta circa
delectationes circumstantes puta qđ
fiūt in obscuris tactib9 et amplexib9
et huiusmodi. vt pudicitia. quinta au-
tē circa alios motus et corpales ac-
tus moderationem facit et vocatur
modestia. ¶ Tercio ex efficacia et
valore. qđ vt ametisti sciz purpurei
qui est omnib9 nobilior est efficax
ad. v. vt dyast. dicit Primo cōtra
ebrietatē. et hoc competit sobrietati
qđ est temperantia spiritualitē cōtra
potū non quēcūq9. sed euz qđ sua fir-
mitate natus ē caput p tu rebare.
sicut vinum et ōne qđ in ebriat vel
in ebriare potest. cui9 sciz vsus mo-
deratus multum cōfert. et modicus
excessus multum ledit. qđ impedit
vsū rationis et etiam excessus cibi.
Vñ dicitur Eccli. in. qđ sanitas est
aie et corpis cib9 sobri9 et potus.
¶ Secūda v̄tus ametisti ē qđ dicitē
facere vigilē. et hoc competit absti-
nētie qđ dūcib9 subtrahit fumositates
capitis. et p cōsequē sōpnū minu-
it et vigilantiā crescere facit. ¶ Ter-
cio dicitē ametist9 malam ymagia-
tionē seu cogitationē tollē. quod
siue vetuz sit siue notū. competit tū
temperantie vere que du9 impudicos
p in

fugit tactus et aspectus malas p
consequens ymaginationes et co
gitationes auerit. secundus illud
Job. xxxi. **P**epigi sed? cum ocul
meis ut nec cogitarem quidē de v
gine. **¶** Quarto dicit habē dispo
sitionē amētistis ad bonum intelle
ctū. **¶** Et hoc competit spiritualiter
sacritati castitatis. ex eo qd act? ve
nerius et ei? dilectio vlxmens in
tantū ratio nē absorbet qd impossibilē
est aliqd itelligē in ipso. ut **Phi.**
dicit in. vij. **Ethicoz.** **¶** Et **Iheroni.** e
tiam dicit qd illo actu etiam matri
monialiter factus spiritus
nō tangebatur corda prophetarū.
¶ Ex quo argui p̄t qd castitas multū
conferat ecōtrario. **¶** Quinto dicit
amētist? mollis ad sculpedum. **¶** Et
hoc cōpetit modestie qd reddit homi
nē mollem. i. facile et accōmodum
ad ōnem pulchram scripturā. i. ad
ōmnē bonam informationē et opo
sitionem seu actionem. **¶** Unde **Am
brosius** dicit in libro de officijs. qd
in modestia consistit pulchritudo
viue nōi. a. ornat? ad omnem actio
nem accōmodus.

¶ Caplm. xxxviij.

¶ **T**imēs deū assimilatur be
rillo. **¶** Primo ratione co
loris. quia licet berillus
lapis vicidus i viciditate sua sma
ragdo sit similis. Tamen de cō sunt
genera ei? ut dicit **Diascor.** et qd
inter berillos qui magis pallz me
lior est. **¶** Et quia homines timore s̄
ito percussi pallefcere cōfueuerūt
¶ Ideo significatur qd sicut inter be
rillos ille est melior qd magis pallet.
¶ Sic inter bonos homines ille ē me
lior qui magis timet deum. scilicet ti
more filiali qui est timor reuerēti
e. **¶** Secundo rōe vigoris. quia v
tus berilli ē vt dicit **Diascor.** qd cō

tra pericula hostium inuictus red
dit hominem et eū facit mitē. **¶** Sic
timor domini erga bonos homines
reddit hominē mitem. **¶** Sed contra
spirituales hostes facit eum iuictū
et terribilem. **¶** Timor enim secun
dum **Gregor.** secundum viam secu
li facit hominem debilem. sed secu
dum viam dei facit hominem for
tem. **¶** Tercio ratione agnitionis.
quia berillus facit bonum ingeni
ū. qd cōpetit timori domini qui di
citur eē iniciū sapientie **Ps.** Ini
ciū sapientie timor dñi. **¶** Quar
to ratione humoris. quia ber ill?
sanat oculos humidos. Humor em
oculos cecatis est peccatus siue pe
candi affectus. quē timor domini
expellit **Eccī. i.** Timor dñi expellit
peccatum. **¶** Quinto ratione calo
ris. quia berill? manū gestātis ex
urit si radio solis opponatur. **¶** Sic
timor dñi cū radio solis. i. cū amo
re cristi incalescit. **¶** Vñ si sit timor
dñi cum amore manū gestātis ex
urit. sic qd facit eū feruētissime ope
rari. ita vt nihil negligat **Eccī. viij.**
¶ Qui timz deum nichil negligit. **¶**
¶ Sexto ratione honoris. quia beril
l? vt dicitur hominem magnificat
¶ Qd de timore dñi vtr? puto qd de
berillo. qz qd timet deū alia time nt
eū. **Eccī. xlv.** Magnificauit eū in
timore inimicorū a. e. **¶** Septimo ra
tione amoris. **¶** Maxie em berill? di
ligere et fouere dicit coplaz coniu
galez. qz timor dñi necessari? est a
iugatis **Pro. xxxi.** Mulier timens
deū ipsa laudabit. **¶** **Tobie. vi.** Acci
pies vginē eū timore dei. a amore
filiorū magis qd libidinis duct?.

¶ Capitulu. xxxviij.

¶ Tribulatio grauis assimi
lat plūto. **¶** Primo rōe ge
mife. qz aliqui plūbū sine

matéria eius gignit et inuenit cum auro. quandoque cum argento. quandoque per se solum in suo loco proprio. i. vena. Nam in aurifodis cum materia auri quidam lapilli nigri inueniuntur qui ab auro per se separatim constantur. et in plumbum totaliter per se resoluntur. Et idem est secundum ysaia. quod tanta est potestas auri ut plumbi plumbum vero quod est nigrum aut ex sola vena funditur. aut cum argento nascitur mixtumque dicitur. Et in illa conflatione primo procedit stannum. deinde argentum. tertio vero quod remanet per conflationem est plumbum nigrum. Tunc autem spiritualiter inuenitur plumbum cum auro. quando grauis est tribulatio. et portat eum quodam gaudio. Hoc enim facit sola caritas que auro assimilatur. cuius proprium est letificare cor. Et huius signum est cum ex iniuria quam patitur contra inferentem non irascitur. nec eum diligere deserit. Et hec duo simul iuncta. scilicet iniurie passio. et iniuriantis dilectio que sunt in coniunctione auri et plumbi. perfectam patientiam faciunt. Unde perfecta patientia est que ipsum amat queque portat. Nam tolerare et odire non est virtus mansuetudinis. sed vel lamentum furoris. Unde caritas secundum apostolum non solum patiens est. sed etiam benigna. Sed plumbum inuenitur cum argento. quando ipsa tribulatio portat sapientiam. Nam argentum claritate sapientiam signat. De qua dicitur. Sap. vi. quod clara est que nunquam marcescit sapientia. Sapientis enim est constanter ferre aduersa. et non deficere animo in eis. Tunc autem inuenitur plumbum per se solum et in vena sua. quando ipsa totaliter grauis est in peccatore que destitit.

est omni honore vel virtute. et tunc ipsa tribulatio portatur insipienter. et est in vena sua quod vena et causa tribulationum communiter est peccatum. Roma. ii. Tribulatio et angustia in omnem animam operantis malum. Prima ergo tribulatio est factorum que seque portat letitiam. Secunda sunt peccatorum quorum quidam tribulationes portauerunt valde sapienter. Tercia est peccatorum que portat insipienter. in patienter. Secundo ratione timetur quoniam plumbum aliquando albescit. quandoque rubescit. quandoque nigrescit. Albescit quod dicitur quod sicut dicitur Hermes in libro sexto alchimie. si plumbum super acetum effundas eodem sat ipsum. Nam acetum eius penetrabit substantiam. et in puluerem conuertet et in colore albu ipsum cerule se commutabit. sed si super ipsum plumbum acetum fuderis albescit. et tunc acetum destruitur. Tunc autem super acetum plumbum effunditur. quando grauis tribulatio quam quis patitur ab ipso patienter pro peccata peccati sui suscipitur et portatur. scilicet ut veretur et acceptet se pro peccato suo pati. Nam sicut per plumbum grauis tribulatio. sic per acetum fortis et compunctiua penitentia designatur. Et talis penitentia que tribulationem amplectitur plumbum conuertit in puluerem. i. ipsam tribulationem in anime humilitatem. et in albedinem cerule. i. in purificationem et claritatem conscientie vel anime claritatem. Sed tunc contrariatio super plumbum effunditur acetum. quando ipsa penitentia pro tribulatione reputatur. sic est in accidiosis quibus penitentia onerosa graue est et penosum. Unde penitentia videtur eis magis tribulatio et tedium. Et ideo tunc virtus acetum destruitur. quod talis penitentia in angaria portata inutilis efficitur. Tunc autem plumbum

bene rubescit quando igne incen-
dit. Nam plumbum adustum colore
vermiliū et obscurū generat. Tūc
autē plumbum adurit. quando
patientis cor diuino amore incen-
ditur. et tūc ipsū plumbū geneat
colore vermiliū et feruorem igne
u3. quia feruētior et inflātor ex
ipsa tribulatione efficitur. Quis i-
ste feruor propē sensualitatis penā
semper aliquid obscuritatis habe-
at admixtum. Tūc autem nigre-
scit plumbum quando in sua vena
generatur. Nam secundū Aristo-
tēlem in quarto Metēo. plumbū
generatur ex sulphure grosso nō
depurato sed feulento et argēto
vivo non puro. Vñ ex immundi-
tia sulphuris cōtrahit nigredine3.
et quanda3 humiditatem. ex cui3
cōtactu man3 tangētis inficitur.
Et hec immunditia ad horam per ab-
sterfione3 aliquātulū a plūbo rē-
uēi potest. sed ex toto remouēi nō
potest. Quia quātūcumq3 plumbū
abstergatur. vt etiā argentum es-
se videatur. naturā tamē ei3 qd ē
plumbum non immutat. Plūbū
autem in sua venā est. quādo pec-
cator tribulatur ppter sua peccata.
Et hoc est ex sulphure feulento. id
est ex immunditia peccatorū suorū
earnaliū. et argēto vivo. i. suorū
peccatorum spiritualium. vt super-
bia. inuidia et vana gloria et huius-
modi. in quibus ipse peccator tri-
bulatus persistit. tunc plumbum
ipsum demigrat et inficit. quia ip-
sa tribulatio quē omni3 ad penitē-
tiam non mutat ampli3 corrupit
et feodat. quia dato q3 pena occupā-
tus ab actu peccati desistat. tamē
temptatione et euasione pene ha-
bita statim redit ad pristina et ad-
huc ad deteriora. ¶ Tercio ratioe

efficacie. Nam plumbum habet pri-
mo virtutem dissolutiuam. Dicit e-
nim. Hermes q3 plumbū in sua e-
bulitione omnū corporum solidū
tum duritiā soluit etiam adamā-
tis. Sic tribulatio feruens frequē-
ter dura corda emollit etiam ma-
gnorū peccatorum. Item habet v-
tutem refrigeratiuam. Vnde secun-
dum August. Contra vstionem i-
gnis et apostema calidū miro mo-
do valet. Quasi aut vstura ignis
inānsa est concupiscentia carna-
lis. et quasi apostema calidum est
feruens delectatio carnis. cōtra q3
tribulatio grauis miro modo est
efficax et vtilis. Nam malitia vni3
ho3e obliuionē facit luxurie maxi-
me vt dicit Eccl. 7. Itē plumbū
habet virtutem conseruatiua3 et
purificatiua3. quia sicut dicit Hermes
plumbū quib3 miscetur par-
tes omogenias congregat. et ethe-
rogenias separat et mūdificat. Et
ideo eum argēto ponitur in fornā
et. vt argentum facilius mūdifi-
cetur. Partes enim argenteas a
consumptione p reseruat. et sua o-
sumptione argentū purgat. Hoc
idem dicit Ihero. super illud Ihē-
s. Consumptū est plūbū et ē. Simi-
liter tribulatio patienter portata
animā ad se ipsam colligit et con-
gregat. mala desideria ab ea sepa-
rat. ipsam q3 a malo purgat et i to-
no cōseruat. ¶ Capitulum. xxxix.
Quaginta assimilatur la-
pidi illi qui vocatur astēi-
tes. Hec gēma iclusa i se
stines lucē sicut stellā it3 abulātē rō-
dit radios cāidates. Similit vgi-
mitas extēri3 ē cāida p carnis i
corruptionē lucida p grē splēdorē.
Vñ it3 i mēte ē vt stella que hab3
icorruptibilitatē et luinositate3. et

mobilitatem. Similiter mens interior virginum debet esse incorruptibilis per virginitatis amorem, quia virginitas est in carne incorruptibilis perpetue incorruptionis meditatio, et fulgens per fidei agnitionem, et mobilis per orationis frequentationem. Mouetur enim mens et ascendit per orationem in deum secundum Damascenum. Item radios, id est rationes et contemplationes rationis debet facere candidos, id est mundos. Virginitas enim multum confert ad contemplationis puritatem, vel ergo carne debet habere interius lumen diuine gratie in mente, quod edat eam ut stellam in se incorruptam per castitatem, fulgorem alius per motum honestatem, et mobilem ad operandum, id est ad honorum operum studiositatem, scilicet ut ocio non resoluitur.

Capitulum xl.

Quatuor septem assimilantur septem speciebus metallicis. Primo enim argento viuo, quod est elementum simplicius siue materia omnium metallorum, assimilatur fides, quia secundum Apostolum, fides est substantia, id est est fundamentum omnium virtutum, que tunc est ut viuum argentum, quando bonorum operum habet continuum motum. Fides enim sine operibus mortua est. Secundo erit assimilatur spes ratione duricie siue soliditatis. Est enim propter suam duriciam et soliditatem maxime ductibile. Lapis enim qui per decoctionem educitur maxime duricie esse probat. Sed es interdum per decoctionem maximi caloris poucitur. Nam lapis solutus calore in es conuertitur ut dicitur Job xxxviii. quous es dumiter frigido coaguletur, nec

es de facili frangitur. Vane soliditatem facit esse in homine spes celestium primorum, ut tribulationibus et persecutionibus minime frangat, propter quod dicitur Job xxxviii. quod celestium primorum spem et terra habentes quasi ere solidissimo diffusi sunt. Tercio caritas assimilatur auro, quod preeminet aliis virtutibus, sicut aurum ceteris metallis. Nam inter metalla nichil est pulchrius et preciosius, vel in virtute efficacius auro, sic etiam caritate prefertur ceteris virtutibus, quia dicitur I. Cor. xiii. Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria hec, maior autem horum est caritas. Et si preeminet virtutibus theologis, multo magis aliis. Quarto argento solido assimilatur iusticia rationis claritatis, quia argentum album est et clarum, est enim post aurum omnium metallorum clarior. Quod bene iusticie competit, de qua philosophus dicit in quinto Ethicorum, quod est preclarissima virtutum, quod neque lucifer, neque hesperus est ita clarus. Item argentum quous sit durum est tamen liquabile et ductibile. Sic est homo iustus qui quous sit rigidus, tamen per correctionem est flexibilis et ductibilis per compassionem. Nam secundum Gregorium vera iusticia compassione habet, falsa vero de dignatione. Quinto stannum assimilatur prudentia, quia stannum est inter metalla separatim et discretuum. Ab auro enim et argento es diuidit, et plumbum discernit. Sic enim prudentia habet distinctum vel discernere quod sunt magis vel minus bona aut differentia a vitiis. Item prudentie discretio omnes virtutes alias dirigit et custodit, quia omnis virtus siue discretionem periret, sicut etiam stannum alia metalla

ab igne defendit. Vnde cum natu-
ra eris a ferri sit durissima. si tamē
absq; stamo igni apponatur vrū-
tur et cremantur. Vnde si stamo
vasa erea superstantantur. maliti-
a eorum compescitur. et eibus i eis
gratiosior efficitur. Similiter omni-
a opera efficiuntur grata cum sūt
prudenter et discrete facta. ¶ **Sex-**
to ferro assimilatur fortitudo. Nam
ferreum a feriendo dicitur. quia sua
fortitudine et duritia feriendo do-
mat omnia metalla. Sic vir fortis
ubi expedit suo vigoē aggreditur
et vincit omnia genera periculorū
¶ **Septimo** temperantia, assimi-
latur plumbo. Nam plumbum secu-
dum constantinū cum sit humidus
et frigidum in secundo gradu. ve-
nerem prohibet si plumbi lamia
prouobis lumbis apponatur. Et ide-
o frater **Ambro.** de semis de ordine
predicatorum singulari gratia pre-
ditus apud omnes. et ad cuius
sanctitatem et merita declaranda
multa post mortem eius dominus
miracula ostendit. inuentus fuit
portasse in morte lumbare de plu-
bo. omni enim ingenio vsus ē ad
suam virginitatem domino cōfer-
uandam. Nec suo fraudatus est vo-
to. quia preut eius cōfessores te-
stati sunt integram et illibatam
cordis virginitatez. ac virginita-
tez carnis sue omi tpe custodiuit
Quia igitur ad temperantiam per-
tinet libidinem et venerem prohi-
bere. vñ castitas est ps temperati-
e. patet q; non incongrue tempe-
rantia plumbo assimilatur. Item
secundū eūdē **Constantinū** ict; sco-
pionum et draconum mitigat. Et
sic tēperantia carnis etiā demois tē-
ptationes mitigat et eas superare fa-
cit.

Capitulū. lxi.

Xristus assimilatur petra
secundum illud **Aposto. i.**
Cor. x. Petra autē eāt cri-
stus. Nam in petris cōsideratur substā-
tie soliditas. matie puritas. figure
diuersitas. vtiutis speciositas et
multiplex vtilitas. Que omnia cō-
petūt cristo. quia ipse fuit solus
per patientiam. purus per innocē-
tiam. vtiuosus per efficaciam pre-
cipue miraculorū. speciosus per
apparentiaz. diuersas figuras ha-
buit diuinaz et humanam **Debre.**
x. Cuz sit splendor glorie et figura
substantie eius. ¶ **Item** multipli-
citer vtilis per vitam et doctrinā
Sunt enim petre vtilis i edificijs
construendis. in plateis ste rnen-
dis. in pontibus faciendis. i hosti-
bus expugnandis. in lupis et cani-
bus effugādis. pro infirmitatib;
varijs sanādis. pro turrib; regis
ampliandis. pro castris et ciuitati-
bus muniēdis. p hostib; feriēdis
et se defendendis. Que omnia cri-
stus fecit. Ipse enim in mundum
veniens spiritualis ecclesie edifi-
um construxit. cuius ipsemet an-
gularis lapis et fundamentum fu-
it. Ipse etiam plateas id est lati-
tudines populorum. vel humiles
et planas mentes fidelium diuer-
sis lapidibus id est donis vel vir-
tutibus strauit. Ipse quoq; pontez
penitentie ad flumen peccati per-
transeundum fecit. Ipse hostes spi-
rituales pro nobis expugnauit.
Ipse lupos id est hereticos et canes
id est persecutores effugauit. Ip-
se autē infirmitates varias tā car-
nales q; spirituales sanauit. Ipse
turres regis id est potentias bene-
gentium ampliauit. Ipse etiam

ciuitates et castra .i. fidelium habitacula angelorum scilicet custodia munit. Ipse etiam a demonibus et quibuslibet temptationibus nos protegit et defendit. **X**p̄s etiam assimilatur crisolito . qui est lapis egiptiacus ut auz lucens . sicut ignis scintillans . et mari similis ad virores declinans . Ita domin⁹ n̄r ih̄s xp̄s fuit sicut auz lucens per sapientie splendores . scintillans per doctrine feruore . mari similis per passionis dolore . ad virorem incorruptionis tendens per carnis resurrectione.

Item dicit **D**ysc. qd crisolitus in auro positus et in sinistro lacerto portatus terrē fugare demones dicitur et contra timores nocturnos iuuat et melancoliam euacuat. Que siue vera sint siue nō . tamē per similitudinem verissime xp̄o competunt.

Qui tūc ponitur in auro . qm̄ p̄re cūctis diligitur . quia sicut auz p̄cedit omnia metalla . ita amor xp̄i debet excedere omnes alios amores.

Sed tunc in sinistro lacerto portat . qm̄ aduersitas et tribulatio pro eo patienter sustinetur . Vel qm̄ in tribulatione eius exemplum per oculos habetur vel ipsius auxilium inuocatur.

Ipse enim deuote inuocatus fugat demones . i. temptationes manifestas et timores nocturnos . i. temptationes occultas . que magis sunt timende . et euacuat melancoliam . i. tristitias et accidias scilicet consolationes infundendo.

Ipse enim electos suos hic refouet per gratie consolationem . sed in futuro implebit eos perfecta consolatione eterne glorie.

In qua ipse cum patre et sancto spiritu uiuit et regnat de⁹ et nunc et semper in secula seculorum . Amen.

ExPLICIT LIBER SECUNDUS DE SIMILITUDINIBUS

Incipiunt capitula libri terti⁹ secundum ordinem alphabeti.

D e abdicacione temporalium	.i.
D e abiectis a mundo	ij.
D e abstinentia	iii.
D e aduersitate	iiii.
D e amore dei	v.
D e auaricia	vi.
D e bonis hominibus	vii.
D e bonorum et malorum differentia	viii.
D e caritate	ix.
D e carne humana	x.
D e castitate	xi.
D e contemplacione siue de vita contemplatiua	xii.
D e corde	xiii.
D e correptione aspera	xiiii.
D e cupiditate	xv.
D e deuotione	xvi.
D e dignitate temporalium	xvii.
D e diuitiis	xviii.
D e doctrina sacre scripture	xix.
D e elemosina	xx.
D e eloquentia sapientium	xxi.
D e exhortacione ad bonum	xxii.
D e feruore	xxiii.
D e fide	xxiiii.
D e filijs et parentibus	xxv.
D e fortuna	xxvi.
D e gratia	xxvii.
D e gula	xxviii.
D e humilitate	xxix.
D e inconstantia siue imperseuerantia	xxx.
D e intentione	xxxi.
D e ypocrita	xxxii.
D e iustis	xxxiii.
D e lacrimis	xxxiiii.
D e malis hominibus	xxxv.
D e mansuetis et iracundis capitulum	xxxvi.
D e maria m̄re dñi	xxxvii.
D e martiribus	xxxviii.
	p vi